

M. Duran / J. Juanhuix / R. Rejero

Hostalric

QUADERNS
de la
REVISTA
de
GIRONA

18 MONOGRAFIES LOCALS

HOSTALRIC

**Montserrat Duran i Xamaní
Josep Juanhuix i Vilabella
Ramon Reyero i Pla**

31 QUADERNS DE LA REVISTA DE GIRONA

DIPUTACIÓ de GIRONA
CAIXA de GIRONA

Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 31

Sèrie: Monografies locals (Núm. 18)

Primera edició en català: Desembre 1990

Tiratge: 2.500 exemplars

Edició:

Diputació de Girona/Caixa de Girona

Director de la Col·lecció:

Joan Domènech

Consell assessor:

Gabriel Alcalde, Narcís-Jordi Aragó, Joan Badia,
Lluís Bayona, Martí Cama, Narcís Castells,
Ramon Ceide, Josep Clara, Josep M. Corretger,
Marta Franch, Víctor Gay, Miquel Gil, Gaspar Jou, Jaume
Marquès, Enric Marquès, Jordi Mascarella,
M. Aurora Martín, Enric Mirambell, Joan Miró,
Joan Nogué, Narcís Puigdevall, August Rafanell,
Josep M. Rus, Josep M. Salvatella, Erundí Sanz,
Carles Sapena, Montserrat Vayreda, Josep Vicens,
Mariàngela Vilallonga, Carme Vinyoles.

Maquetació:

Pep Caballé

Redacció i administració:

Pujada a Sant Martí, 5. Telèfon (972) 205700.
Apartat de Correus 11, 17080 Girona.

Secretaria i distribució: Fina Poch.

Subscripcions: Nuri Sumsi.

Fotocomposició i impressió:

Alzamora Artgràfica, S.A. Olot

ISBN: 84-86377-75-7

Dipòsit legal: Gl. 244/91

PORTADA: La majestuosa torre d'Ararà, una de les
més ben conservades del recinte emmurallat.
(Foto: Lluís Serrat).

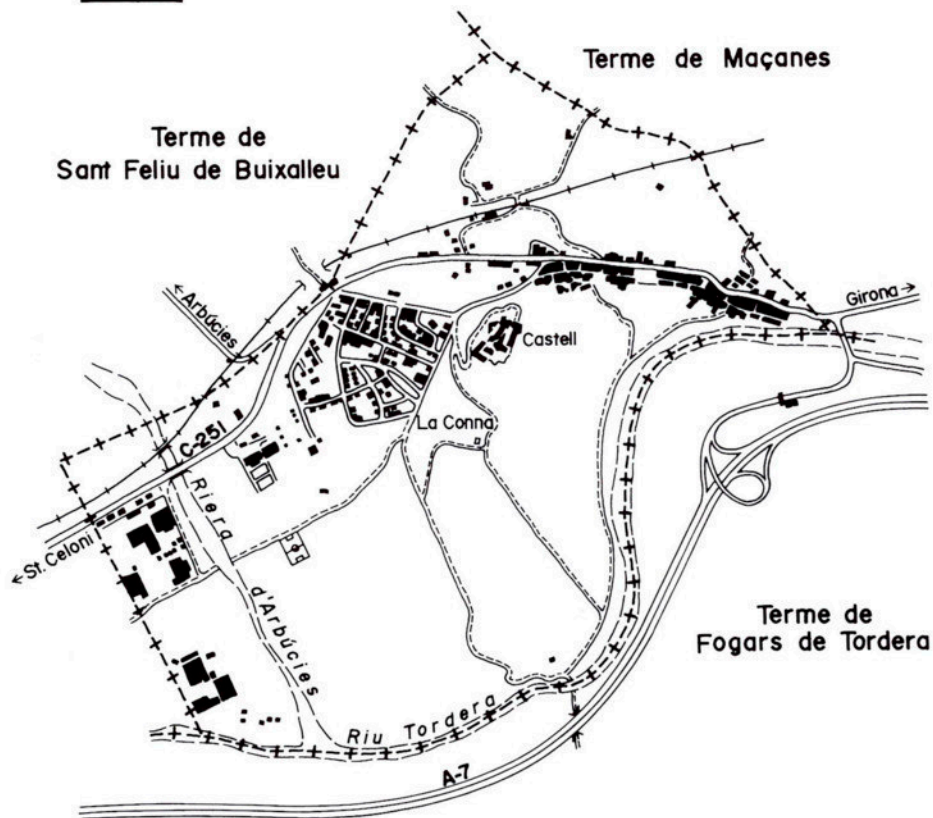
Índex

Situació	5
Cronologia	6
1 - Un ric hostalatge	8
2 - Els homes d'un poble	10
3 - El marc natural	12
4 - L'Hostalric Iberoromà	14
5 - Senyors i vassalls	16
6 - Edat mitjana	18
7 - L'hospital de la Santíssima Trinitat	20
8 - Guerres remences	22
9 - Castell, muralles i torres	24
10 - Hostalric: segles XVI-XVIII	26
11 - Esglésies i capelles	28
12 - La guerra del francès	30
13 - L'Hostalric immortal	32
14 - Pitarra: tres homenatges en cent anys	34
-- Hostalriquencs il·lustres	36
15 - Aigua i electricitat	38
16 - Camí cap al progrés	40
17 - Ensenyament	42
18 - La patrona d'Hostalric	44
-- Fills il·lustres - fills adoptius	46
19 - La festa major	48
20 - Fires i processons	50
21 - Els de dalt i els de baix	52
22 - El Grop Sport	54
-- Alcaldes	56
23 - L'orfeó hostalriquenc	58
24 - Mitjans de comunicació	60
-- Els motius	62
25 - L'Hostalric militar	64
26 - La música	66
27 - El teatre	68
-- Hostalric en la literatura	70
28 - Associacions	72
29 - Feines del passat	74
-- De botigues, les més antigues	76
30 - La Segona República	78
31 - La guerra civil	80
32 - Postguerra	82
-- Els noms de places i carrers	84
33 - Futbol i altres esports	86
34 - La dècada dels 70	88
35 - Transició i democràcia	90
-- Hostalric, un poble apàtic?	92

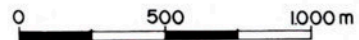

Terme de
Sant Feliu de Buixalleu

Terme de Maçanes

Terme de
Fogars de Tordera

Situació

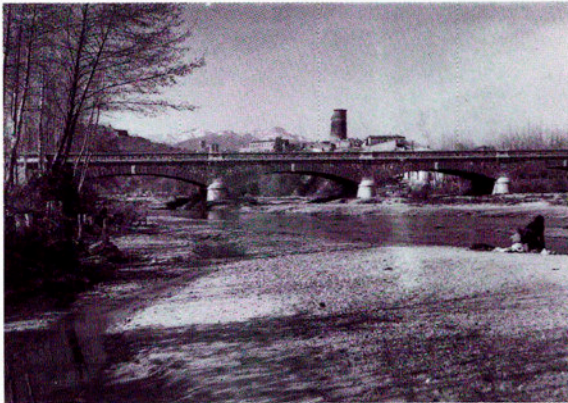
Hostalric es troba situat sobre una carena basàltica a la vora esquerra del riu Tordera, a la seva confluència amb la riera d'Arbúcies.

Amb només uns 3,3 km² és el terme més reduït de la comarca de la Selva; per aquest motiu és gairebé nul·la l'existència de cases de pagès. Envoltat de pobles rurals de gran extensió, limita al sud i sud-est amb Fogars de Tordera, on el riu li fa de límit municipal, amb Sant Feliu de Buixalleu a l'oest i al nord-oest, i amb Massanes al nord-est.

A l'extrem de ponent de l'escarpament hi ha el turó del castell, situat a 189 metres sobre el nivell del mar, que actualment separa la part antiga del nucli que es va desenvolupar a partir dels anys setanta: La Conna. L'aspecte físic del poble presenta, doncs, dues formes marcadament diferenciades.

Gràcies a la privilegiada situació estratègica del poble, la Via Romana, i més tard el Camí Ral de Barcelona a Perpinyà, passava per Hostalric. Està perfectament connectat amb l'autopista A-7 de Barcelona a la Jonquera, inaugurada l'any 1970, i té estació de tren de la línia Barcelona-Portbou per Granollers. Dista 35 km de Girona i uns 60 de Barcelona.

L'excel·lent xarxa de comunicacions i la presència del riu, han convertit Hostalric en un centre industrial que fins no fa gaire temps era eminentment agrícola.

*Vista del poble amb
l'antic pont de pedra
a primer terme.*

Cronologia

S. II aC

Assentament ibèric al turó del castell.

1106

Guerau Ponç, vescomte de Girona-Cabrera, jura a Ramon Berenguer III, comte de Barcelona, no edificar durant la seva vida cap castell en el lloc anomenat "Quota vel Osta (I) rich".

1145

Fundació del monestir de Roca Rossa en un alou del terme del castell d'Hostalric.

1185

El rei Alfons el Cast concedeix a Ponç de Cabrera la infeudació, entre d'altres, del castell d'Hostalric.

1192

A causa de les lluites feudals entre Ponç de Cabrera i el rei Alfons, Hostalric passa a ser possessió del rei.

1194

El rei Alfons, a precs del comte Ermengol d'Urgell i de la seva germana Marquesa, restitueix el castell d'Hostalric a Ponç III de Cabrera.

1246

Primera notícia escrita de la "Villa de Hostalrico".

1280

D'aquest any data la primera inscripció de l'«Ecclesia de Hostalrico».

1285

Hostalric és el centre d'operacions dels Barons de Catalunya en la guerra del duc d'Anjou contra Pere el Gran.

1306

El 23 de novembre Jaume II dóna autorització a Ponç Hug per a conservar i ampliar lliurement les fortificacions.

1331

Alfons III dóna permís a deu famílies jueves per a establir-se a Hostalric.

1392

Joan I dóna autorització a Bernat IV de Cabrera per a restaurar les muralles.

1472

Acabada la guerra dels Remences, Joan II concedeix un privilegi a la vila sobre els consums i gràcies especials als seus habitants per la seva resistència a les tropes de la Generalitat.

Segle XV

Construcció de l'actual església parroquial.

1610

Fundació del convent de Pares Mínims de Sant Francesc de Paula.

1695

Els francesos abandonen el castell el 27 de juliol deixant-lo inutilitzable, un any després de la invasió del duc de Noailles.

1696

Reconstrucció del castell segons plànol atribuït a l'enginyer militar Josep Chifrion.

1697

Nova invasió dels francesos. Darmstadt, veient que els francesos es dirigien a Hostalric, va arrasar totes les fortificacions del castell.

1711

Les tropes de Felip V arriben al castell però sense aconseguir la rendició del seu governador, el comte d'Straremborg.

1713

Les tropes de l'arxiduc Carles lliuren el castell a Felip V.

1716

Construcció de l'actual castell pels enginyers del general Verboom.

1809

El 7 de novembre les tropes

napoleòniques saquegen les cases i calen foc al poble. El castell, però, resisteix.

- 1810** El 12 de maig el coronel Estrada, governador del castell, és fet presoner pels francesos després de fugir de nit. Una part de la tropa arriba fins a Vic. El dia següent els francesos entren en el castell.
- 1814** Hostalric, juntament amb Figueres, són les últimes places fortes que abandonen els francesos.
- 1856** Les germanes carmelites s'encarreguen de la cura de l'hospital i de l'ensenyança privada de noies.
- 1880** El govern concedeix a l'Ajuntament el títol d'Il·lustríssim pel valor demostrat durant la Guerra del Francès.
- 1895** Arribada de l'electricitat al poble.
- 1914** Fundació de l'associació cultural esportiva Grop Sport.
- 1917** Fundació de l'Orfeó Hostalriquenc per Na Teresa de Gelcen. Aprovació dels estatuts de la Societat Coral La Union.
- 1924** L'antic convent de Pares Mínims es rehabilita com a casa consistorial sota la direcció de l'arquitecte Bonaventura Conill.
- 1929** La guarnició del castell es trasllada i Hostalric deixa de ser zona d'interès militar.
- 1932** Es construeix el cementiri actual. L'11 de setembre el president de la

Generalitat Francesc Macià visita Hostalric.

- 1936** El 24 de juliol s'incendia l'església parroquial.
- 1939** L'1 de febrer entren les tropes franquistes a Hostalric.
- 1949** L'Estat cedeix el castell a l'Ajuntament per 18.500 ptes.
- 1963** Hostalric és declarat Monument històrico-artístico-nacional.
- 1967** Comencen les obres de rehabilitació del castell.
- 1970** El general Franco visita Hostalric amb motiu de la inauguració de l'autopista.
- 1976** Inauguració del col·legi comarcal Mare de Déu dels Socors.
- 1977** En les eleccions legislatives del 15 de juny els socialistes guanyen a Hostalric.
- 1982** Inauguració de la biblioteca Modest Salse.
- 1985** Comencen les obres de conservació i restauració del convent de Mínims.
- 1986** Inauguració del casal d'avis en l'antic Hospital de la Santíssima Trinitat.
- 1987** L'Ajuntament, la Generalitat i la Casa dels ducs de Medinaceli signen un pre-acord segons el qual una planta de l'edifici de l'antic hospital es destinarà al fons documental de la Casa Pilatos de Sevilla.

UN RIC HOSTALATGE

1

SELLO ANTICH DE LA BATLLIA.

El segell mostra de forma desglossada els dos mots que componen el nom d'Hostalric

8 **N**ingú sap d'on ve el nom de nostra Vila/ que en eix pla del Montseny s'alça tranquil·la", afirmava de forma contundent i misteriosa "un poeta sin fama" l'any 1945 en un programa de la festa major. Després d'un parell de versos desfeia l'enigma: "Mes sembla que vol dir Ric-Hospedatge,/ que oferia d'antic aquest passatge/ als que passaven en la pau de Déu." La lògica deducció de l'ignorat poeta és la que popularment s'ha imposat.

La curiositat que sempre desperta l'origen del nom d'un lloc és, en el cas d'Hostalric, fàcil de satisfer per l'evidència del seu significat: forma aglutinada d'"hostal" i "ric". Que la pista sigui tan transparent,

però, no permet assegurar de forma definitiva una conclusió sense tenir en compte la documentació medieval. Cal, doncs, datar el nom i saber si, efectivament, la vila té l'origen en un antic i acomodat hostal.

No és fins al 1106 que es menciona el nom d'aquest poble. El vescomte Guerau Ponç de Cabrera jurava al comte Ramon Berenguer III de Barcelona que, mentre visqués, "al lloc anomenat Quota o Osta (l) rich" no hi bastiria castell ni l'hi faria bastir. Malgrat la promesa, el 1145 ja es parla del "castro Ostalrico". Com a llinatge, apareix un "Raimundus de Ostalric" l'any 1116 i un altre "Raimundus de Ostalrich", canonge de Barcelona el 1203. A les "Rationes Decimarum

Hispaniae", un recull de delmes dels anys 1279-1280, se cita la "ecclesia de Hostalrico", on ja figura per primer cop la lletra "hac". Al cens de Catalunya de 1359 apareix "Hostalrich" d'igual forma que s'esmenta en la Crònica de Pere III (s.XIV)

Al voltant de l'origen del nom d'Hostalric, Jaume Dalmau desenvolupa una teoria força completa i de deducció arriscada, que parteix del primer esment que es fa d'aquest lloc. Segons la seva hipòtesi, cal pensar en un nom personal germànic, és a dir, en el nom de l'antic possessor d'Hostalric. El resultat tindria forma doble: "Austoric" o "Otalric". La primera, integrada pels elements "aust" (est) i "rick" (poderós); la segona,

sorgida després de considerar un lapsus del copista la manca de la "l" en la primera documentació, es tractaria d'algun "Udalric" o Ulric", format per "othal" (pàtria) i "rick" (poderós).

Com, però, d'"Austoric" o d'"Otalric" sorgeix l'actual nom de lloc? Fos quin fos el topònim, buit de sentit, aviat va representar una paraula d'obscur significat i va sofrir l'atracció del mot "hostal" que acabà per imposar-se.

La hipòtesi que s'acaba de tractar queda totalment invalidada amb l'existència d'un hostal documentat des del s.XI al lloc dit "Onota", a l'antiga via romana. És considerable la presència d'hostals al llarg de l'únic camí ral en tota l'edat mitjana entre Barcelona i Girona. A Hostalric, zona de pas obligatori, hi va haver, com assenyala Moreu-Rey, l'hostal conegut amb el nom de les

"Tres Senyores" o de les "Tres Germanes".

"Hostal" és, segons Moreu, una contracció d'"hospital"; per tant, els seus significats serien equivalents: "eren -en època medieval i anys lleugerament posteriors- parades per a peregrins, creades i patrocinades per ordes religiosos, o fundades per grans personatges". La gran condició d'aquella parada, l'emplaçament exacte de la qual desconeixem, la devien convertir en una de les més destacades dels voltants; almenys així ho sembla indicar la segona part de l'element descriptiu de l'aglutinació, l'adjectiu "ric".

El darrer canvi oficial sofert per aquest topònim data del 27 de juliol de 1979. Vist l'informe de l'Institut d'Estudis Catalans, els membres de l'Ajuntament van acordar per unanimitat aprovar el canvi d'"Hostalrich" per "Hostalric".

"Hostalric" als mapes

L'any 1965, mossèn Ignasi M. Colomer publicava, després de regirar uns quants centenars de mapes de diversa procedència, un ampli llistat de les variants cartogràfiques d'aquest topònim. L'estudi el dedicava "al bon amic S. Llena de Gelcen" Heus ací un resum per ordre cronològic:

*Osterich 1472
Ostelrich 1482
Hosterich 1499
Osterit 1525
Ostelic 1554
Starlich 1559-1607
Estalric 1580-1660
Estalrice 1631-1667
Ostalric 1674-1791
Ostalrich 1687-1823
Hostalric 1690-1695
Estalric 1705
Hostalrich 1715-1965
Hostalrrich 1726-1959
Ostalyic 1730?
Ostaleri 1740?
Hostalric segle XX*

COLOMER, Ignasi.: "Variants Cartogràfiques d'Hostalric", a *Los Sitios*, 15 de setembre de 1965.

ELS HOMES D'UN POBLE

2

*Sobre les palanques de
la Tordera, els
convidats de la família
Moysset amb motiu
d'un bateig al principi
de segle.*

Secularment la comarca de la Selva ha estat una zona amb un índex de població relativament baix. Les terribles mortaldats ocasionades per la Pesta Negra del 1347-48 van fer reduir considerablement la seva densitat de població. Hostalric, però, figurava com un nucli de població prou important. Amb 154 focs al cens de 1553, uns 720 habitants, se situava al capdavant dels pobles selvatans, després de Blanes que en tenia 220. Hostalric, per posar un parell d'exemples prou significatius, multiplicava per quatre la població de Breda i pràcticament doblava la de Lloret.

En 1718, Hostalric es va

quedar amb un terç de la població de 1553. Cap poble, almenys de la comarca de la Selva, experimentà una davallada tan espectacular que, sens dubte, degué representar una regressió traumàtica sense precedents. La Guerra dels Segadors de 1640, l'escassetat de pa provocada per la mala collita de cereals de 1630-31, general a tot Catalunya, el terrible impacte de la pesta de 1650-54 i la Guerra de Successió en van ser les causes fonamentals.

La formidable recuperació demogràfica que va experimentar Catalunya amb 70 anys i que recull el cens de Floridablanca de 1787 no és una excepció a Hostalric. Al

final del XVIII la vila, formada per 230 cases segons el cèlebre Zamora, va multiplicar pràcticament per quatre el nombre d'habitants del principi de segle. El progrés de l'agricultura i el restabliment de la pau van possibilitar un descens de la mortalitat favorable a l'índex de creixement que es va veure reforçat amb el manteniment dels nivells de natalitat.

De 1787 a 1860 es dobla el nombre d'habitants. Cal tenir en compte, però, els quasi cent anys que separen ambdues dates i la rigorositat del cens de

Tres francesos a Hostalric

*Pere Moysset Volta (Saint-Gervais, 1835-Hostalric, 1912)
Honorat Pélissier Cairó (Saint-Gervais, 1837-Hostalric, 1904)
Marià Piguillem Colomer (Er, 1833-Hostalric, 1908)
Vers la meitat del XIX van arribar a Hostalric tres joves solters provinents de França que deixaven el seu país moguts per l'afany de deslliurar-se del servei militar. S'integraren ràpidament: si dos d'ells es van casar amb dues noies d'Hostalric, l'altre ho féu amb una de Ramió.*

1860. Al final del segle XIX Hostalric va experimentar una forta recessió demogràfica. Les prolongades sequedats dels estius i les inundacions de les hortes causades pels repetits desbordaments de la riera en èpoques de pluja, la de 1861, per exemple, feien impossible una relativa prosperitat econòmica. La misèria és qualificada de "quasi general" el 1868. Un 25% de la població es veié obligada a marxar cap a altres pobles per tal de poder satisfer les primeres necessitats. Segons el que es pot llegir a les actes municipals del 12 d'abril de 1898, l'Ajuntament creu que aquesta remarcable pèrdua de població es produeix "por carecer aquí

Del 1960 al 1979: més de 1.700 immigrants

Les noves indústries atrauen la immigració, un bon nombre de la qual ocuparà els terrenys de la Conna que fins llavors eren camps de conreu.

1960-1969: 415
1970-1975: 774
1976-1979: 575

de elementos y del desarrollo iniciado en todas las demás poblaciones".

Durant els primers 50 anys del segle XX el nombre d'habitants s'estabilitza al voltant dels 1200. Hostalric, aleshores, no oferia prou incentius econòmics per a poder atreure un bon nombre d'immigrants. Tot al contrari; la crisi de la indústria surera reduïa les possibilitats de trobar feina.

A partir de 1960 comença la recuperació a un ritme força ràpid. Cinc anys després, la població immigrant, uns 845, supera per primer cop la nadiua, uns 660. Les obres de l'autopista i la creixent industrialització d'Hostalric i els seus voltants, afavorida per l'envejable situació de la vila, provoquen el gran "boom" de la dècada dels 70. Del 1970 al 1975 el ritme migratori net supera els 150 habitants en anys. Aquesta entrada en

Els sis segles amb 20 anys

Anys	Habitants
1359	134 *
1553	154 *
1718	228
1787	877
1860	1.722
1887	1.745
1898	1.288
1900	1.315
1910	1.248
1920	1.271
1930	1.176
1940	1.205
1950	1.149
1960	1.304
1970	1.912
1979	2.778
1986	2.827

*Aquests dos censos són expressats en focs.

Font: Anuarios del censo de la población de España. Provincia de Gerona. INE; Gran geografía comarcal de Catalunya; Actes municipals.

massa d'immigrants situa Hostalric amb 2.341 habitants el 1975, el doble de la població de 1960, 1.585 dels quals són immigrants i 756 nadius. El creixement continua imparable durant els propers quatre anys fins a arribar als 2.778 de 1979 i a una desorbitada densitat de 819'4 habitants per km². Durant els darrers anys, si bé no s'ha trencat la tendència ascendent, l'avenç ha estat gairebé imperceptible.

EL MARC NATURAL

3

LA GEOLOGIA

Si se situa la vila d'Hostalric en el mapa geomorfològic de Catalunya, s'observa que forma part de l'anomenada Depressió Prelitoral, una fossa tectònica constituïda de nord a sud per les comarques de la Selva, el Vallès i el Penedès i, flanquejada per les serralades costaneres: cap a l'interior el massís del Montseny i cap a la costa el del Montnegre.

Hostalric ocupa un dels tres vèrtexs de l'anomenat "triangle volcànic" de Catalunya juntament amb la resta de volcans de la comarca de la Garrotxa i de l'Alt Empordà, respectivament.

Les manifestacions volcàniques són del període geològic quaternari; la seva edat es calcula en uns dos milions d'anys. Actualment només en resta un "neck" d'uns 70 m d'alçària per uns 250 m de diàmetre, damunt del qual es troba el Castell. En l'antic fossat es pot observar una bonica columnata de secció poligonal constituïda per una roca compacta i de color negre anomenada basalt.

Les laves basàltiques sorgiren a través de les fractures que es produïren en les roques granítiques de la zona, com a conseqüència d'un procés tectònic distensiu que afectà diversos sectors de les comarques gironines durant els darrers deu milions d'anys.

LA VEGETACIÓ

La manca d'un període hivernal intensament fred i l'existència d'un prolongat i eixut estiu, fan de l'alzinar el bosc d'aquestes contrades.

És el bosc característic per antonomàsia de la Mediterrània septentrional, presidit per l'alzina, i, en els voltants d'Hostalric, també l'alzina surera, coneguda tradicionalment amb el nom de suro i lligada a un dels oficis més típics d'algunes comarques gironines, el de

taper. El sotabosc és format per l'aclaparadora presència d'un seguit d'espècies arbustives, herbàcies i lianes, totes o quasi totes exhibidores de fulles petites i llustroses. La llista seria molt nombrosa; en citem algunes com el marfull, l'aladern, l'arboç, el llentiscle, el bruc boal, el galzeran, l'esperguera, la ridorta, l'arítiljol, l'heura...

També cal assenyalar la riquesa micològica d'aquesta zona, la qual va donar peu al fet que un hostalriqueny notable, en Santiago Llena de Gelcen, fes un glossari dels noms populars dels bolets a Hostalric i comarca.

Els alzinars i les sureres, en alguns indrets més aviat escassegen i han estat substituïts per les pinedes que ocupen extensions considerables. Són boscos secundaris resultants de l'acció modificadora de l'home. També cal destacar les nombroses plantacions de pollancre amb un elevat rendiment econòmic.

LA FAUNA

La conservació de grans masses forestals és un factor que contribueix al manteniment de la riquesa faunística de l'entorn, sobretot dels vertebrats.

Les plantacions de pollancrecs abunden a l'un costat i a l'altre del riu

13

Les espècies de mamífers més representatives són el porc senglar, el gat marc, la guineu, la mostela, el toixó, l'esquirol, l'erició, la llebre, el conill i el ratolí boscà.

Pel que fa als amfibis i rèptils, cal esmentar la granota verda, el gripau comú, el gripau llevador, el llangardaix verd, el dragó, les sargantanes, la serp verda, la

serp d'aigua i, fins i tot, algun escurçó.

Entre les espècies ornitològiques més característiques hom troba la merla, el pinsà, el verderol, la puput, el pit-roig, el pit-verd, el rossinyol, el tudó, la perdiu, el tord, la becada; aquestes quatre darreres són peces de caça, i també el gaig (una de les veus típiques de l'alzinar).

Els rapinyaires, molts escassos actualment, estan representats per espècies diürnes com l'esparver, l'aligot i les nocturnes pel mussol i l'òliba. Entre els carronyers cal esmentar les garses.

El sanejament de la Tordera permetria la recuperació d'una fauna piscícola molt rica encara no fa dues dècades, com barbs, llisses i anguilles.

L'HOSTALRIC IBEROROMÀ

4

14

Hostalric va ser a l'antiguitat zona de pas obligatori dins la ruta natural Nord-Sud, i l'únic pas natural entre Girona i Barcelona. En època romana passava per aquell indret una bifurcació interior de la Via Augusta. Es van trobar restes d'aquesta via quan es va construir la carretera a Sant Hilari.

Aquest fet i la situació enlairada que domina tota la comarca és el que, malgrat la falta de documentació escrita o millor arqueològica, van fer pensar a molts historiadors que des de temps molt antics l'home va establir-se o, fins i tot, fortificar-se en aquest lloc.

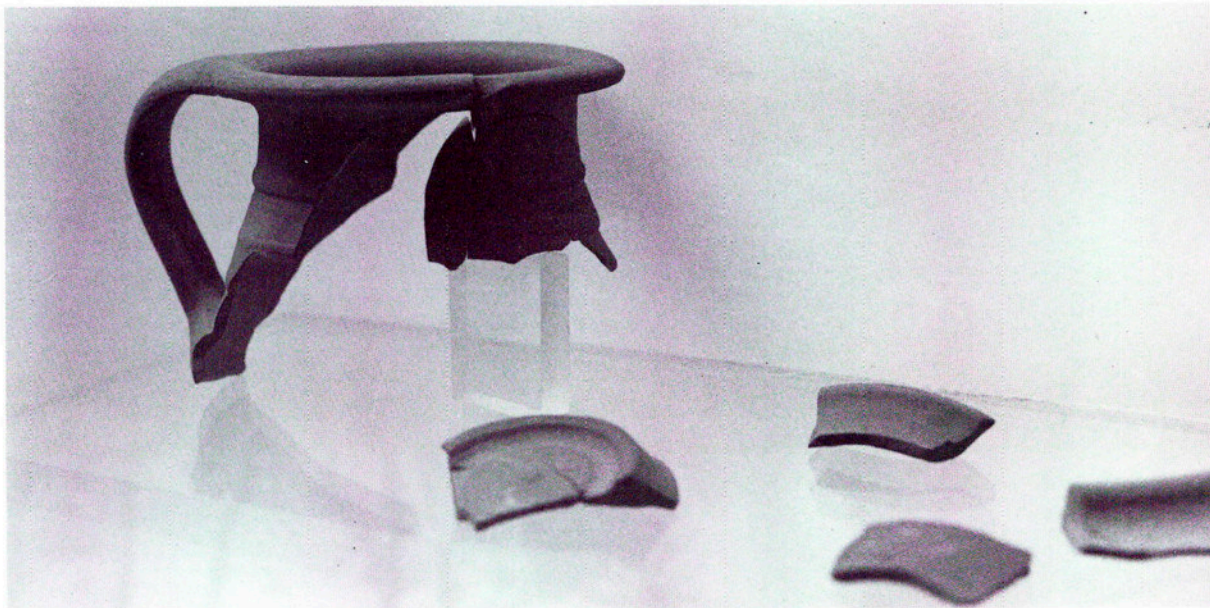
La troballa el 1952 de monedes i fragments de ceràmica indeterminats per part de Pericot-Oliva ens mostra un possible origen ibèric. Hipòtesi refermada per una altra troballa accidental, el 1984, de material ceràmic d'època clarament ibèrica, en un esllavissament d'un dels vessants del turó del castell.

Tota la configuració geogràfica de la zona és idèntica a la dels *oppidums* o poblats ibèrics: turó sobre una plana, prop d'un riu, bona visibilitat, fàcil defensa, un punt estratègic. Aquestes troballes ho confirmen.

La ceràmica trobada, se situa cronològicament al s.II aC. en

el moment immediatament posterior al contacte de les comunitats indígenes ibèriques amb els romans. Tot això ens portaria a la conclusió que almenys poc abans de l'arribada dels romans hi havia un assentament ibèric a la zona on actualment hi ha el castell. La troballa deuria correspondre a un abocador de l'esmentat jaciment, del qual desconeixem les altres característiques. Només l'excavació del lloc ens podria aclarir els dubtes sobre aquest establiment.

Ja hem dit que per Hostalric va passar la desviació de la via Augusta que unia Girona amb Barcelona. Això i, un altre cop, la situació estratègica han fet

Fragments de ceràmica del segle II aC., trobats al peu del turó del castell l'any 1984.

que molts autors defensessin la situació a Hostalric de la "mansió" de l'esmentada via anomenada pels itineraris antics "Secerres" o "Seterres".

Però perquè així fos, seria necessari que la via romana donés una volta. Les 27 milles romanes assenyalades pels itineraris entre Girona i la possible Seterres equivalen molt aproximadament a 40.095 metres i més aviat una mica més, i la via ferrada, que no segueix la línia recta, no compta entre Girona i Hostalric més de 35 quilòmetres i l'antic camí ral que les unia en tenia amb prou feines trenta-dos.

Sembla, doncs, que la mansió de Seterres va estar situada en

algun lloc entre Hostalric i Breda, prop de la via romana, que en bona part va seguir també el mateix recorregut del camí ral d'èpoques posteriors.

Això no descarta que a Hostalric hi hagués algun assentament o petita fortificació, tenint en compte el seu lloc estratègic. Una excavació més profunda de la zona donaria informació, tant del poblament ibèric, del qual s'ha trobat l'abocador, com de la possible existència d'un assentament romà. També ens donaria informació de les relacions entre aquest poblament i la força romana conqueridora, que amb seguretat devien existir.

SENYORS I VASSALLS

5

16

La població d'Hostalric sembla que va tenir el seu origen en un hostal documentat des del segle XI al lloc dit ONOTA, al peu de l'anomenat camí de França (antiga via romana). La primera referència documental clara d'Hostalric és del 1106 i en ella Guerau Ponç, vescomte de Cabrera, va jurar fidelitat a Ramon Berenguer III de Barcelona i també va jurar que no edificaria cap fortificació a Hostalric.

Fer-se amb el domini del castell d'Hostalric era un dels principals objectius de les lluites de l'època.

Inicialment estava sota la jurisdicció dels vescomtes de Girona, en feu dels comtes de Barcelona, i per això va passar als Cabrera, successors dels vescomtes de Girona.

Les lluites feudals catalanes del final del segle XII van tenir també ressò al castell d'Hostalric a causa del rebel temperament del seu senyor, Ponç III de Cabrera. El 1184, va ser empresonat pel rei Alfons VIII de Castella, però el seu sobirà, el comte-rei Alfons el Cast, va obtenir-ne l'alliberació. Ponç, agraït, va reconèixer tenir pel rei diversos castells, entre els quals hi havia el d'Hostalric. El monarca va concedir a Ponç la investidura d'aquests castells, segons furs i costums de Catalunya.

El 1191, Ponç III de Cabrera es va alçar de nou contra l'autoritat reial; ara contra el rei d'Aragó, el seu senyor. Aquest va decidir procedir amb energia contra el vassall. El rei va celebrar un tractat amb el comte Ermengol VIII d'Urgell a Lleida, on es van repartir els castells de Ponç: Alfons es va quedar amb els castells situats de Cervera cap a llevant. Hostalric va passar a ésser possessió del rei.

Al monestir de Poblet, pel setembre de 1194, el rei Alfons, a prec del comte Ermengol d'Urgell i la seva germana Marquesa, esposa de Ponç, restituïa a aquest els seus castells, entre els quals hi ha el d'Hostalric, però amb la condició que no podia fer obres

als castells sense permís del comte-rei. Això també obligava els descendents de Ponç.

El 1306, el rei Jaume II es va mostrar indignat amb Ponç Hug, comte d'Empúries i vescomte de Cabrera, perquè va fer obres al castell d'Hostalric sense fer cas d'una anterior ordre reial que li exigia que enderroqués les fortificacions que va alçar. El rei havia dit que, "segons antigues escriptures fetes entre els nostres predecessors, en tal lloc no es poden ni alçar forteses, fortificacions ni castell, com demostra el fet que la fortificació que antigament s'hi va fer va ser enderrocada pels nostres pares".

L'ordre d'enderrocament no va

ser posada en pràctica. Pocs mesos després, a prec de la seva muller, la reina Blanca, Jaume va anul·lar l'ordre. A més, va donar al comte potestat per a conservar les fortificacions ja fetes i fer-hi les obres que volgués. Aquest document va ser signat a Tarragona el 24 d'octubre.

Hostalric va passar de nou a mans de la corona, juntament amb les altres possessions que tenia en feu Bernat de Cabrera, vassall de Pere el Cerimoniós. El rei va ajusticiar el seu vassall durant una de les nombroses lluites que van ésser tan normals durant l'edat mitjana per a acaparar el poder. Però gràcies a un decret amb data 22 de setembre de 1372, el rei va retornar a Bernat de

Les muralles i el castell van ser un important element de protecció per als habitants d'Hostalric.

Cabrera, nét del sacrificat, el castell de Montsoriu, la vila d'Hostalric i tot allò que abans havia format part del vescomtat de Cabrera i tots els altres castells i llocs que havien estat del seu avi abans de morir.

Aquest interès dels diferents reis que no es fessin obres al castell, ens pot semblar estrany. El castell d'Hostalric era un lloc estratègic important en cas d'atac estranger. Però el comte-rei temia més pel poder autònom dels seus vassalls que no pas per un hipotètic atac exterior.

EDAT MITJANA

6

18

Bernat Desclot explica en la seva crònica totes les accions del rei Pere el Gran i sobretot la guerra que aquest va tenir amb el duc d'Anjou quan va voler envair Catalunya el 1284. Desclot explica que el rei va enviar un missatge a Aragó demanant ajut, ajut que li va ser negat. Aleshores els barons i magnats

catalans li van oferir les seves hisendes i persones.

El rei els va contestar que era millor que ell anés cap a la costa per vigilar l'organització de la seva defensa per mar. I els va manar que uns anessin a Hostalric i els altres a Besalú i que molestessin els francesos però sense entrar en una batalla oberta fins que ell arribés.

Hostalric es va convertir, doncs, en el centre d'operacions dels barons catalans. Aquests van fer continuades envestides a l'exèrcit invasor i van tallar combois de queviures. Després d'aquestes accions es refugiaven al castell d'Hostalric.

El rei es va reunir amb l'exèrcit que hi havia a Hostalric després de passar per Montserrat. Va anar primer allà per pregar davant la Verge. Un cop va arribar a Hostalric va recollir les tropes i va anar a la batalla oberta contra els francesos.

Pere el Gran va fer estada al castell d'Hostalric moltes altres vegades durant aquesta guerra. Concretament, Desclot va explicar que s'hi trobava quan va rebre el missatge que Roger de Llúria havia arribat de Nàpols amb 30 galeres. Notícia que va significar un reforç de les tropes que el rei tenia per a defensar la costa.

L'interès que va mostrar el rei pel castell d'Hostalric i la importància que va donar a les tropes que hi tenia situades, fa pensar que aquesta fortalesa va ocupar ja en aquella data un lloc important per a la defensa del territori.

Per altra banda, els Cabrera van convertir la vila d'Hostalric en la capital administrativa dels extensos territoris del seu vescomtat fins a l'extinció de la senyoria (1836). Això els va portar a crear-hi un mercat i també van establir la seva important notaria que va perdurar fins a mitjan segle XX.

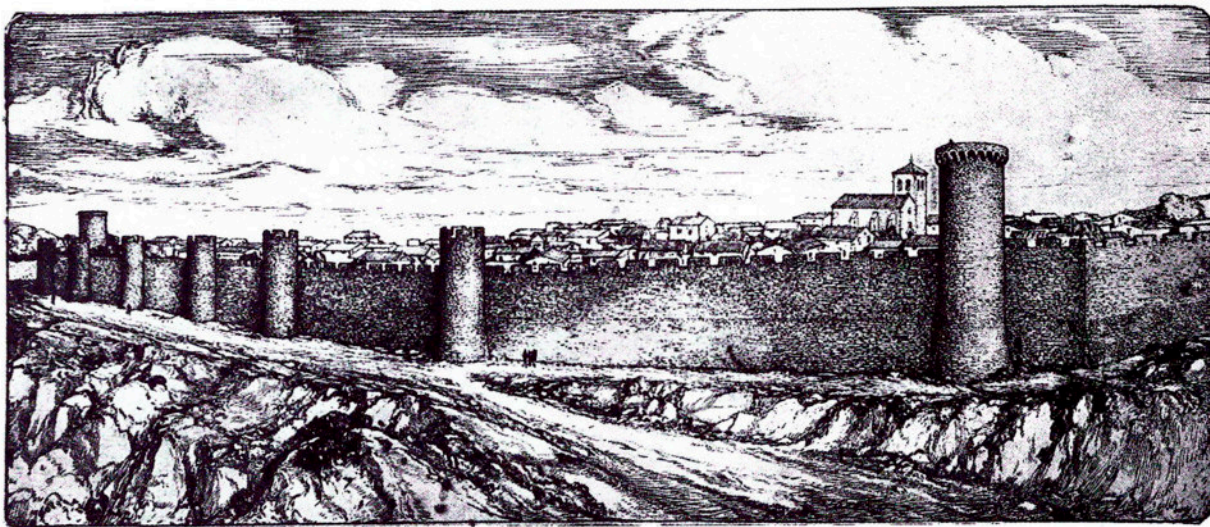
La guerra contra els francesos

*Bernat Desclot, el cronista del rei Pere el Gran parla de la participació d'Hostalric en la guerra contra els francesos:
"Mas tinc per bo, si vosaltres ho*

*coneixets, que bo seria que siats
los uns a Hostalric, qui és prop de
Gerona cinc lligues, o els altres
que us n'anets a Bosoldó, e així
porets córrer tot dia a fer mal en
la host dels francesos, salvant que
no dic gens que aventurets lo fet
tro que jo pusca ésser ab vosaltres.
Quan lo rei hac dites aquestes*

*paraules foren tuit ben pagats
d'ell e reteren-li grans gràcies.
Ab tant lo rei aparellà de què
quitàs los cavallers; e
aparellaren-se tots, e anaren-
se'n vers Hostalric.*

DESCLOT, Bernat: *Crònica* Edicions 62 col.
Les Millors Obres de la Literatura Catalana
Barcelona 1982.

*Aquest gravat ofereix
una visió ideal de
l'Hostalric del segle
XIV.*

19

El 13 de febrer de 1331, Alfons III, des de Tarragona, es va dirigir als secretaris de les aljames de Girona i de la resta de Catalunya, que havien donat permís a deu famílies jueves per a establir-se a Hostalric. Aquesta petita comunitat o call, però, no va durar més enllà de mitjan segle XIV.

Respecte a la senyoria feudal, fins molt tard Hostalric no se'n va deslliurar del tot. Tampoc no va figurar mai cap síndic d'aquesta vila en les Corts i Parlaments de Catalunya, entre els representants del braç reial o popular de les ciutats i viles.

Hostalric també va servir moltes vegades com a allotjament de reis quan hi passaven en els seus viatges. El rei Pere III hi va fer estada de pas cap al Rosselló. Poncet, aleshores vescomte de Cabrera, el va sortir a rebre i el rei explica: "entramos a dinar en lo seu loch de Hostalrich".

Pel març de 1462 hi va residir uns dies la reina Joana Enríquez, muller de Joan II, i segurament va adonar-se de la importància estratègica de la fortalesa, castell que no va poder conservar durant la propera guerra.

Com a capital del vescomtat, Hostalric va tenir una importància rellevant. Malauradament no hi ha més dades que ens puguin donar una idea més clara de les seves característiques en una època que sens dubte va ser esplendorosa.

L'HOSPITAL DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT

7

20

Hostalric, com moltes viles de Catalunya, va tenir des de l'edat mitjana un hospital de pobres que estava sota el benefici del senyor del lloc, en aquest cas els vescomtes de Cabrera.

L'Hospital va ser fundat pels volts de 1346. Cap document conegut no esmenta el nom concret del vescomte, però per l'època no pot ser ningú més que Ponç Hug, comte d'Empúries i vescomte de Cabrera. Ponç volia fundar una institució benèfica, sota el títol de Sant Bartomeu, per tenir cura dels malalts, però no ho va arribar a fer, i més tard, junt amb el metge Pere Escritor, va fundar l'hospital sota la

invocació de la Santíssima Trinitat i sant Pere Apòstol.

Malauradament, no hi ha a Catalunya tota la documentació relativa a aquesta institució. Més tard l'hospital va passar a ser un patronat dels ducs de Medinaceli, com a hereus del títol i riqueses dels vescomtes de Cabrera; per això la documentació que hi pugui haver es troba al seu arxiu de la Casa Pilatos de Sevilla.

L'any 1809, fou destruït en l'incendi que els francesos provocaren a la vila i, el 1856, les germanes carmelites de la caritat foren encarregades d'ocupar-se'n, i un any abans en va ser reconstruït una part. Les germanes que van entrar en un primer moment van ser tres, i la superiora es deia Maria Camps. Va ser aleshores que les germanes van dedicar la capella de l'Hospital a la Verge del Carme.

L'Hospital no va ser mai gaire important. Al final del segle passat, no tenia més de cinc llits, encara que se'n podien habilitar uns setze. Tot i això no

L'escut dels Cabrera, situat entre els edificis número 26 i 28 del carrer Major, possiblement pertanyents a l'antic hospital.

hi havia llits ocupats ni una quarta part de l'any.

Al final del segle XIX, l'hospital tenia cura dels malalts d'Hostalric, Fogars de Tordera, Ramió, Gaserans, Grions i Sant Feliu de Buixalleu, a més dels soldats de la guarnició del castell.

Durant els anys que les germanes carmelites se n'ocuparen, quasi no var estar en servei. El problema no va

ser de les germanes, sinó de les desavinences entre l'administrador del patronat del duc de Medinaceli i l'Ajuntament. Van acusar el duc de prendre's el patronat com una cosa particular, defugint els seus deures i tota mena de responsabilitats o inspeccions municipals. La junta de Beneficència va dir que l'Hospital estava sense malalts perquè l'administrador va negar de forma arbitrària l'admissió de segons quins d'ells.

L'Ajuntament també va reclamar una part de l'edifici per tal d'instal·lar-hi les dependències municipals, al·legant que hi tenia uns drets anteriors i que el duc no era amo particular de l'edifici. Les demandes començaren el 1861, i el 1893 es van acabar amb la signatura del contracte amb l'administrador del patronat que va permetre la instal·lació de la Casa Consistorial a una part de l'edifici de l'Hospital. Va romandre allà fins al començament del segle XX.

Durant la Guerra Civil de 1936-1939, les germanes van deixar el lloc, i acabada la guerra no hi van tornar. L'edifici es va anar deteriorant amb el temps. Part de la primera planta va servir com a local d'associacions juvenils, i un temps també com a seu d'una emissora de ràdio local. L'any 1984, van

començar les obres per convertir l'edifici en local per a la tercera edat, arxiu municipal, ambulatori i sales per a activitats del poble. Les obres ja estan pràcticament acabades.

Façana de l'antic hospital -conegut popularment com a ca les Hermanes-, avui convertit en casal d'avis, ambulatori i arxiu municipal.

GUERRES REMENCES

8

22

Una altra guerra fa d'Hostalric un lloc estratègic envejat per ambdós contrincants. Es tracta de la guerra entre la Generalitat i els pagesos de remença als quals donava suport el rei Joan II. En realitat, la lluita es va convertir en un enfrontament entre la institució catalana i el rei. Era l'any 1462.

Començada la guerra, la reina Joana Enríquez va enviar, el 12 de maig, al comte de Mòdica, que era el cap de les forces del castell, 200 homes per la defensa d'Hostalric. Així mateix, el cap de remences, Francesc de Verntallat, amb 600 homes i alguns queviures, va acostar-se també a la vila.

Els habitants d'Hostalric no

L'altíssima Torre dels Frares escapçada pel temps i les guerres.

eren gaire partidaris de la Generalitat. Per això els diputats i consellers de Barcelona van enviar el 13 de maig un emissari als jurats d'Hostalric per assegurar una bona acollida del seu exèrcit que es dirigia cap a Girona.

El capità de les forces de la Generalitat, Pere de Belloch, va arribar a Sant Celoni el dia 20 del mateix mes, però va comunicar als diputats de Barcelona que el poble no semblava disposat a obrir les portes.

El dia 22 de maig, Belloch, comandant 500 homes, va arribar a Hostalric. Tal com s'imaginava, els habitants de la vila no van obrir les portes, però tampoc no van disparar

cap tret. En aquesta situació les tropes de la Generalitat van tallar les vinyes i els camps de blat, amenaçant que no pararien fins que no els deixessin entrar en el recinte emmurallat. Els hostalriquencs davant la perspectiva de perdre les seves collites, van obrir les portes i van permetre l'entrada a les tropes de la Generalitat. Belloch, però, va informar a Barcelona que havien estat rebuts amb alegria. El vescomte Bernat de Cabrera, addicte a Joan II, va ser pres i dut a Barcelona.

No se sap amb seguretat qui va obrir el portal, però l'honor d'haver-ho fet el va reclamar un

capellà, del qual no es coneix el nom.

Amo de la vila, el capità Belloch es va ocupar de la rendició del castell que va obtenir amb un simulacre de combat. Un cop pres el castell, només quedava la torre dels frares defensada per un sol home. Belloch hi va enviar ballesters i homes amb espingardes i no van tardar gaire a guanyar-la. La reina Joana Enríquez va intentar comunicar-se amb Verntallat per explicar-li la situació de la vila per tal que sortís en la seva defensa, però no hi arribà a temps.

Hostalric va quedar sota la capitania de Pere de Belloch i durant tota la guerra en poder de les forces de la Generalitat. El 1463 consta, però, que va ser conquerida de nou per les forces de la Generalitat, manades en aquesta ocasió per Joan Beaumont, lloctinent general nomenat per Enric IV de Castella. Aquest fet sembla demostrar que Hostalric va estar durant un temps sota el poder dels remences.

El 1464, la Generalitat va cedir el Castell d'Hostalric a Pere Conestable de Portugal, el qual hi va fer estada pel maig de 1465. Aquest mateix any el Conestable va declarar Hostalric annexionat a la corona "per llur lleial

comportament". L'any següent va confiar el castell al portuguès Ayras d'Oliveira i les seves rendes al donzell Antoni Gassò. Més tard, el senyor del Castell va ser Renat d'Anjou i de Provença (nou rei d'Aragó) i la vila va ser centre d'operacions de les tropes manades pel duc de Lorena.

La guerra va acabar el 17 d'octubre de 1472 amb l'entrada triomfal de Joan II a Barcelona. Hostalric, que s'havia rendit de mala gana a les tropes de la Generalitat, va rebre com a premi un privilegi de Joan II sobre consums i gràcies especials als seus habitants.

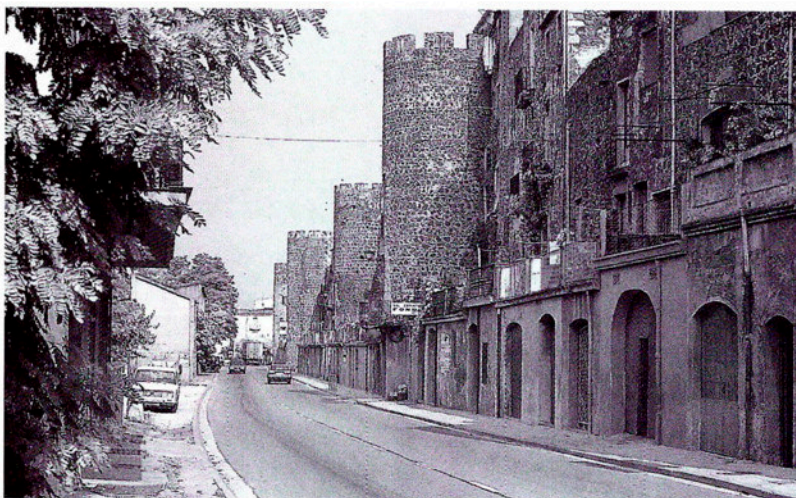

Les portes de les muralles es van obrir per donar pas a l'entrada de les tropes de Pere de Belloch.

CASTELL, MURALLES I TORRES

9

Aspecte actual de les muralles després de la restauració feta a la dècada dels seixanta.

24

La fortificació d'Hostalric pot remuntar-se a l'edat mitjana, o fins i tot al temps dels ibers. Però el castell que ha arribat als nostres dies va ser construït el s. XVIII, projectat per l'autor de la Ciutadella barcelonina Felipe Próspero de Verboom, general d'Enginyers de Felip V.

El 17 de febrer de 1106, Guerau Ponç, vescomte de Cabrera, va prometre a Ramon Berenguer III de Barcelona no edificar cap castell ni permetre que s'hi bastís durant la seva vida en el lloc anomenat Quota vel Osta(l)rich. Això indicaria que aleshores no hi havia castell o si n'hi havia calia reparar-lo. Malgrat això, en 1145 consta com a lloc fortificat.

Del castell medieval, Sampere i Miquel opina que degué ser petit, però la importància que en totes les èpoques li varen donar els governants no sembla que ho demostrï. Segurament va ser del tipus normal en els castells gironins del seu temps, més utilitari que artístic, d'una certa amplitud, amb sales i cambres pròpies d'un castell-palau.

A la primera meitat del segle XII el castell va ser una fortificació útil i d'importància, ja que el 1175 el trobador Guillem de Berguedà, en un sirventès adreçat contra el bisbe d'Urgell, va ponderar el valor del Palaitz d'Ostalric.

El 1306, Jaume II autoritza Ponç Hug a fer obres al castell.

Això va passar després d'una època en què els comtes de Barcelona, per les lluites feudals, no deixaven als vescomtes fer-hi cap reforma.

El 15 de gener de 1459, Joan II va autoritzar Bernat Joan de Cabrera a recaptar determinats impostos per a la restauració de les fortificacions de la vila d'Hostalric, privilegi que van prorrogar més tard Ferran el Catòlic, l'Emperador Carles I i Felip II.

El 27 de juliol de 1695, el duc de Noailles va enderrocar el castell abans d'abandonar-lo. El 1696, es va reconstruir

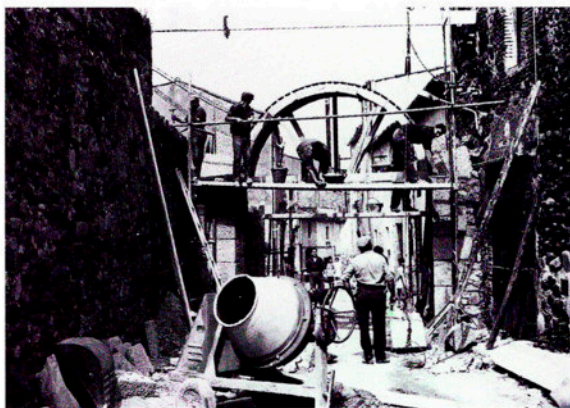
segons plànol de l'enginyer militar Josep Chifrión. Aquest va rodejar les muralles i torres amb un sistema de baluards poligonals i va construir, a més, en el cim més alt pavellons i arsenals que varen constituir el modern castell, esfondrant el dels Cabrera. El 1697, però, el príncep Darmstadt el va tornar a destruir, abans d'abandonar-lo, davant l'atac francès.

L'obra més important es va començar el 1716 pel general Verboom o els enginyers a les seves ordres. Al costat nord hi havia baluards, edificis d'allotjament, un magatzem de pólvora i cisternes amb capacitat per a més de 1.000 m³. Els fossats van ser oberts a la roca viva. Per a la construcció dels murs s'emprà

Les muralles sense els terrats, al final del segle XIX.

Reconstrucció de l'arc o portal de Barcelona, l'any 1969.

la pedra del turó d'origen volcànic. Tenia un pont llevadís, cos de guàrdia i, fins al començament del segle XX, conservà una petita guarnició.

Les muralles van ser construïdes després d'un privilegi de Joan I a Bernat de Cabrera pels serveis fets a Sicília. La muralla era alta i acabava amb merlets quadrats. Darrera hi havia un camí de ronda que comunicava les torres entre si. Les torres són cilíndriques i s'en conserven deu: la de l'arc de Barcelona, la d'Ararà o dels presos, Tuies Negra, Caís, Bailina, Arenas (noms procedents de les cases a les quals estan adossades), Cabrera, la de la plaça dels Bous i, al Raval la torre del darrere del convent, i la dels Frares o de les Barreres. El 1903, després d'un parell d'anys de demanar-ho, el Ministeri de la Guerra va autoritzar la

construcció de terrats i edificis a la part nord de la muralla, els quals donen al poble un aspecte característic.

El conjunt emmurallat tenia quatre portes de sortida: l'arc de Barcelona enderrocat al principi de segle i reconstruït el 1969; el de Girona, situat a l'entrada del carrer Major, que va subsistir fins al final del s. XIX; el dels ollers, situat a la part extrema del carrer del Forn; i el de les Vinyes, al corredor del ferrocarril.

Tot el conjunt es va declarar Monument Històric Nacional, el 13 de desembre de 1963, i es va començar la seva restauració el 1967. El castell, adquirit pel municipi, va restaurar-lo l'arquitecte Joaquim de Ros. Rehabilitat com a restaurant va passar a mans privades fins que torni a ser altra volta municipal.

HOSTALRIC SEGLE XVI-XVIII

10

26

Hostalric, a més de ser un lloc important per la seva situació estratègica, va ser un lloc d'estada momentània dels reis. L'emperador Carles I hi va passar algunes vegades. Sembla que el fons d'un gravat de Durero amb el retrat imperial és una panoràmica de la vila.

Durant el regnat de Felip IV, el comte-duc d'Olivares va manar l'entrada de l'exèrcit a Catalunya. Les tropes van arribar, atropellant tot el que trobaven, fins a Hostalric. En aquest lloc es reuniren tots els homes de la comarca per detenir els soldats d'Olivares. La batalla va ser molt dura i l'exèrcit es va declarar en retirada.

Durant el regnat de Carles II, els francesos van tornar a envair Catalunya.

Van arribar a Hostalric el 18 de juliol de 1694, manats pel mariscal de camp Longueval, i van atacar la vila. El dia següent el general Noailles va arribar amb més soldats, la població es va rendir i la tropa es va replegar al castell. Després d'una curta resistència, el marquès de Villena, governador del castell, es va rendir. Més tard els catalans van intentar recuperar el lloc, però no ho van aconseguir perquè el marquès de Villena es va retirar a Barcelona per l'alarma que va produir la notícia que més tropes franceses venien a socórrer la plaça.

Però la població de la comarca no es va rendir tan fàcilment com l'exèrcit i, manats per cabdills locals com Trincheria, el 1695, van assetjar formalment el castell. No obstant això, els va faltar l'artilleria, cosa que va donar temps al tinent general Saint Silvestre, governador francès de Girona, a dirigir-se a socórrer els assetjats. Els catalans no van poder fer res més que retirar-se.

Aquesta zona, però, va continuar essent teatre de batalles, i els francesos van abandonar el castell el 27 de

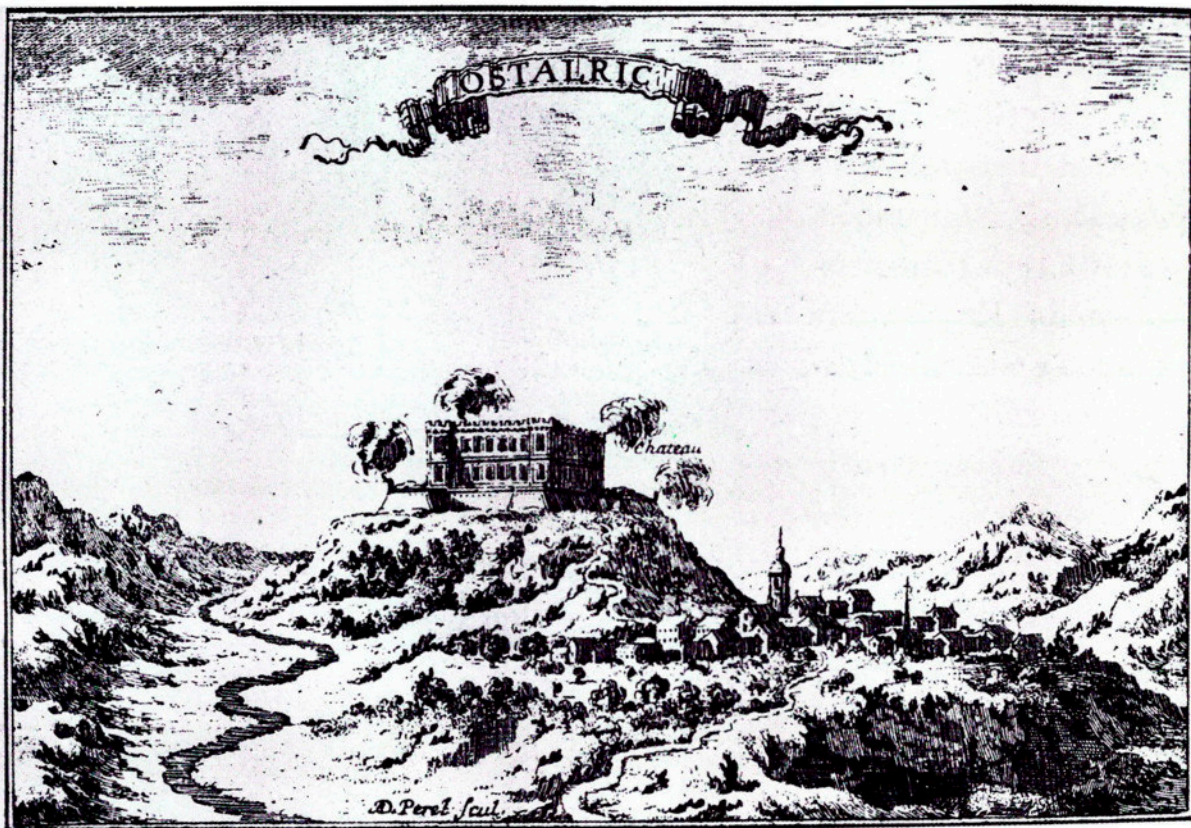
juliol de 1695, deixant-lo inutilitzable.

El 1696, els francesos van entrar de nou a Catalunya i al castell d'Hostalric. Darmstadt, cap dels aliats amb els catalans, va estendre un cordó en direcció a Girona per defensar l'exèrcit català. Pel maig de 1697, veient Darmstadt que l'exèrcit francès es dirigia a Hostalric, va arrasar totes les fortificacions del castell.

Al principi del regnat de Felip V, Hostalric va assistir a una cerimònia en honor del rei i en el de la seva esposa, la princesa de Savoia. Els reis van arribar a Hostalric i el comte de Cavellà, amb molta ostentació, va anar en nom de la ciutat de Barcelona a donar la benvinguda i oferir l'homenatge més respectuós als monarques.

Pel desembre de 1711 les tropes de Felip V van arribar a la fortalesa manats per Fienes per obligar el comte de Starembec a rendir-se. Però, a part de no aconseguir el seu objectiu, es van aixecar contra ells les forces de la frontera, els sometents i les companyies de Barcelona. Les tropes de Felip V van deixar el lloc i van anar cap a Girona.

Per l'agost de 1713, les tropes de l'arxiduc Carles encara

conservaven la plaça
d'Hostalric en el seu poder,
però en aquesta data la van
lliurar a les tropes de Felip V.

Així que els austríacs van
abandonar Hostalric, van
prendre'n possessió els
francesos amb el seu cap
Fienes. Molt aviat, però, es van

veure atacats pels sometents
manats per Nebot i Amill. Els
francesos van tenir a favor seu
unes forces més grans i el valor
moral de les recents victòries.
La batalla que es va lliurar va
ser fatal per als sometents, que
van ser perseguits per la
cavalleria fins a Arbúcies i
obligats a dispersar-se.

*El gravat del francès
Beaulieu de l'any
1646 ofereix una
imatge força
fantàstica de la vila.*

ESGLÉSIES I CAPELLES

11

*Interior de l'església
abans de l'any 1936.*

28

Entre tots els edificis religiosos de la vila destaca l'església parroquial. Situada a la part alta de la població, prop del castell, és dedicada a Santa Maria.

La notícia més antiga sobre l'existència d'una església a Hostalric data del 1280. L'edifici actual, però, es va construir en el segle XV. Es tracta d'un edifici de planta rectangular i capelles laterals. S'aguanta per mitjà de contraforts exteriors i volta de creueria. El campanar és quadrat. Tot ben característic de l'estil gòtic.

La façana, en canvi, és barroca i sembla que l'altar també ho era. L'església va ser destruïda durant la Guerra del Francès

(1808-1814) i, reconstruïda poc després. El 1854 es va procedir a l'enderrocament de l'altar i la construcció d'un de nou segons plànols de l'arquitecte Martí Sureda.

L'església, en els anys de la guerra civil, va ser cremada el 24 de juliol de 1936 i utilitzada durant tota la guerra com a magatzem d'aliments i fusteria. L'altar va destruir-se sota les flames i la capella del Santíssim es va ensorrar.

Actualment, la imatge principal de l'església parroquial és la Mare de Déu dels Socors. Antigament, però, hi va haver una capella dedicada a aquesta imatge, al peu del castell. Fins al principi d'aquest segle en

quedava alguna resta, però ara ha desaparegut totalment. La imatge de la Mare de Déu, després de l'incendi de la capella durant la Guerra del Francès, es va traslladar a l'església parroquial on compartia l'altar major amb les imatges de sant Joan i sant Roc.

A l'Hospital hi havia una altra capella que en principi va estar dedicada a la Santíssima Trinitat.

Quan es van fer càrrec de l'establiment les germanes carmelites de la caritat va passar a l'advocació de la Mare de Déu del Carme.

D'aquesta capella ja no en queda cap indici, després de la reconstrucció del lloc com a casa de cultura i ambulatori.

Al castell hi va haver una capella o petita església, on es venerava la Santa Creu. Un capellà castrense estava al servei de la guarnició.

En un plànol del segle XVIII hi ha constància d'una capella dedicada a sant Adjutori, prop d'on avui hi ha el mas Agustí. D'aquesta capella no hi ha cap resta ni cap altra referència de la seva existència.

El que sí es conserva, és l'antic convent de Mínims, avui Casa Consistorial. El convent de sant Francesc de Paula va ser fundat l'any 1610.

En fundar-se el convent li va ser cedida per la vila una petita església dedicada a Nostra Senyora de la Pietat.

Els religiosos van residir al convent fins al 1835.

L'actual Ravalet era l'horta dels frares que van vendre entre el final del segle XVIII i el principi del XIX.

L'Estat féu cessió del convent a l'Ajuntament el 8 d'octubre de 1841, per escriptura pública

autoritzada pel notari Joan Ferran i ratificada més tard pel també notari d'Hostalric Climent de Rovira el 10 de gener de 1843. Durant algun temps l'Ajuntament va tenir la intenció de vendre l'edifici i amb els diners construir una Casa Consistorial nova. L'any 1924, es va fer la construcció definitiva del convent com a dependències municipals, sota la direcció de l'arquitecte modernista Bonaventura Conill, amb un pressupost de 14.831,50 ptes. La capella es va convertir en saló municipal d'espectacles el 1941, amb el pressupost de 43.237 ptes.

Claustre de l'antic convent de Pares Mínims restaurat l'any 1924 com a casa consistorial.

LA GUERRA DEL FRANCÉS

12

30

Durant la guerra de la Independència, en 1808, Hostalric va tenir un paper brillant, tant donant suport a l'entrada de queviures durant el setge de Girona com destorbant el pas de les tropes enemigues. És per això que convenia als francesos prendre la vila, però no va ser gens fàcil. Com va dir el seu governador, el coronel Estrada, Hostalric sempre va demostrar ésser una digna filla de Girona.

De primer fou atacada el 7 de novembre de 1809 per un exèrcit de 4.000 homes manats pel general Pino, que venien del setge de Girona. Només van trobar resistència a la Torre dels Frares i en un grup que es va tancar a l'església. Els

francesos van cremar tot el poble, i els seus habitants van fugir als pobles veïns; molt pocs van poder refugiar-se al castell. Uns quants van resistir a l'església, gràcies a trobar-se prop del castell. Els francesos van intentar calar-hi foc carregant un burro amb matalassos i feixines. Una de les metralles del castell va travessar la porta i va deixar mort a l'acte el sagristà de la parròquia. El tiroteig va durar tot el dia, però els francesos no van poder entrar al castell. A la nit van deixar la vila que va quedar totalment destruïda, i van tornar a Girona.

El resultat de l'atac va ser la crema de 70 cases, molta gent morta i la ruïna per a totes les

famílies que es van veure obligades a marxar i deixar-ho tot.

Quan Girona ja havia capitulat el gener de 1810, s'inicià el bloqueig formal del castell que va començar el 13 de gener de 1810, quan les tropes franceses van ocupar la veïna Massanes. En aquells moments la guarnició del castell tenia un batalló del regiment d'Ibèria i un parell de companyies del terç de Girona: uns 1.300 homes manats pel governador militar Julià Estrada i el comandant d'artilleria Miguel López Baños.

Vista d'Hostalric des de Massanes amb l'exèrcit francès a primer terme, segons un gravat de 1821.

El dia 14 del mateix mes, els francesos van avançar fins a prop del castell. Esperaven que vindria el general Souhan amb 6.000 homes, que van arribar el dia 17. Malgrat el foc que van fer des del castell i la Torre dels Frares, els francesos van prendre la vila. El dia 21, quan el capità de la Torre dels Frares, Francesc Oliver, anava a llançar una granada, li va explotar a les mans. La Torre va passar a un sergent que la lliurà a l'enemic. Veient els del castell que els disparaven des de la Torre, van decidir arrasar-la i enderrocaren la plataforma.

Aquell mateix dia, el general

Augereau va enviar una carta a Estrada en què li donava dues hores de temps per a rendir-se. Estrada contestà que eren fidels a Ferran VII. El dia 30, el governador va rebre una altra carta i va contestar: "Filla Hostalric de Girona, sabrà imitar l'exemple de la seva mare." Preferien morir a rendir-se.

El 18 de febrer els francesos van enderrocar una part de la Torre dels Frares. El dia 20 va començar una pluja de metralla i bombes sobre el castell. Van caure 200 bombes. L'endemà van fer el mateix. Els francesos no deixaren de tirar bombes

malgrat que Villamil i els seus homes els van atacar amb duresa. Més de 3.000 bombes van caure al castell, però el Coronel Estrada no defallia i les tropes li eren fidels.

El dia 23 el general francès Berdier va dirigir des de Blanes una intimidació a Estrada perquè es rendís; però una vegada més aquest refusà. El dia 3 de maig aparegué una columna manada per Villamil que venia d'Arenys per socórrer Estrada. Els francesos ho impediren. El diari francès Monitor parla d'aquesta batalla com una de les més disputades de l'època.

Hostalric també va tenir la seva Agustina d'Aragó, un heroi local que, sol, va lluitar contra els francesos. Així ho explica Urgellés:

Mossèn Pere Xifra

"No passaré per alt lo rasgo de valor que demostrà lo capellà Mossèn Pere Xifra, entremitx de una situació tan apurada vejent invadida la població per aquella munió de salvatjes, que sembraban la ruína per tot ahont passaban, s'arma de una escopeta y's dirigí al torreó anomenat de Arará, que és lo més alt y millor conservat dels

que existeixen en la muralla antiga del poble; se'n empujà en aquest petit fort ab l'auxili de una escala de corda que va fer desapareixer darrera d'ell, y aïslat dintre aquell limitat espay, esperá resolt la mort, no sense estar decidit avans á fer pagar cara sa vida! Pobre del atrevit ó descuidat que's posaba al alcans de la seva arma! Desgraciat del que intentaba aproximarse á aquella fortalesa! Los seus tirs, dirigits ab acert, eran altrás tantas baixas per los francesos, y una pedra disparada de sas mans casi equivalia á lo mateix; ab tota sanch freda continuá aquest foch mortal, sense que'ls

contraris poguessin ferli desallotjar la expresada torra. S'assegura que van ésser moltras las baixas que's degueren á aquell sol home, y entre ellas s'en conta una que demostra la fermesa ab que empunyaba l'arma: de una de les casas vehines vejé sortir francesos carregats de botí y conduhint un tocino que anaban á sacrificar entre la broma y xanxas de més mal género. Cara varen pagar la broma! Mossèn Pere Xifra deixà que s'acostessen, y de un sol tiro los estengué a tots dos."

URGELLES, Manuel: Hostalric, "Memorias de la Guerra de la Independencia" Ed. Imprenta de Jaume Jepus, Barcelona, 1888.

L'HOSTALRIC IMMORTAL

13

32

Va arribar el mes de maig i els assetjats del castell d'Hostalric resistien com el primer dia, malgrat que ja faltaven els queviures i la situació era cada vegada més crítica. Ja portaven quatre mesos de setge i 4.000 bombes sobre d'ells.

El dia 11 de maig, per quarta i última vegada, el general Augereau va enviar a Estrada una proposta de rendició que fou menystinguda. És difícil saber quants homes assetjaren el castell. Sembla que al principi van ser uns 6.000, però al final arribaren als 12.000. Al castell, dels 2.000 combatents només 1.200 estaven en condicions d'agafar les armes,

la resta estaven morts, ferits o greument malalts.

El capità general de Catalunya havia dit que en circumstàncies extremes, abans de la rendició, provés de salvar-se obrint-se pas amb la baioneta.

El coronel Estrada decidí la segona opció i va acordar que es portaria a terme la nit del 12 de maig. Els que no estaven en condicions de fugir es van quedar al castell atesos per un equip d'infermers i pel metge Manuel Mellado, a qui Estrada va encomanar també la feina d'encobrir la fugida fins a l'endemà, emprant com a sentinelles els malalts menys incapacitats. Amb ells es va quedar el capellà F. Joan

Vilademunt, rector dels pares Mínims.

El general Augereau, ja sia per algun desertor o pel moviment que notava, sospità que el dia 12 estaven a punt d'abandonar el fort. Mentrestant, el capità general de Catalunya va fer preparar unes quantes barques a Arenys de Mar perquè l'enemic cregués que sortirien pel cantó de la costa. El coronel Villamil es va acostar amb la seva columna a les altures d'Orsavinyà i Lluís M. Andriani prengué posicions per la part del Montseny estenen les seves avançades fins a Breda. L'enemic va caure en el parany i va posar més quantitat d'homes per a

*Medalla de distinció
d'Hostalric
12 de maig de 1810*

Després d'un llarg setge, les tropes del coronel Estrada es van obrir pas entre l'enemic.

defensar el cantó de marina.

El 12 de maig va sortir, amb molta prudència, la guarnició del castell a les 10 de la nit. El primer sentinella va ser esquivat a baionetades. La guarnició va saltar l'estacada prenent una direcció perpendicular al camí reial de Sant Celoni, el qual va travessar amb rapidesa, igual que les hortes que separen el castell de les altures de Massanes. Van passar amb facilitat per can Nualart, van pujar per Sant Jacint i es van dirigir de dret a Sant Feliu de Buixalleu.

Estaven a una llegua del castell quan van ser sorpresos pels

francesos als quals derrotaren a cops de baioneta. Això va provocar molt de soroll i va alertar les tropes franceses que estaven per la part d'Arbúcies. La guarnició es va dispersar i poc després el coronel Estrada va ser capturat amb 200 homes el dia 13 de maig.

Mentrestant, els francesos acampats al poble encara disparaven contra el castell. Un foc a la part del Rebellí va obligar Mellado a cridar des del baluard de Santa Tecla dient que la fortalesa ja era seva. Els francesos no en van fer cas. El mateix Mellado va baixar per una escala de corda i va demanar als sentinelles que el portessin davant el comandant

de la població. Va ser conduït a Grions on va lliurar el castell al general francès Palombini. Aquest, l'endemà, es va dirigir a la fortalesa amb 600 homes acompanyat de Mellado. Més tard va arribar el general Maruchelli a qui lliuraren l'artilleria.

El capità general de Catalunya va concedir una medalla d'or als oficials de la guarnició i una de plata a la tropa; la inscripció deia: "Valor y fidelidad constante, Hostalric, 12 de Mayo de 1810." Hostalric i Figueres, van ser les últimes plaçes que van abandonar els francesos a l'Estat espanyol. Va ser el 4 de juny de 1814.

PITARRA: TRES HOMENATGES EN CENT ANYS

14

34

L'epidèmia de còlera declarada a Barcelona l'any 1865 obligà molts barcelonins a fugir de la ciutat. El lloc escollit per Frederic Soler, llavors conegut com a "Serafí Pitarra", va ser Hostalric, on també es trobaven els escriptors Albert Llanes, els germans Feliu i Codina i l'editor Innocenci López. L'il·lustre dramaturg s'instal·là a la fonda de can Gandai del carrer Major (avui són tres cases marcades amb el número 40, 42 i 44). Entusiasmada per l'obra dramàtica d'Eduard Vidal i Valenciano, "Tal faràs, tal trobaràs", l'autodidacte Soler, com ja havia declarat uns mesos abans, es disposà a escriure el seu primer drama,

titulat "La pubilla d'Hostalric", deixant enrera la producció satírica que tanta popularitat li va donar. L'autor passava llargues hores sota l'ombra d'uns desmaïts situats a la font del mas Bosom.

Abans de presentar l'obra davant el públic barceloní, Soler va creure convenient fer-ne una representació a Hostalric, concretament al cafè de can Calderé. Maria Hubert, cosina de l'autor, els germans Josep, Antoni i Joan Feliu i Codina, el baríton Enric Ferrer, el metge Guillem López i altres amateurs del poble en van ser els actors. Convençut del nou camí emprès, Soler va estrenar l'obra, amb un èxit clamorós, al teatre Odeon de Barcelona, el 6 d'abril de 1866, amb el títol, però, de "Les joies de la Roser".

Sentir-se català per un dia

Aquesta anècdota que s'explica, i que hem relacionat amb la festa de 1887, la va protagonitzar un militar del castell de nom curiós, un tal Grifo. Arborat per l'ofec dels sentiments es va dirigir a la població tot dient: "Me siento hoy tan catalán que en lugar de llamarme Grifo podéis llamarme "aixeta".

El Centre Català de Barcelona va decidir homenatjar Frederic Soler a Hostalric el 29 de maig de 1887. Els corresponents dels millors diaris de l'època donen testimoni del notable ressò de la celebració. Hostalric es preparava per a una gran festa; la població, concient de la importància de l'acte, engalanava els seus portals amb flors i aixecava arcs de verd fullam. No hi mancaven tampoc els rètols d'alguns edificis amb la següent inscripció: "Glòria a Frederic Soler!"

El dia 29, entre les 9 i les 10 del matí, l'afluència dels socis del Centre Català i d'altres agrupacions catalanistes, procedents dels expressos de Barcelona i Girona, va ser nombrosa. Seguint el compàs de la música de l'Orfeó de Cassà, la comitiva va arribar davant la casa on Frederic Soler va escriure el seu primer drama i es va descobrir, enmig de grans aclamacions, la placa commemorativa de l'acte. Immediatament després, a la plaça de la Vila, l'alcalde d'Hostalric, Jaume Puigjermanal, va lliurar un pergami a l'homenatjat declarant-lo fill adoptiu d'Hostalric. L'esplèndid dinar oficial, el menú del qual el formaven cinc plats, postres i cafè, va tenir lloc a l'envelat de la plaça dels Bous amb

Façana de la casa on Frederic Soler s'allotjà, engalanada amb motiu de la celebració del centenari de la Festa Literària.

1887. La multitud es va aplegar a la plaça de la Vila en un dels actes de l'homenatge a Frederic Soler.

l'assistència de 154 comensals. A l'hora dels brindis i dels discursos es van llegir les cartes d'adhesió de mossèn Cinto Verdaguer, Narcís Oller, Apel·les Mestres i Valentí Almirall. A les 9 de la nit, unes 3.000 persones es van concentrar a l'envelat per assistir a la representació de "Les joies de la Roser". Tres hores més tard, a les 12 de la nit, il·luminat el castell pels focs d'artifici, els xiulets de la locomotora anunciaven la fi d'un dia memorable per a

Hostalric i Frederic Soler, el seu nou fill adoptiu. El 23 de juny de 1929, amb motiu de la inauguració del local social de la societat Praetorium, es va celebrar un nou homenatge a Pitarrà. Va assistir a l'acte la filla de l'autor, Blanca Soler de les Cases. Els membres del grup de teatre van representar "El monjo negre" i l'orquestra Praetorium-jazz va amenitzar l'acte.

Finalment, els dies 13 i 14 de juny de 1987 un grup de joves

del poble va decidir celebrar el centenari de la Festa Literària de 1887. Sota de la placa centenària, una nova làpida commemorava l'acte. Entre d'altres activitats, s'inaugurà l'exposició sobre la vida i l'obra de l'escriptor de la Renaixença, visitada per l'esposa del president de la Generalitat, i es va representar "El ferrer de tall". La festa va comptar, a nivell organitzatiu, amb la col·laboració d'una bona part del poble.

ANGEL DELFAU (s. XVII)

Religiós de l'orde del Carme. Va pelegrinar a Terra Santa i va escriure un itinerari d'aquest viatge. Va morir a Barcelona el dia 1 de juliol de 1663.

JACINT ANDREU (s. XVII)

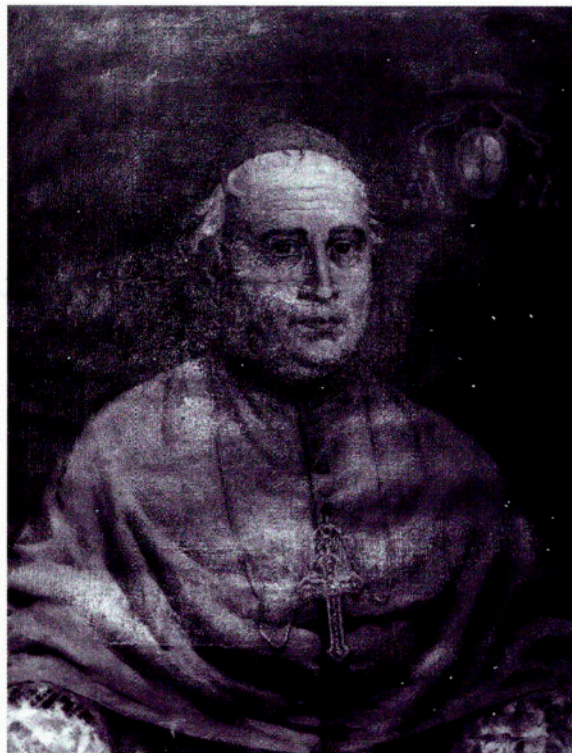
Va ser metge de cambra de Joan d'Àustria i va publicar el primer volum d'una obra sobre plantes curatives i malalties morbosos.

JOSEP FORNÉS (s. XVIII)

Catedràtic de Medicina de la Universitat de Barcelona. L'any 1720, va anar a Marsella, enviat pel govern espanyol, a investigar sobre la pesta que afectava aquella ciutat. L'any 1725 es van publicar a Barcelona les memòries, que va escriure arran d'aquell viatge.

BONAVENTURA CODINA i AUGEROLES (1785-1857)

Va néixer el 3 de juny de 1785 a la casa número 3 del carrer Major, fill d'una família de ferrers. Va completar els seus estudis primaris a l'Escola d'Escolapis de Barbastre, Osca, i a la Universitat de Cervera, Lleida, on es va graduar en filosofia i teologia. L'any 1803, va entrar a la Congregació de Preveres seculars de Sant Vicenç de Paül de Barcelona, de la qual, l'any 1809, va rebre els sagrats ordes. D'esperit missioner, el pare Codina va ser nomenat capellà major del Reial Noviciat

*Bonaventura Codina
i Augeroles, bisbe de
Canàries.*

de les Filles de la Caritat. Durant la primera Guerra Carlina es va exiliar a França, on exercí de professor de teologia dogmàtica fins a l'any 1844. En 1847, fou nomenat bisbe de Canàries, i reestructurà la diòcesi amb la creació de parròquies i restaurà, arran d'una epidèmia de còlera, l'hospital de San Martín. Monsenyor Codina va morir a Canàries el 18 de desembre de 1857 i fou enterrat a l'interior de la catedral, on encara avui es conserven les seves restes.

ANTONI BRUNET i TALLEDA (1827-1876)

Nascut el 5 de març de 1827, va cursar l'ensenyança primària a la vila. Va estudiar, després, al Seminari i Institut de Girona, fins que va anar a Barcelona a llicenciar-se en farmàcia. L'any 1860, es va doctorar amb excel·lents notes. Primer va exercir uns anys a Hostalric, i es traslladà després a la farmàcia de l'hospital de Santa Caterina de Girona. Al cap de poc temps va guanyar la Càtedra de Farmàcia químic-orgànica de la Universitat de Santiago, fins a l'any 1873 que va passar a la Càtedra de matèria farmacèutica animal i mineral.

Les diferents obres que va escriure Brunet revelen una aplicació constant i uns sòlids coneixements de química. L'any 1876, es va traslladar a Madrid per ocupar una càtedra a la Universitat Central, ciutat on va morir pocs mesos després.

ANTONI FALGUERAS i DALMAU (1864-1924)

Nascut el 2 de febrer de 1864 a la casa pairal que els Falgueras tenien a la plaça de la Vila. De caràcter més aviat violent, els seus pares van decidir encaminar-lo perquè fos sastre, ofici que practicà durant uns anys a Cassà de la Selva, on va mostrar ben aviat aptituds religioses.

L'any 1880, acompanyat per cinc hostalriquencs més entre els quals hi havia el seu gran amic Lluís

Els germans Antoni -assegut- i Francesc Falgueras i Dalmau.

Bailina, va ingressar en el monestir jesuïta de Veruela, Aragó, on un any abans hi havia entrat també el seu germà Francesc.

Va estudiar filosofia i teologia a Tortosa, fins que va anar quatre anys a Saragossa, on fou inspector d'alumnes del Col·legi de Sant Salvador. L'any 1894, fou ordenat sacerdot i dos anys més tard va viatjar a Amèrica on, després de treballar en diversos països, va fundar la Congregació de Religioses de l'Apostolat Popular del Sagrat Cor de Jesús a Xile.

AIGUA I ELECTRICITAT

15

La bassa del molí que formava part de la central elèctrica.

38

L'existència de mines subterrànies a Hostalric ha estat l'origen de moltes llegendes. Si bé en altres èpoques alguna d'elles va poder servir de connexió amb el castell durant algun setge, a partir del s. XIX el seu ús es va limitar a la conducció d'aigua per al subministrament de la població.

La primera referència sobre la instal·lació de l'aigua data de l'agost de 1844. L'Ajuntament va adjudicar a Vicenç Sabater la realització de les obres, pel preu de 36.000 rals, per a portar l'aigua fins a les fonts públiques i a les cases d'una vintena de particulars que eren copropietaris de les mines. Quan llur cabal disminuïa,

l'aigua només arribava a les fonts públiques, fet que va ocasionar nombroses queixes per part dels particulars afectats.

El problema de la manca d'aigua, que va durar molts anys, es va anar agreujant fins a arribar a l'extrem que l'any 1893 es va prohibir que les dones rentessin a la sèquia del molí, ja que l'aigua s'havia d'aprofitar per a altres usos domèstics. Aquest mateix any també es va prohibir que la gent deixés els càntirs vora la font per no haver de fer cua, i que no n'omplissin més de dos. Alguns veïns que tenien carro i una cuba es van dedicar a passar pels carrers a vendre

l'aigua de la riera al preu d'un o dos quartos el càntir.

L'any 1896, Alfons Llensa i Plademunt va proposar que el consistori i els copropietaris negociessin per modernitzar la instal·lació. En veure que la idea no fructificava, es va associar amb Francesc Serras i Saleta i Pere Serras i Tomàs, i van crear la Llensa & Serras, que sempre va fer tota classe de sacrificis per tal d'efectuar el servei d'aigües amb la màxima perfecció. Les innombrables queixes dels copropietaris van motivar la venda de la Llensa & Serras, que l'any 1908 va passar a mans de Pere

Subirana i Pontgrau. El senyor Subirana, que havia d'explotar l'aigua sobrant de les plomes dels particulars i de l'Ajuntament, no va tardar a tenir problemes. Mentre uns fixaven la quantitat d'una ploma en 1.800 litres, els altres consideraven que havia de ser de 2.300.

Anys més tard, l'empresa va passar a mans, per pública subhasta, de Carolina Borràs de Barcelona, fins que es va municipalitzar al final de 1958. Aquest mateix any es va acordar construir el dipòsit del castell i es va aprovar un pla per al millorament de la instal·lació.

Al principi de l'any 1895, Narcís Vilaseca i Remilans, de Massanes, va convertir el molí de la seva propietat en fàbrica d'energia elèctrica. La instal·lació de l'enllumenat públic elèctric va motivar la desaparició dels fanalers, persones encarregades durant molts anys d'encendre i apagar un per un tots els fanals del carrer. Els regidors Joan Aregay i Rosend Agell van escollir els punts on s'havien de col·locar els nous llums, que van ser un total de vint-i-un. A les cases particulars el llum s'apagava a les 10 de la nit, després de dues intermitències que servien per a avisar.

Aspecte interior d'una de les mines.

A mesura que el poble va anar creixent, la xarxa d'enllumenat públic es va anar engrandint i modernitzant fins al punt que, als anys 20, Josep Vilaseca va haver de fer societat amb la companyia Energia Elèctrica de Catalunya.

CAMÍ CAP AL PROGRÉS

16

L'arribada del tren va donar un nou impuls a la vida econòmica del poble.

40

A partir de l'any 1857 van començar els treballs de construcció de la línia fèrria que havia d'unir Granollers amb Hostalric. L'afluència de ferroviaris, en la seva majoria immigrants, va ser massiva a partir d'aquell moment.

El 12 de juliol de 1860, una locomotora va fer el primer

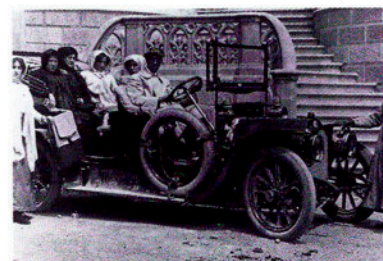
viatge Granollers-Hostalric, trajecte que pocs dies després es va allargar fins a la provisional estació de l'Empalmeta. El tram, però, va quedar oficialment inaugurat pel desembre de 1861 fins a l'Empalme, i al principi de 1862 fins a Girona. L'estació, tot i que una mica allunyada de la vila, es va convertir ben aviat en un important centre de

El cotxe de Narcís Tusell va ser el primer d'Hostalric.

Els primers cotxes

Narcís Tusell i Riera, l'any 1910, i Pere Subirana i Pontgrau l'any 1912, van ser els primers hostalriquencs que van tenir cotxe. L'any 1911, davant del perill que podien suposar

per la població les "altes" velocitats d'aquest nou mitjà de transport, l'Ajuntament va decidir posar el límit de velocitat en 10 km/h. Tots aquells que no complien aquesta ordenança havien de pagar una multa de 15 pessetes.

càrrega i descàrrega de productes agrícoles i forestals.

Des de mitjan s. XIX -la manca de documentació no permet saber si abans-, es va fer progressiva l'aparició dels tapers, que a mig matí acostumaven a esmorzar a la plaça dels Bous. L'Erasme Matas i Prats era, en aquells anys, el fabricant de taps més important, amb una plantilla de sis o set treballadors.

L'any 1898 l'acabat propietari Alfons Llensa i Pladamunt va sol·licitar permís a l'Ajuntament per a construir una fàbrica de taps a gran escala. En un primer moment, la volia instal·lar en uns terrenys propers a la carretera d'Arbúcies, però finalment es va construir al costat de la Torre dels Frares. La "Manufactura de Tapes Alfonso Llensa", amb més de quaranta treballadors, va fer

fallida arran de la crisi de la indústria surera provocada per la Primera Guerra Mundial.

Amb la desaparició de la gran fàbrica van prosperar petites empreses que van arribar a tenir, algunes d'elles, més de deu treballadors, dedicades a la producció de carracs: Can Masoller, Can Quadras, Can Comas, Can Teixidó, etc.

Si bé al final del s. XVIII hi havia hagut una fàbrica de mitges de cotó propietat d'Emmanuel Naranjos, la primera gran indústria tèxtil instal·lada a Hostalric va ser la de F. Julià i Català. Aquesta

fàbrica de mitges i mitjons, situada a la carretera, davant de la torre d'Ararà, va començar a funcionar pel gener de 1933. Tot i que no va durar gaire més de dos anys, les quasi quaranta noies que hi van treballar van estar assegurades, fet que els va servir anys més tard a l'hora de la jubilació.

A la dècada dels cinquanta, la fàbrica de galetes Mascaró, que va tenir quasi cinquanta treballadors, va ser la iniciadora del desenvolupament industrial que durant els anys seixanta i els setanta es va produir a Hostalric.

Personal de la fàbrica de taps d'Alfons Llensa.

ENSENYAMENT

17

42

La primera referència sobre l'existència d'una escola a Hostalric data de la segona meitat del s. XVIII. La mestra de primeres lletres i gramàtica que la regia cobrava un petit sou de l'Ajuntament, a més de la mesada dels alumnes. L'any 1771 el Bisbat de Girona va donar llicència a Josep Casellas per a fer de mestre a Hostalric, i l'any 1783 la va concedir a Salvi Garolera.

Pel desembre de 1795 es va fundar una escola anomenada de N^a S^a de Gràcia per a filles de pares pobres i òrfenes d'Hostalric i rodalia, l'administrador de la qual era el rector. Situada al carrer de l'església, fou destruïda durant la Guerra del Francès i

reedificada poc temps després. Les mestres havien d'ensenyar doctrina cristiana, costums, ensenyança i labor, a més de cosir les robes de la sagristia. Les alumnes, que eren admeses a partir dels quatre anys, havien de resar el rosari matí i tarda. Les filles de pares acomodats hi podien anar si pagaven mesada.

El 12 d'octubre de 1856 van venir tres germanes carmelites a fer-se càrrec de l'antic hospital, edifici destinat a partir d'aquell moment a sanitat i ensenyament. L'any 1857 va quedar vacant la plaça de mestra de l'escola pública de nenes i l'Ajuntament va decidir nomenar com a interina una de les germanes. Així doncs, i fins

a l'any 1862, van quedar fusionades les dues escoles de nenes, la pública i la privada. Mentrestant, fins a l'any 1866, la pública de nens estava a càrrec d'Andreu Pastells i Taberner, conegut poeta amb el pseudònim de Lo Fluvioler del Ter.

Durant molts anys van coexistir les tres escoles, sense cap més problema que el que pogués tenir qualsevol col·legi de l'època. Al final dels anys vint del segle actual uns quants pares de família, preocupats per l'elevat nombre d'alumnes, van llogar un mestre particular i van crear "Nuestra Escuela",

El bisbe Cartaña, acompanyat per mossèn Dari, va visitar l'escola l'any 1952.

*La mare Lluïsa
-esquerra- i la
germana Milagros
-dreta- amb les seves
alumnes dels voltants
de l'any 1900.*

que l'any 1927 va organitzar la Festa de l'Arbre, presidida per un alt càrrec del magisteri gironí. El 1931 es va fundar Escola Nostra, situada al carrer Raval 17, no lluny de l'anterior, que tampoc no va durar gaire temps.

Pel maig de 1936, l'Ajuntament es va entrevistar amb el diputat Estelrich per aconseguir la

construcció d'un edifici escolar públic. Primer es volia fer davant de l'església, però després es va estudiar la possibilitat de fer-lo a l'antiga fàbrica Llena. El Sr. Pairet i el Sr. Salse van ser dos dels mestres d'aquells anys que més bon record han deixat entre els hostalriquencs. Modest Salse i Camarasa i la seva muller van ser

homenatjats pels seus antics alumnes l'any 1982, i la biblioteca pública d'Hostalric porta el seu nom.

Durant la Guerra Civil, concretament el juny de 1937, el col·legi de nens -que sempre havia estat en el convent- i el de nenes es van traslladar a la fàbrica Llena, que havia reconstruït el Comité Local Marxista a base de quantitats que pagaven les famílies benestants.

Acabada la guerra, fins a l'any 1958, es va tornar a celebrar la festa escolar de Sta Caterina. Eren els anys del Sr. Clara, el Sr. Batalla i la Srta. Socorro Ribas, que va crear la guarderia municipal. Les germanes carmelites, però, ja no van tornar.

L'actual edifici escolar Mare de Déu dels Socors, situat entre el poble i la Conna, va ser inaugurat l'any 1976.

L'associació en mancomunitat d'Hostalric amb els veïns municipis de Massanes, Sant Feliu de Buixalleu i Fogars de Tordera ho va fer possible.

Llista de preus de l'escola de Germanes Carmelites al final de segle XIX

<i>Ensenyar a fer mitja, més instrucció primària .....</i>	<i>2 rals.</i>
<i>Cosir, més instrucció primària .....</i>	<i>4 rals.</i>
<i>Brodar, més instrucció primària .....</i>	<i>6 rals.</i>
<i>Cosir i brodar a la perfecció, més instrucció primària .....</i>	<i>8 rals.</i>
<i>Plansar, posant el carbó el centre, més instrucció primària ..</i>	<i>16 rals.</i>
<i>Fer flors de totes classes i fruites, més instrucció primària ....</i>	<i>6 rals.</i>
<i>Les filles de pares pobres no havien de pagar.</i>	

Font: Actes Municipals d'Hostalric

LA PATRONA D'HOSTALRIC

18

44

Antigament, la Mare de Déu dels Socors es venerava en una capella situada al peu de la muntanya del castell - més o menys on avui hi ha el parvulari de l'escola- les restes de la qual van ser visibles fins a pocs anys abans de la urbanització de la Conna. D'aquí que les persones més grans del poble avui encara anomenen aquell indret la placeta "dels Socors".

La creença popular atribueix a la Mare de Déu dels Socors el fet de deslliurar el poble d'una plaga de llagosta que afectava tot Catalunya l'any 1687. A canvi, els vilatans van fer el vot d'organitzar una processó el 2 de juliol de cada any.

L'any 1809, quan els francesos van envair el poble, la imatge va ser traslladada a l'església parroquial per evitar que se l'emportessin. La llegenda explica que aquest trasllat no va ser possible, però que, en

arribar a França, la Mare de Déu dels Socors va girar el cap mirant cap a Catalunya. Els francesos, sorpresos, van decidir tornar-la al poble que tant la venerava. Fins a l'any 1936 va presidir l'altar major de

Goigs

**COBLAS A LA MARE DE DEU
BAIX LO TITOL DEL SOCOS,
QUE SE VENERA EN LA IGLESIA PARROQUIAL
de Santa Maria de la Vila de Hostalrich.**

Puix Hostalrich a tota hora troba son amparau en Vos baix lo titol del Socós gracies vos donam Senyora.

L' any sis cents vuytanta set sobre mil, quant Deu irat, ab Llagosta P Principat atiligi per son secret, aisa aquest Poble l' Decret sent Vos la mediadora, &c.

Apenas hagué votat farvos Festa ab Professó en vostra Visitació, d' esta plaga s' veni librát tant negra calamitat fíugi, exint tal Aurora, &c.

En l' any següent se notá, que al primer de Juliol de Llagostas un gran vol prop la Capella s' posá; y sens fer dany, mort quedá ais peus de tal Vencedora, &c.

Sempre qu' est Poble ha tingut alguna necessitat per aygua, per sequedat, o per falta de salut, a Vostre Socós acut, alcançant tot quant implora, &c.

ñ. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

OREMUS.

ñ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

F Amalís tuís, quæsumus Domine Cœlestis Gratia munus Imperire: ut quibus Beatæ Virginis partus exiit salubris exordium Visitations ejus vestra sollemnitas pacis tribua incrementum. Per Dominum nostrum, &c. ñ. Amen.

De tal modo l' amparau, que si may de son peccat Deu justament irriax l' amenassa, lo avisau; perque ient ab ell la pau home en vos sa Protectora, &c.

Quant vostre Tempie arrasa lo irror del Enemich esta Vila de Hostalrich a sa Iglesia os trasladá; tutelár vos colloca en l' Altar en qu' us adora, &c.

Tots anys grato s' manifesta ab Vos est Poble devot cumplint lo solemne Vot de celebrar esta Festa tribut justissim que us presta per ser la Liberadora, &c.

Estos Llochs circumvehins vos visitan freqüentment, debentvos incessantment la guarda de sos Confins postrats a peus tant Divins vos proclaman defensora, &c.

Vostres Devots que a tota hora trobam prompte amparau en Vos, baix lo titol del Socós gracies vos donam Senyora.

ñ. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

ñ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

ñ. Amalís tuís, quæsumus Domine Cœlestis Gratia munus Imperire: ut quibus Beatæ Virginis partus exiit salubris exordium Visitations ejus vestra sollemnitas pacis tribua incrementum. Per Dominum nostrum, &c. ñ. Amen.

Barcelona: En la Estampa de Isidro Aguasvivas Libreteer, cerca del Correu.

Imatge actual de la
Mare de Déu dels
Socors.

l'església parroquial
acompanyada de les imatges
de sant Roc i sant Joan,
copatrons d'Hostalric. El juliol
de 1936, quan la crema de
l'església, la Sra. Socorro
Ribas, pabordessa de la Mare
de Déu durant molts anys, la va
lliurar a l'alcalde d'aleshores
Joan Guitart "Sanxo", el qual la
va amagar, primer, en alguna
casa particular, i finalment, en
un nínxol del cementiri.
Acabada la Guerra Civil es van
restaurar la cara de la Mare de
Déu i el Nen Jesús, i després
ambdues imatges van ser
col·locades al nou altar que va
sufragar la vídua de Pons.

COBLAS DE

A LA MARE

LO TITOL

Que se venera en la
de la Vila de

PREGARIAS

DE DEU BAIX

DEL SOCÓS,

Iglesia Parroquial
Hostalrich.

Hostalrich humil se postra
clamant á tota hora á Vos ;
Socorreunos Mare nostra
baix lo titol del Socós.
Socorreunos alcansant
de vostre Fill Increat,
quen's preserve de pecat,
y si may cayem pecant
que nos envie al instant
un auxili poderós :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos dantnos pau,
he lo millor de la terra ,
lliuraunos de tota guerra,
sas centellas apagau,
Vostre Poble defensau
de tot insult belicós :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos ab lo dó
de perfeta sanitat ,
aquest Poble y son Veinat
lliure vostra intercessió
de tota constelació,
y altre mal contagiós :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos compasiva
en lo temps de sequedat,
alcancen's vostra pietat
pluja límpia y no nociva,
ho demanám ab fe viva ,
y ab ferma esperansa á Vos :
Socorreunos Mare nostra , &c.
✠. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

Socorreunos ab serena
cuant la pluja nos inunde,
feu que la terra fecunde,
lo Sol ab sa vista anena,
demostrauvos Lluna Plena,
eixiu per aconsolarnos :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos dispart
borrascas y tempestats,
de pedra nostres sembrats,
y demes fruits defensant ;
siaunos Iris brillant
en tot dia nublós :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos ab los fruits
necessaris á la vida,
si nostra veu no es oida
perque de gracia estam vuyts,
suplian per nostres descuits
los mérits que tenui Vos :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Socorreunos, puig podeu
en tots los demes perills,
Mare sou, nosaltres Fills
escoltau la nostra veu ,
tot quant demanám á Deu
sin's convé, alcansaunos :
Socorreunos Mare nostra , &c.
Hostalrich humil se postra,
clamant á tota hora á Vos :
Socorreunos Mare nostra
baix lo titol del Socós.

✠. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.
OREMUS.

Concede nos famulos tuos quesumus Domine Deus, perpetua mentis, & corporis sanitate gaudere; & gloriose Beatæ Mariæ semper Virginis intercessione á præsentí liberari tristitia; & æterna perfrui letitia. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Barcelona: Imprenta de Manuel Texéro, carrer dels Mercaders núm. 22.

Francesc Arnau i Cortina (1889-1974)

Francesc Arnau va néixer el 2 d'abril de l'any 1889 a Hostalric, on els seus pares, que eren naturals de Tuixén (Alt Urgell), tenien una botiga de robes al carrer Major 46 -avui 50.

L'ensenyament primari el va rebre a l'escola pública de nens, dirigida en aquells anys pel mestre Gervasi Riera. Quan tenia 14 anys va anar a fer d'aprenent a una botiga de Barcelona, ciutat on va adquirir una sòlida cultura a base de múltiples i selectes lectures. Als anys deu va tornar a Hostalric, on, juntament amb altres companys, va impulsar la creació d'entitats culturals tals com l'Orfeó Hostalriquenc, el Grop Sport i la Revista Praetorium. L'any 1919, es va traslladar a Malgrat de Mar per fer-se càrrec d'una botiga de robes d'un seu oncle que havia mort. Allà va seguir lluitant per la democràcia, la cultura i el catalanisme, col·laborant directament en moltes revistes i donant conferències, sobretot, per les comarques gironines.

L'any 1931, va ser escollit alcalde de Malgrat per la candidatura d'Esquerra Republicana de Catalunya, realitzant importants millores per a la població. L'any següent, el 1932, va sortir elegit diputat al Parlament de Catalunya. Des de llavors va ocupar diversos càrrecs dins la política catalana, tals com: President del Congrés Municipalista, col·laborador en la redacció de l'estatut interior de la Generalitat (1933), President de la Comissió Dictaminadora de la Llei Municipal, President de la Comissió de Governació... Francesc Arnau, un gran legalista contrari a la violència, va dimitir en preveure els aldarulls del juliol de 1936. Ell i la seva família es van exiliar a Prada del Conflent, on tenien familiars. Des d'allà va seguir lluitant per la democràcia, i féu gran amistat amb el mestre Pau Casals. Va morir a Perpinyà el 14 de març de 1974 i va ser enterrat a Prada, prop de la tomba d'un seu gran amic: Pompeu Fabra.

Santiago Llensa i de Gelcen (1911-1974)

Santiago Llensa va néixer a la casa número 45 del carrer Major el 9 de novembre de 1911, fill d'una família de propietaris. Va cursar enginyeria agrícola i botànica, especialitat en la qual va assolir un meritable relleu. El doctor Pius Font i Quer el va iniciar en la micologia, fet que va ocasionar l'estudi i classificació dels bolets d'Hostalric i rodalies i d'altres zones de Catalunya.

Va publicar entre d'altres obres:

“Consideraciones sobre algunas plantas notables de los alrededores de Hostalrich” (1941),

“Inventario razonado de la Flora de Hostalrich i du comarca” (1945), “Vocabulario micológico popular de Hostalrich y su comarca” (1948),

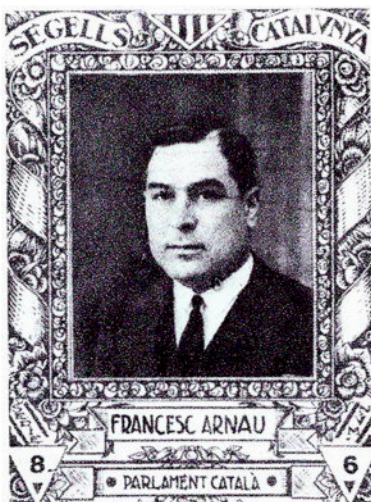
“Historia de las medidas agrarias de la antigüedad y estudio particular de aquellas cuyo uso es tradicional en Cataluña” (1952),

“Consideracions sobre la flora i la vegetació dels encontorns d'Igualada” (1959), “Glossari de noms populars dels bolets a Hostalric” (1968) i “Bolets de les rodalies d'Igualada” (1970).

Santiago Llensa va morir a Barcelona el 12 de juny de 1974, deixant inacabada una gran obra sobre els bolets de Catalunya, i sobre la història d'Hostalric.

Higini Negra i Mansió

Higini Negra i el seu germà Francesc (nascut a Hostalric el 2 de maig de 1853) eren descendents d'una família de carreters establerta des del s. XVIII a la vila. Llur generositat i acomodada situació econòmica els va permetre fer donacions que van ser molt beneficioses per a Hostalric i els seus habitants. L'any 1899, Francesc Negra va donar 500 pessetes a tots els hostalriquencs que arribaven de la Guerra de Cuba. Si el soldat havia desaparegut, les 500 pessetes les cobrava la família en concepte d'indemnització. La quantitat

Francesc Arnau i Cortina.

Santiago Llensa de Gelcen.

Higiní Negra.

repartida va superar les 10.000 pessetes. L'any 1932, l'Higiní Negra, que vivia a Sarrià (Barcelona), va fer un donatiu de 1.500 ptes per a construir el nou cementiri. A més a més va cedir la seva casa pairal del carrer Major, 40, a l'Ajuntament, amb la condició, però, que la seva cosina Àngela -coneguda popularment com Angeleta Gandai- hi pogués viure mentre fos viva. L'Ajuntament, agraït de les donacions, el va nomenar fill predilecte. A la Sala Capitular se li va dedicar una placa de marbre amb lletres daurades, i un carrer de la població porta, des d'aleshores, el seu nom.

Joan Riera i Alfaras

El doctor Riera va néixer a Fuirosos, terme municipal de Sant Celoni (Vallès Oriental), el 2 de febrer de 1899. Després de cursar els estudis primaris a Sant Celoni, el seu oncle, que era metge de Riudarenes, el va aconsellar perquè estudiés medicina. Des de l'any 1915 fins al 1921

va fer la carrera a la Universitat de Barcelona, i les pràctiques a l'Hospital Clínic de la mateixa ciutat.

El dia de Sant Miquel de l'any 1922, el jove doctor Riera va arribar a Hostalric per suplir el metge Ignasi Sarró. L'any 1923, fou nomenat Metge Titular, i el 1927 Inspector Municipal de Sanitat. Durant 50 anys va estar al servei d'Hostalric i dels veïns pobles de Massanes, Sant Feliu de Buixalleu, amb els agregats de Grions i Gaserans, Fogars de Tordera amb l'agregat de Ramió i Martorell de la Selva. Per als desplaçaments havia utilitzat tot tipus de transports: la bicicleta, la tartana, la moto, el cotxe i el tren, i, per suposat, també havia anat moltes vegades a peu. L'any 1972, després de 50 anys de bon servei, es va jubilar. El dia 16 d'abril d'aquell mateix any, l'Ajuntament i el poble en general li van retre un calorós homenatge al mateix temps que l'anomenaven fill adoptiu i predilecte, dedicant-li una plaça. Malgrat no ser fill d'Hostalric, el doctor Riera ha professat sempre una gran estima per aquest poble.

LA FESTA MAJOR

19

48

Cap document conegut permet datar la festa major d'Hostalric. Si la seva celebració és tan antiga com la majoria de festes majors catalanes, caldrà dir que existeix, almenys, des del segle XIII. La llegenda, a través dels goigs de la Mare de Déu dels Socors, facilita noves dades; segons aquesta font, els habitants d'Hostalric van determinar, el 1687, celebrar la festa cada 2 de juliol, dia del sant de la patrona, en compliment del vot contret arran de l'acció divina de la Verge, que finalment deslluirà el poble de la plaga de llagostes.

Entre els actes religiosos,

s'obsequiava la patrona amb les vespres o completes a la vigília, l'ofici solemne al matí de la seva festivitat i la processó a la tarda amb la imatge de la Verge portada amb un baiard pels administradors de la desapareguda confraria de St. Cristòfor. Segons les actes municipals de 1863, els dies de la festa major eren l'1 i el 2 de juliol, mentre que en 1897 consten els dies 2 i el 3.

Al final del segle XIX la societat "La Unión" organitzava la festa major. El 1892 el seu president, Domènec Pou, va sol·licitar permís a l'Ajuntament per a aixecar l'envelat a la plaça dels Bous i va rebre una subvenció de 50 pessetes. Al principi de

segle la festa s'allargava un dia més. L'agrupació sardanística Germanor va passar a ser l'entitat organitzadora i va dedicar l'últim dia a la sardana. Les tornabodes, berenades que es feien el darrer dia de festa a la Font del Ferro, d'en Serra o a d'altres indrets, van ser tradicionals fins al 1959. A més de les subvencions municipals, almenys durant el 1918 es va fer necessari recórrer a les captes domiciliàries, que rebien el nom de llevant de taula, per a recollir diners destinats a sufragar les despeses de la festa.

Joves ballant una sardana en una festa major del començament dels anys vint.

La promesa feta el 1687 es va trencar el 13 de juny de 1933 quan, a petició d'un grup de veïns, l'Ajuntament va acordar celebrar la festa major el primer dissabte de juliol fins al dilluns següent, evitant així que la festa caigués entre setmana. Dos anys més tard, la Penya del Vi Negre va decidir preparar la festa major, però com que l'organització ja estava concedida a un altre grup de ciutadans, va demanar permís per aixecar un altre envelat a la plaça de la Vila. Aleshores plaça de la República. El permís no els fou concedit. Finalment, les altes instàncies de Girona van donar l'autorització malgrat que les idees esquerranes dels components de la Penya no ho fessin aconsellable. L'any 1935 hi va haver, doncs, dos envelats: un, com cada any, a la plaça dels Bous, aleshores plaça Pi i Margall; l'altre, a l'esplanada de la baixada de l'estació coneguda com "la bàscula d'en Pere petit". L'èxit se l'emportà el de l'estació. La pugna política, però, estava assegurada.

Després de l'obligada interrupció dels anys 1937 i 1938, la festa major va tornar a Hostalric acabada la guerra.

L'elecció de la pubilla i del millor esportista es va incloure al programa de la festa major a

partir de 1968. Carme Tresserras i Josep Mateu van ser-ne els primers escollits. Tres anys després, el 1971, es va decidir triar l'hereu. Aquesta innovació, però, només va durar dos anys; van sortir elegits Joan Casellas i Narcís Masoller.

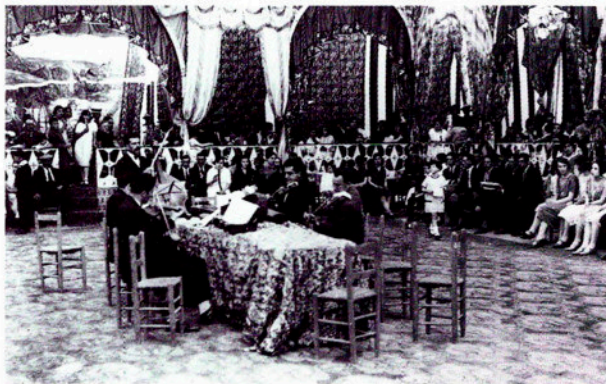
Des de 1978, la festa major comença el divendres al vespre amb l'actuació del Grup de teatre de l'Ateneu Popular d'Hostalric. Durant uns quants anys, fins al 1981, l'Ateneu, amb el suport econòmic de l'Ajuntament, va organitzar la festa. Des d'aleshores és la corporació municipal qui se'n fa càrrec. L'elevat pressupost, quatre milions el 1990, i la davallada progressiva d'afluència de públic, en fan necessari un replantejament.

El Ball del Magall

Al començament de segle els tapers organitzaven el còmic Ball del Magall. Aquest ball quedava al marge del programa d'actes oficials i per això es feia el primer dia de la festa major i abans de dinar. El pati de l'ajuntament es convertia en una paròdia d'un envelat de luxe. La decoració era, si més no, imaginativa: per mirall, una pana de suro que deia "Espejo de noche", per làmpara una gàbia de xibeques situada al centre i, finalment, un magall pintat negre. El de ca l'Estol, o els de ca l'Ametller amb un flabiol i un tambori, feien d'orquestra. El ball, pel que diuen aquest parell de rodolins, era un tip de riure:

"Si a França tenen París nosaltres tenim Cotlliure. Farem el Ball del Magall que farà pixar de riure."

El concert a l'envelat de l'any 1929.

FIRES I PROCESSIONS

20

50

Fer la berenada a la riera i anar a l'estació a veure com passava el tren eren dues de les poques distraccions que tenia la joventut de principi de segle. Per això esperaven l'arribada d'alguna fira o festa religiosa, que trencava la rutina de la vida diària. I és que les festes, tant si eren religioses com comercials, acabaven sempre amb ball.

De fires se'n celebraven cinc. La primera era la de l'1 de maig, que se celebrava des del

Hostalric, considerat un petit centre comarcal, reunia a la plaça dels Bous un bon nombre de tractants de bestiar.

1471 per ordre del rei Joan II. Les restants eren a la tardor, molt enganxades les unes a les altres: sant Miquel, el 29 de setembre; sant Lluc, el 17 d'octubre; sant Simó i Judes, quinze dies després de la de sant Lluc, i santa Llúcia, el 13 de desembre.

Les fires, amb les seves reunions de pagesos, propietaris i tractants de bestiar, eren molt concorregudes per gent de tota la comarca. Les voreres del carrer Major eren plenes de parades de mercaderies, mentre que el bestiar estava a la plaça dels Bous. Les botigues aprofitaven també per a fer una mica de parada a fora

el carrer i la Companyia del Ferrocarril rebaixava els preus dels billets per facilitar la concurrència.

Una de les atraccions de les fires eren els arrencaqueixals. Aquests es dedicaven a treure peces dentàries de la gent pobre que no podia pagar un dentista. L'operació es feia dalt d'un escenari on es ridiculitzava el pobre pacient, que al final, això sí, marxava sense mal de queixal.

El nombre de processons que se celebraven cada any va anar variant al llarg del temps. Les primeres que es van deixar de fer van ser les de santa Maria, el 15 d'agost, la de sant Roc,

*L'àngel de Pasqua
cantant sobre la
trona, abans de 1927.*

l'endemà mateix i la de la Mare de Déu del Roser, pel mes d'octubre. Les tres arribaven fins al convent i normalment se celebraven a la tarda, llevat de la de sant Roc que es feia de bon matí.

Pel mes de gener es feia la de sant Antoni, que anava acompanyada de la benedicció de cavalls i altres animals domèstics. En substitució d'aquesta i per raó de l'augment progressiu del nombre de cotxes, a partir dels anys cinquanta es va celebrar la diada de sant Cristòfor. Els vehicles, ricament engalanats, rebien també la benedicció del rector de la parròquia.

L'ambient de la postguerra va propiciar l'aparició de noves processons, que no van durar, però, gaire temps. Aquest va ser el cas de la de sant Isidre, que arribava fins al final del Ravalet.

Les tres processons més concorregudes i que més van tardar a desaparèixer van ser les de Corpus, Dijous Sant i Pasqua. La diada de Corpus es caracteritzava, a més a més de la processó, per les catifes i els altars que diferents grups de veïns muntaven al carrer. La processó de Dijous Sant, que anava acompanyada pels armats, només arribava fins al final del carrer Raval; mentre que el tret més característic de la de Pasqua era el cant de l'Àngel que es feia damunt de la trona, generalment, a la plaça dels Bous.

Al principi dels anys setanta es van deixar de celebrar les processons, que durant tants anys havien omplert els carrers de la vila.

El mercat

La imatge que oferia el mercat al final del s. XIX era descrita d'aquesta manera per Manuel Urgellés:

“Los mercats que setmanalment se celebran en la Vila, donan al menys quan aquets tenen lloch, lo moviment y la vida de que careix en los demés dias ordinaris. Tothom espera lo dimars com un dia de festa; desde la matinada ja van afluint á la població gran número de pagesos dels encontorns, uns ab viram, altres ab fruits, qui ab bestiar, qui ab cassa; tots se reuneixen á la plasa y allí tothom acut per las necessitats de la setmana, quals transaccions se portan á cap entre lo bullici y animació que ofereix lo caracter de nostres típichs mercats; després tot torna á quedar en silenci y ab la quietut y monotonia de una població purament agrícola. Interrogat un dia l'Ajuntament per ordre superior desde quina época databa ó va ésser concedit lo privilegi de aquests mercats, se trovaren impossibilitats de contestar per la rahó que tantas vegades he esposat, per la desaparició dels documents que debian testimoniarho; pero los vells recordaban haver sentit á sos passats tenir ja aquet privilegi, y per la tradició se suposa molt antich”.

Urgellés, Manuel: Hostalric, Memorias de la Guerra de la Independencia. Imprenta de Jaume Jepus, Barcelona 1888.

ELS DE DALT I ELS DE BAIX

21

52

La diferència entre classes socials era un fet evident a l'Hostalric del principi de segle. Segons la solvència econòmica es podia pertànyer al grup de Dalt o al de Baix, és a dir, al grup dels acomodats -generalment propietaris i comerciants- o al grup de jornalers, pagesos i gent ordinària. A les hores de lleure la diferència s'accentuava encara més. Mentre uns tenien la sala de ball al Cafè del Centre -avui carrer Major 28-, els altres anaven davant mateix, a Can Mustalica. De

*Grup de seguidors de
Solidaritat Catalana
amb l'alcalde
Domènec Falgueras
al centre.*

totes maneres, on més es notava la diferència era a l'església: les principals famílies del poble tenien els seients reservats en llocs privilegiats, mentre que la gent que no podia pagar el lloguer de la cadira havia de seure a l'escaló. En una processó de Pasqua d'aquells anys, els de Dalt i els de Baix van anar a cops d'atxa.

A nivell polític, per a Catalunya van ser uns anys d'intensa activitat. L'any 1906, es va crear Solidaritat Catalana, un ampli front representant de diferents sectors socials i de caire més aviat autonomista, oposat, principalment, als

monàrquics centralistes i als republicans llerrouxistes. Les eleccions de 1907 van demostrar el clar triomf de Solidaritat, tot i que hi va haver indrets on els conflictes no hi van faltar: Hostalric va ser un d'ells.

El dissabte 30 de març de 1907, a dos quarts de set del matí, van arribar un delegat del governador civil i un inspector de vigilància, que van convocar un ple extraordinari, al qual només van assistir quatre dels nou regidors que formaven el consistori. El delegat va llegir una comunicació que destituïa l'alcalde solidari Domènec Falgueras Dalmau. Els quatre

regidors assistents es van repartir els càrrecs, resultant alcalde Josep Mª Vergés i Buscató.

L'endemà, els regidors destituïts, menys l'alcalde Falgueras que temia possibles aldarulls, van anar a l'Ajuntament amb les seves insígnies, i davant un notari van demanar que els tornessin els seus càrrecs. L'alcalde Vergés va donar ordres a l'agutzil perquè els tragués les insígnies, però en aquell moment va entrar dins la sala una gran quantitat de gent que ho va impedir. Aquell mateix dia, van arribar quinze parelles de la Guàrdia Civil per tal de

controlar l'ordre públic del poble, que tenia dos alcaldes, un de legal i un d'impostor.

Mentrestant, el dia 9 d'abril es va fer un míting de Solidaritat Catalana a la plaça dels Bous. Hi eren presents, entre d'altres, Ventosa i Calvell, candidat per Santa Coloma de Farners, Pla i Deniel, regidor de Barcelona i l'ex-diputat a Corts Salvatella que van parlar molt durament en contra del caciquisme.

La premsa va informar que tant a Hostalric com a altres pobles veïns on els alcaldes solidaris havien estat destituïts, s'havien creat grups armats per amenaçar els seguidors

Jocs Florals

A partir de l'any 1904, influït per les idees catalanistes del moment, l'Ajuntament d'Hostalric va organitzar Jocs Florals durant els dies de Festa Major. El guanyador d'aquest concurs literari rebia un objecte d'art valorat en 50 ptes, que se li lliurava en el transcurs d'un acte que se celebrava a l'envelar i que era presidit per la Reina de la Festa. La baronessa de Quadras i la filla del metge Lluís de Trinxeria van ser Reines dels Jocs Florals d'Hostalric, que es van celebrar, almenys, fins a l'any 1907.

solidaris. Ventosa i Calvell, que temia un frau, va contractar notaris per vigilar les meses electorals. El candidat caciquista Ruiz de Grijalba va venir a seguir el resultat de les eleccions, i no obstant haver guanyat aquí i a Vidreres, la derrota fou tan general a tot Catalunya que va haver de marxar, acompanyat pel seu seguidor Alfons Llensa, amb el cap jut.

Durant la Festa Major de 1907 hi va haver una manifestació de catalanistes pel carrer Major que es va dissoldre a la Plaça de la vila amb crits de: Visca Catalunya!, sense, però, que hi hagués cap incident.

EL GROU SPORT

22

L'any 1914, un grup de joves amb ganes d'organitzar activitats van fundar el Grop Sport. Tot i que l'inici va ser el futbol, es va transformar en una entitat cultural i recreativa de caire innovador, que topava, per tant, amb el tradicionalisme existent en el municipi.

El Grop Sport, que tenia el seu local social al primer pis del carrer Major 29 -sobre el cafè de Can Mustalica-, estava dividit en diverses seccions: esports, excursionisme, art i literatura...Per l'octubre de

1916 es va editar el primer número de la revista Praetorium, que era el portaveu d'aquest grup. Del Grop Sport en van ser presidents, entre d'altres, Benet Frigola i Martí Puigjermanal, i secretaris Josep M^a i Francesc Arnau i Josep Pascual. La primera gran activitat que va organitzar fou la Diada Esportiva en honor de sant Cristòfol, el 12 de juliol de 1914. La festa va començar amb una missa, i tot seguit es va fer la cursa ciclista de resistència de 66 km. En acabar, sardanes i lliurament de premis, que van ser oferts pel baró de Quadras. A les 3 de la tarda, es va fer la carrera de cintes al passeig de la plaça dels Bous i després la cursa ciclista de lentitud. El partit de futbol i les sardanes van tancar el programa de la tarda, i el ball al centre social a les 10 de la nit va ser el comiat de la Diada. Els actes van ser molt concorreguts, i la premsa se'n féu ressò.

L'any següent la festa va durar dos dies, i es va fer per la segona Pasqua. El primer dia, al matí, es va fer la cursa ciclista de resistència, de 72 km, que va guanyar el corredor Isidre Esteve en poc menys de

*En posició, uns
quants ciclistes a
l'instant d'iniciar-se
la cursa.*

Domicili social del Grop Sport l'any 1916 amb Fermí Framis -el Mut- i Martí Puigjermanal, el primer i el tercer respectivament començant per l'esquerra.

tres hores. A la tarda, la cursa de velocitat, que tenia un recorregut de 7 km. L'orquestra Moderna d'Arbúcies va animar les arribades a la meta dels corredors.

Després de la cursa hi va haver sardanes i un extraordinari partit de futbol entre el Grop Sport i un equip forà. Al vespre es va fer un concert en el qual es va estrenar l'himne i després hi va haver ball. Els premis havien estat cedits per coneguts polítics de l'època i per hostalriquencs econòmicament solvents com el baró de Quadras i els senyors Cuyàs, Subirana i Moysset. L'endemà, es van fer

les curses infantils i la pedestre de 8 km. El mal temps que va fer els dies anteriors a la Diada, va fer minvar molt el nombre d'espectadors que havien d'arribar, sobretot, de Barcelona.

L'any 1916, la Diada Esportiva es va tornar a celebrar pel juliol, concretament el 30. Les activitats van ser les mateixes que l'any anterior, només que condensades en un dia. *L'hispano suïza* d'en Subirana va estar a disposició del Grop Sport per tal de transportar els convidats. Aquell mateix any, però, es va celebrar una segona i més petita diada esportiva al final d'any. L'any

1917 es va fer la quarta i última diada dedicada a l'esport, amb actes similars als altres anys i que també fou molt concorreguda.

A més a més d'aquestes diades, el Grop Sport organitzava excursions a la muntanya, com les que es van fer al Montseny -més d'una vegada- i al Cadí, de dos o tres dies de durada.

Les classes i conferències anaven a càrrec de la secció cultural, el capdavanter de la qual era Francesc Arnau i Cortina.

L'any 1918 encara es va fer alguna activitat, tot i que de poca importància. El cansament i les obligacions dels joves que en formaven part van anar minvant les forces d'aquest grup que durant quatre anys i junt amb l'Orfeó Hostalriquenc i la revista Praetorium va espargir el nom d'Hostalric arreu de Catalunya.

ALCALDES

*Josep Casimir Pons
i Vendrell 1859-1863
1869 1884-1885*

*Francesc Llena i
de Rovira 1884
1865-1867*

*Jaume Puigjermanal
i Colomer 1887
1891-1894 / 1895-1902*

*Joaquim Brunet i
Ferrer 1902*

*Joan Ferrer i Roca
1902-1904*

*Domènec Falgueras i
Dalmau 1904-1907*

*Josep Mª Vergés i
Buscató 1907-1908*

*Marià Draper i
Franquesa
1908-1909*

*Marià Massaguer i
Comellas 1909-1912*

*Pasqual Dauder i
Grau 1912-1918*

*Josep Vandrell i Pons
1920*

Artur Parés i Macià
1921 1922*

( ) Alcaldes accidentals que van ocupar l'alcaldia almenys
durant dos mesos.*

Anton Vilabella i Avellaneda*
1921 1922

Sebastià Arenas i Mascordà*
1922 1923

Josep Nualart i València*
1923 / 1924 / 1925

Narcís Tusell i Riera
1921-1931

Francesc Ferrer i Alsina 1931

Martí Puigjermanal i Matas
1931-1934
1939

Benet Frigola i Arnau
1934 1936

Narcís Cat i Feliu
1934-1935

Martí Rosell i Tarragó

Sebastià Caralt i Fonoll 1936

Tomàs Pairet i Camps
1936-1937

Joan Guitart i Roca
1937-1939

Alfons Gurdó i Moré
1940-1948

Josep Mullera i Framis
1948-1951
1955-1959

Pere Silvestre i Fornès
1951-1955

Joan Riera i Alfaras
1959-1960

Salvador Canaleta i Pagès*
1939-1940
1960-1968

Antoni Plans i Humet
1968-1983

Rosend Mas i Agell
1983-1988

Assumpció Papell i Sureda
1988-1991

L'ORFEÓ HOSTALRIQUENC

23

58

A l començament de l'any 1917, Mre Teresa de Gelcen va fundar un orfeó

de veus mixtes format per uns 60 cantaires, entre joves i nens, que ella mateixa va dirigir.

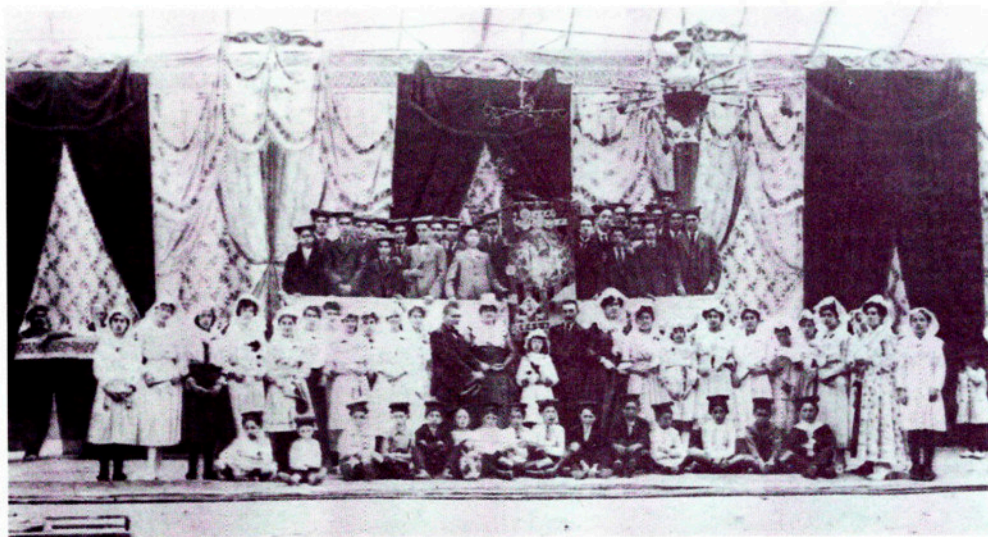
L'Orfeó Hostalriquenc comptava amb veus molt bones i potents, com la de les noies Mercè Rich, Carme Solà i Coloma Casals, la del noi Emili Saurí i la del nen Antoni Lluís. Si alguna interpretació requeria acompanyament instrumental, aquest anava a càrrec de Benet Frigola.

El primer concert, que es va celebrar al claustre del convent el 25 de març del mateix any, va ser un gran èxit, com també els celebrats a l'església durant les dues Pasqües.

Per la Festa Major es va beneir la senyera, que va ser brodada per les mateixes orfeonistes i

dissenyada per l'artista Francesc Mirabent i Soler. El seu cost total va superar les 600 ptes., i va ser necessari recórrer als donatius de coneguts polítics de l'època. Després de la missa tota la comitiva va anar a l'envelat a fotografiar-se; el diari barceloní "El Día Gráfico" va dedicar la seva portada a aquest esdeveniment.

El segon dia de la Festa Major, va anar a la veïna parròquia de Grions a obsequiar mossèn Miquel Juanola amb un petit concert. Mentrestant, l'Orfeó anava ampliant el seu repertori de cançons i es preparava per a actuar a pobles veïns. Pel desembre a Sant Celoni, i els primers dies de gener de 1918

L'Orfeó Hostalriquenc dins l'envelat al voltant de la senyera. Any 1917.

a Blanes, on va ser obsequiat amb una llaçada que fou exposada als aparadors de can Frigola.

El 13 de gener l'Orfeó va anar a Arbúcies a les funcions religioses que feien en honor al Nen Jesús de Praga. El problema va ser trobar les tartanes i cavalls suficients per tal de poder-hi anar. En arribar, una gran multitud els esperava al carrer Camprodon, i acompanyats per orquestra van anar fins a l'Ajuntament on van interpretar dues cançons. Després de la missa l'Orfeó va fer un concert al Centre Catòlic, acabat el qual va ser obsequiat amb un refresc.

Per la quaresma es van fer tres concerts. El primer va ser el dia 3 de març, en el transcurs del qual Josep Ferrer, com a representant d'una penya admiradors, va proposar la imposició d'una llaçada a la senyera. En Francesc Arnau, secretari de l'Orfeó, va llegir un discurs agraint aquesta proposta.

El concert de la Festa Major de 1918 fou un èxit. Es va fer a l'escola de nois i el preu era de 50 cèntims.

El dia 6 d'octubre, l'Orfeó Hostalriquenc va anar a Caldes de Malavella, a la Jornada de Festa Cultural i Artística amb

motiu del donatiu del Sr Pla i Deniel per a construir un ajuntament i unes escoles noves. A l'estació de Caldes s'esperaven les autoritats i la Coral Malavella, que van rebre calorosament l'Orfeó. Després de la missa, l'Orfeó va saludar la vila de Caldes amb "El Cant de la Senyera", tal i com tenia costum. La directora i el seu espòs van dinar amb les autoritats a casa del Sr Pla i Deniel, mentre que els orfeonistes es van repartir entre el balneari Prats i el Vichy Català.

A la tarda es va fer un concert als jardins de la casa de l'homenatjat. La Coral Malavella va obsequiar Mª Teresa de Gelcen amb un ram de flors, els orfeonistes amb col·leccions de postals i ramets de flors i tot l'Orfeó en general amb una llaçada que deia: "El Choral Malavella a l'Orfeó Hostalriquenc, tribut de companyerisme i admiració". Aquesta diada va ser recordada durant molts anys per tots els qui la van viure.

El dia 15 de juny de 1919, però, l'Orfeó Hostalriquenc va fer el seu concert de comiat. Francesc Arnau va dedicar el seu discurs als pares dels orfeonistes i va encoratjar la directora perquè un altre dia, no molt llunyà, continués la seva tasca.

Mª Teresa de Gelcen

Mª Teresa de Gelcen i Nusbaum (Prada del Conflent 1874- Barcelona 1951) coneguda popularment com Madam pel seu origen francès, va demostrar, ja de ben petita, talent per a la música. El seu matrimoni amb l'advocat Alfons Llensa, al principi d'aquest segle, la va portar a Hostalric on no va tardar a fundar l'Orfeó Hostalriquenc. Dama de gran cultura i bondat, va destacar també com a compositora. D'altres afeccions seves van ser la pintura i la botànica, convertint-se així en la gran col·laboradora del seu fill Santiago Llensa i de Gelcen.

MITJANS DE COMUNICACIÓ

24

Amb el títol de "El Eco de Hostalrich", l'1 d'octubre de 1878 sortia a la llum pública el primer periòdic local de la vila amb seu al carrer del Forn, número 2.

L'administrador n'era Ramon Franquesa i Riera, i dos rals el preu mensual de subscripció. La seva periodicitat havia de ser quinzenal; d'aquesta publicació, però, només se'n té notícia del seu primer, i no sabem si únic, exemplar. Es definia com una revista apolítica que centrava els seus esforços a contribuir "al fomento y mejora de los intereses locales y materiales de esta antiquísima villa y su comarca". Enmig d'unes condicions socials i

econòmiques tan precàries com les del final del s. XIX, es proposava, d'una banda, estimular la iniciativa de fabricants i recol·lectors i, de l'altra, denunciar les mancances de la vila necessitades d'urgent solució, per tal de disposar, per exemple, d'aigua potable.

Cal esperar fins al 1916 per trobar una nova publicació hostalriquenca. Concretament l'octubre d'aquell any, els membres del Grop Sport van decidir, després de quasi tres anys de la seva fundació, editar una revista que en fos el portaveu. Amb el preu de 15 cèntims, la revista d'esport i cultura anomenada

L'any 1878, apareixia el primer periòdic local d'Hostalric.

"Praetorium", en record de l'antic nom del lloc atribuït equivocadament a Hostalric, va sortir cada mes al carrer durant dos anys. D'una considerable qualitat, l'acurada revista va ser model de publicacions comarcals i el seu prestigi va quedar confirmat amb la col·laboració de competents firmes del món literari. Hi tenien cabuda tant les reflexions al voltant de temes socials i espirituals, a càrrec del futur parlamentari d'E.R.C. Francesc Arnau i Cortina, com les cròniques locals i esportives; un parell de planes quedaven reservades a la creació poètica.

La revista "Praetorium", de clares ressonàncies noucentistes, aspirava a ser un mirall de la societat real que calia canviar. Les referències als deures cívics i a l'amor al poble nadiu, a Catalunya i a la bellesa eren fruit dels ideals que guiaven els redactors de "Praetorium".

L'apropament de la fi ja es deixà notar per l'agost de 1918 quan es parlava de l'apatia d'Hostalric. En aquest mateix número, es denunciaven les actuacions dels membres de

l'Ajuntament moguts, segons deien, per interessos personals i se'ls exigia "rectitud de criteri, honradesa en les conviccions, noblesa d'intenció, concepte altíssim del Municipi". Amb l'aparició, per l'octubre de 1918, d'un número extraordinari, el 25, la revista s'acomiadava dels seus lectors perquè es creia inadapada a l'ambient que li havia de ser propi, és a dir, Hostalric. A l'espera d'una "nova metamorfosi anímica", que no arribà, es tancava una brillant etapa de la premsa local que tingué dos anys d'intensa i digna vida.

Durant els primers mesos de 1985 va aparèixer a Hostalric la revista "Fortaleza", escrita bàsicament en castellà. La revista, que no es va consolidar, es repartia gratuïtament i era d'escassa qualitat.

L'Ajuntament va editar durant quatre anys, de 1979 a 1983, un Butlletí bilingüe d'informació que va ser bimensual durant els primers anys. A partir de 1990 s'inicià de nou aquesta tasca amb l'aparició de dos butlletins municipals.

El 17 d'abril de 1983, un grup de joves va inaugurar, amb el suport de l'Ajuntament, una emissora municipal situada en un dels ruïnosos locals de ca les Hermanes. Després de

constants dimissions, de problemes interns i amb l'Ajuntament, l'emissora va tancar el 10 de gener de 1985 sense poder emprendre la reestructuració desitjada. Pel novembre de 1984, començava les seves emissions una nova

emissora privada, Ràdio D.O.S. 84. Amb l'ordre de la Generalitat del febrer de 1988, que l'obligava a tancar, Hostalric es quedava altre cop sense poder-se expressar en veu alta a través d'un mitjà de comunicació.

L'indiferentisme i l'apatia d'Hostalric

Amb motiu del comiat de "Praetorium" els seus redactors dedicaven a Hostalric i als seus habitants aquestes dures paraules tocades d'una certa indignació. "Però és evidentíssim que existeix un cert antagonisme, antagonisme que el crea l'indiferentisme del públic i els ideals de l'empresa. (...) Hostalric és un poble extremadament apàtic, és una

terra ingrata on la llever de l'agraïença no hi podrà mai tanyar. I espiritualment, és sobre tot, un poble masell per excel·lència, un poble eixarraït d'ideals.(...) L'indiferentisme és el símbol del nostre poble i sols quan el corc de l'enveja li rosega l'ànima, o el microbi de la gelosia l'atormenta, és capaç de donar senyals de vida entregant-se a la feina destructora."

Font: "Comiat de Praetorium", a Praetorium núm 25, pàg.2. Octubre de 1918.

Entre els anys de 1916 i 1918 es van editar 25 números de la revista "Praetorium"

Com a tants d'altres pobles petits, la gent es continua coneixent pel motiu, la supervivència del qual és inqüestionable i és d'ús sistemàtic entre les generacions nascudes fins a 1940; les generacions més joves, en canvi, els usen segons el context familiar, quan designen alhora noms de lloc o si recorden fets singulars vius encara en la memòria popular i la història oral del poble. Els podríem classificar així:

SITUACIÓ FAMILIAR DE L'INDIVIDU: Ca l'Hereu, cal Noi Joan, can Tomàs Cunyat, can Padrines, can Nenes.

ÈTNIES: Cal Xuet.

CARACTERÍSTIQUES FÍSiques: En Joan Xic, can Pep Ample, en Pere Petit, en Sau Gros, el Gegant del Pi, en Matxon, ca la Llarga, cal Moreno, la Maria Rossa, cal Pelut, cal Pelat, el Vikingo, la Vikinga, el Cabessudo, ca l'ui de Bou, en Pep Xato, en Dentarra, can Panxo, can Panxut, en Cama-curt, cal Geperut, el Mut, can Xico Coix, el Guenyo, can Sua, cal Gravat Baster, la Maca-i-fina, ca la Flor, cal Nen, la Socors Maca, can Pop, cal Pigot, can Busqueta, ca la Lloca, cal Burro Blanc, ca la Mula, can Mixa, en Molotof, en Queipo, el Sant Pare, ca l'Istiu, cal Parrac, can Tarnet, cal Parrufu, can Blau.

SINGULARITATS DEL CÀRACTER: Can Pedro Millones, cal Presumit, en Quimet de l'Elegància, can Peparro, can Cagarrases, can Mal de Ventre, can Garlanda, la Maria Xerraire, la Teresa Xerrare, en Joan de l'Hòstia, la Quimeteta Renegaire, ca l'Aspre, en Xico Rebuig, en Peret Trons, can Gallineta, can Patiràs, en Quico Animeta, en Barrabàs, en Pep Lero, en Quim Lero, en Xico Verd, la Xinera, en Pep Banyà, cal

Raio, en Ramon Lleuger, cal Trempat, la Trempada, cal Ferrer Savi, en Penja-Burros.

ELS OFICIS: Cal Frare, cal Batalló, cal Brigada, cal Sereno, cal Veterinari, can Nyol, la Maria de la Llet, la Teresa de la Llet, la Conxita dels Diaris, la Maria Avon, cal Ferrer de les Bicicletes, en Quim del Camió, el Cafeter, la Maria Vigilant, ca l'Aigader, cal Baster, cal Boter, cal Carreter, en Cinto Carnisser, en Cinto Ferrer, cal Cisteller, ca la Cristineta Sastre, cal Drapaire, ca l'Escoptero, ca l'Esparter, ca l'Estanquer, cal Ferrer Peric, cal Fideuer, can Guarda-bosc, can Llauner, ca la Llevadora, en Martí Esquilet, ca la Mestra, can Moliner, can Paraire, cal Petrotxo, cal Pegot, en Peret Forner, en Quim Cafeter, en Quimet Baster, cal Recader, cal Rellotger, cal Sabater, cal Vigilant, can Llongaines, can Soca, en Cinto Soca, la Lolita Soca, la Marieta Soca, cal Cotillaire, ca l'Aigardent, ca l'Avellanaire, en Joan de les Cabres, en Joan del cafè, can Mata-porcs, can Mistaire.

GUSTOS I DÈRIES: En Benet de la Flauta, can Cornamusa, la Mercè Cantaire, el Music, en Bahamontes, en Villaverde, en Xamaco, can Carnestoltes, en Jaume de les Danses, en Llonsa, l'Ou Ferrat, en Panarra, en Xamfaine, en Caliquenyo, ca la Roja, ca Lerruix, ca la Ploranera, cal Ploraner, La Carmeta Figa.

TRETS DE PARLA: Can Poquito, en Nova York, can Lassa, en Beso, en Cagai-Cagai, en Calixto, can Caraca, en Cuquí, can Nerè, can Parrafa, can Patxitxo, la Ciseta Pellic, en Pito-mato, cal Tato, ca la Zizi, en Pep Nè, can Coguiada, can Faia, can Gandai, en Peies, can Gurdiola, can Safanga, can Xè, en Joan Xè, can Maio, la Tituritus, en Nyagues.

En Joan de les Cabres.

SOBRENOMS PROCEDENTS DE PRENOMS I COGNOMS: Can Baltasar, ca les Brígides, ca la Digna, can Gil, ca les Gregòries, ca la Menciona, can Pamela, can Piu, ca la Piua, ca la Rufina, can Serafi, can Valeri, can Jaume-Anton, la Maria-Toneta, la Merceneta-Anton, ca l'Estevenet, can Ferminet, can Gasparó, can Biel, can Calàs, can Delino, can Gustavo, can Masnet, Can Sidret, can Cisó, ca la Sulina, can Tino, ca la Tula, can Vadorita, can Valdo, la Velina, ca l'Aregai, can Baguet, can Barnola, can Barrera, can Besolí, can Buscastells, can Caís, can Canera, can Castelos, can Cat, can Catà, can Cotarrossa, can Coll, can Comatei, la Comateia, can Devesa, can Draper, can Forn, can Fornaca, can Garròs, can Gresa, can Llach, can Llanes, can Llovet, can Maynou, can Massot, can Mercader, can Modest, cal Negre, can Nogués, can Puigjermanal, can Ribas, can Sau, can Tallada, can Teixidor, can Tornavell, cal Torner, can Xamaní, en Quimet Busquets, la Pepita Castelos, l'Enriqueta Comatei, can Vadó-plana, la Maria Vadó-plana, la Maria Brès, la Comateia, en Llanetes, can Riereta, can Rieró.

RENOMS PROCEDENTS DE LOCALITZACIONS GEOGRÀFIQUES I TEMPORALS: Ca la Botiga Nova, la Casa Blanca, cal Forner Nou, ca l'Oliver, ca la Margarita de l'Estació, en Ciset de la Font, el Manresano, can Tuixent, can Vic, el Mas Ciurana, el Mas Bosom, el Mas Olenc, el Mas Rovira, ca l'Americana, ca la Francesa, ca la Madam, ca la Maria Holandesa, cal Tagalo, ca les Hermanes, can Canera.

RENOMS TRETS DEL NOM D'UN ANIMAL: Ca la Guilla, can Vespa, can Cargol, cal Xot, la Marieta Vespa.

D'ALTRES: La Carmeta Paians, can Patuxa, la Petània, cal Tibano, la Mangalila.

L'HOSTALRIC MILITAR

25

64

A diferència d'altres castells o fortaleses, Hostalric va mantenir fins ben entrat el segle actual la condició de "Plaza Fuerte

Militar", amb els avantatges i inconvenients que això podia comportar.

L'antiga numeració de cases denota, encara avui, un cert ambient militar en els carrers. Inscripcions com les de "Sargento", "Oficial" "Capitán" o "Jefe" van ser retolades l'any 1854, després que una comissió integrada per l'alcalde Salvador Boyer, el regidor síndic Dalmau Pons i el capità de la guarnició Ramon Soto, inspeccionés totes les cases "para la clasificación de la clase de alojamiento que les corresponde". Aquests allotjaments, temporals però forçosos, van durar fins a la dècada dels vint. L'any 1926 més d'un centenar de soldats i cavalls es van allotjar en cases dels carrers Raval, Ravalet i Major.

En aquests anys, es van celebrar les Jures de la Bandera a la plaça dels Bous. L'any 1921, per exemple, després de la missa i la Jura, els soldats van anar a dinar al castell. A la tarda hi va haver un partit de futbol, concert i ball en el saló del Centre a càrrec d'una banda militar. D'altres anys, el dinar dels soldats fou servit per noies del poble a la plaça de la Vila.

L'any 1929, el govern del general Primo de Rivera va acordar el trasllat de la guarnició, per no reunir les instal·lacions les condicions exigides. Hostalric va deixar de ser zona polèmica militar, però alguns problemes com la manca de terme municipal tot just començaven.

Les Jures de Bandera, celebrades durant els anys vint, representaven un autèntic esdeveniment festiu i solemne avui encara recordat.

Magdalena Plans i Júlia Calls condecorant un militar. Davant d'elles, Pepeta Fullà i Dolors Mir.

Dinar dels soldats a la plaça de la Vila.

Un reduït terme municipal

A partir de l'any 1948 van ser nombrosos els intents de l'Ajuntament per a engrandir el terme municipal, un cop considerada incorrecta la partió feta el 1923 entre Hostalric, Massanes i Sant Feliu de Buixalleu. La nombrosa documentació recollida pel llavors secretari Sr. Badia, volia demostrar històricament que Hostalric havia de tenir més quilòmetres quadrats d'extensió. Pel maig de 1956 es va acordar demanar al ministre de Governació l'annexió de Massanes i Sant Feliu de Buixalleu a Hostalric, si no en tot el territori, almenys en una part. Els dos pobles afectats, és clar, van refusar aquest intent de fusió. Tres anys més tard, un segon intent tampoc no va prosperar. L'any 1962 i el 1965 una comissió integrada pels ajuntaments afectats i representants de l'Institut Geogràfic i Cadastral van intentar, sobre el terreny, posar els termes, que l'any 1966 encara no estaven col·locats. La pugna va acabar al final dels anys seixanta. Hostalric és, des de llavors, el poble de la comarca de la Selva que té el terme més reduït: 3,3 km². Aquest ha estat el preu que Hostalric ha pagat per haver estat durant tants anys zona polèmica militar.

LA MÚSICA

26

La Sibonei, també anomenada orquestra d'Hostalric, animava les festes dels anys cinquanta. Lluís Duran, a la dreta, amb el clarinet.

circumstàncies familiars va haver de traslladar-se a Barcelona i allà va començar a dedicar-se a la música. Concretament, va ser compositor de sarsueles com "Rogelio Damonte", que va ser estrenada a Barcelona el 30 de març de 1944.

Continuant amb la tendència a la formació de grups corals, als anys vint Benet Frigola va fundar un cor de noies que va cantar a l'església i a les processons. El senyor Benet també era mestre de música i donava classes a casa seva.

Al final dels anys quaranta, Hostalric tenia la seva orquestra. La van formar els germans Duran junt amb alguns músics de les comarques de Girona. En Lluís, en Josep i en Ramon van néixer a Massanes. El seu pare regentava l'hostal del poble, on també es feia ball. Això i la inclinació musical dels seus fills el va portar a fer tots els possibles per ensenyar-los la música. El seu mestre va ser el Sr. Benet. A Massanes van formar l'Orquestra Ideal per tocar a l'hostal i quan es van

socis protectors que pagaven una pesseta mensual.

Les normes per entrar a la coral eren molt estrictes. Si algú no era prou bo per a cantar se'l podia convidar a ser només un soci protector. Igual que si un membre del cor faltava als assaigs sense justificació se li feia pagar una multa de 25 cèntims. En cas de dissoldre's la Societat el fons monetari i mobles s'havien de repartir entre els pobres de la vila.

A Hostalric també hi ha hagut músics d'importància com Esteve Solench. Va néixer el 1907 i era mecànic de professió, però molt aficionat a la música. Va viure al carrer Major, núm. 8. Per

Malgrat ser un poble petit a Hostalric pràcticament sempre hi ha hagut professors de música com Joan Baptista Mas, Sebastià Arenas i Benet Frigola.

A part hi ha tendència a formar agrupacions corals que canten a l'església o als pobles del voltant. Aquest fet queda demostrat si pensem que al mateix temps de l'Orfeó hi va haver la "Sociedad Coral La Unión", els estatuts de la qual es van redactar en 1917. Va ser una societat organitzada amb una junta i donatius mensuals, que tenia la seu social al carrer Major, nº 35. Alguns dels seus membres formaven part del cor i pagaven 50 cèntims i els altres eren

traslladar a viure a Hostalric, a la darrereria dels anys quaranta van formar la Sibonei. En Josep, encara que hi tocava esporàdicament, es va dedicar més a les feines de representació. Durant un temps, en Ramon tampoc no hi tocava perquè aleshores estava a l'Orquestra Pizarro de Girona.

L'Orquestra tocava al ball de cada diumenge i també a les festes més assenyalades. Van tocar a la pista de ball de la Conna on fins fa poc hi havia el Restaurant la Pista, a la sala de ball que durant un temps hi va haver a l'actual serreria Papell i

al Local Municipal. L'Orquestra no es limitava a Hostalric i anava a altres pobles de la comarca per les festes majors.

Però la contribució dels germans Duran a la cultura musical d'Hostalric no acaba aquí. En Lluís Duran, després de deixar de tocar professionalment, es va dedicar a compondre sardanes i actualment n'ha enllestit unes quaranta. Una de les primeres la va dedicar a Hostalric: "Hostalric, palau de pedra", estrenada a l'envelat durant la Festa Major de 1976. La va tocar l'Orquestra Selvatana i la

va cantar en Jordi Garanger. Aquesta sardana s'ha convertit en un vertader himne de la vila.

Els anys setanta, coincidint amb les activitats de la Parròquia, Ramon Boades va formar un grup de joves amb guitarres i flautes que cantava a l'església. Era el Grup Animador de Cant i va durar uns deu anys. Posteriorment, Jaume Vilar i Ramon Duran van començar a animar les misses, un tocant l'harmònim i l'altre cantant. Més tard s'hi van afegir altres homes i dones i a poc a poc van formar l'actual Coral de la Parròquia.

El senyor Benet

El record de Benet Frigola i Arnau, nascut a Hostalric l'any 1893, perdura en la memòria de molts hostalriquencs.

De formació autodidacta, va combinar l'ofici familiar de pastisser amb dues grans afeccions: la música i la fotografia.

A Barcelona va completar, amb el professor Quintas, els estudis de música que havia iniciat a Hostalric, encara infan, amb el senyor Arenas. Després de la desaparició de l'Orfeó Hostalriquenc, va dirigir durant molts anys el cor de la parròquia.

Al principi dels anys vint es va

establir com a fotògraf, no només a Hostalric sinó també en altres pobles veïns, immortalitzant la vila i els seus habitants centenars de vegades. De tarannà afable, amant

de les arts i amic de reconeguts artistes, el senyor Benet va morir l'any 1972. L'arxiu fotogràfic que va deixar té, avui, un gran valor històric.

El Sr. Benet Frigola amb el cor parroquial al principi dels anys cinquanta.

EL TEATRE

27

El grup de teatre Praetorium en la representació de Mossèn Janot.

68

El 1924, arribava a Hostalric el metge barceloní Francesc Bascompte i Lakanal i, amb ell, el teatre a la vila. La seva afecció teatral era tan desmesurada que no va trigar gaire temps a organitzar una colla de jovent disposada a omplir un espai cultural inèdit al poble. El jardí de la casa on vivia, emplaçada a la pujada de l'estació, va servir d'escenari per a les primeres representacions. L'improvisat teatre, ràpidament batejat amb el nom de Teatre Jardí, va durar cinc anys. El doctor, encoratjat per la bona acollida de les vetllades artístiques i per l'augment del nombre d'adeptes, començava a gestar la societat cultural i recreativa

Praetorium, fundada finalment el 19 de juny de 1929 amb 52 socis. Pocs dies més tard ja n'eren 121. Les bones perspectives que s'obrien a l'entitat van fer possible la inauguració d'un nou teatre a l'antiga fàbrica Llença estrenat el 23 de juny amb motiu de l'homenatge a Frederic Soler.

El 20 d'agost d'aquell mateix any es va homenatjar l'escriptor Santiago Rusiñol, que visitava sovint Hostalric i que mantenia una bona relació d'amistat amb Francesc Bascompte. El cèlebre Enric Borràs hi actuà de franc, interpretant el paper principal de "El Místic".

Pel Praetorium hi van passar companyies i actors catalans

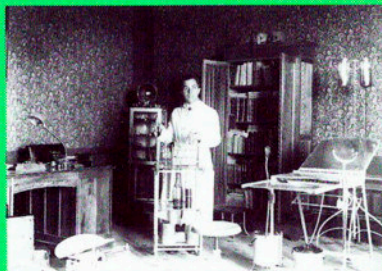
de renom, com Enric i Jaume Borràs, Margarida Xirgu i Maria Morera.

El ritme d'actuacions del grup teatral era frenètic. Amb dos anys, del 1929 al 1931, es van representar més de 40 obres, tot i que la norma general s'establia en dues durant els mesos de bon temps i una durant la resta de l'any. L'obsessiva i desinteressada dedicació que el doctor Bascompte esmerçava pel seu grup li valgué un homenatge el 28 de desembre de 1930 en reconeixement a la seva tasca. Tot i la inesperada mort de la primera actriu del grup, la

Càndia Lluís i Granados, la "Candieta"

La mort de Càndia Lluís amb 19 anys, l'excursionista i primera actriu del grup teatral, va motivar aquestes paraules de qui en va ser el seu director artístic i metge, Francesc Bascompte:

"Dominant el paper, copiant literalment el personatge somiat per l'autor, Càndia Lluís amb sa dicció pura i expressiva, amb son gest eloqüent i ponderat i amb aquella ductilitat d'esperit que li permetia suscitar afectes adés

d'una comicitat inestroncable, adés d'un dramatisme punyent, sempre amb prodigiosa naturalitat, conquesta de seguida el favor del públic, que no li regatejava les

ovacions.

(...) Amb tan falaguer veredicta, conscient de sa vàlua, per bé que tresorejant una modèstia jamai desmentida, seduïda pels èxits i esperonada pel foc sagrat de la vocació, Càndia Lluís decidí dedicar-se de ple a l'escena catalana. La mort, però, sotjava amb malastruga concupiscència aquell organisme gràcil i una tisi galopant soferta amb implacable estoïcisme, ha arrabassat en poques setmanes una existència modèlica."

Font: Programa del Teatre Praetorium. Hostalric, novembre de 1933.

joveníssima Càndia Lluís, de 19 anys, el 27 de novembre de 1932, es va continuar fent teatre fins que el local de Praetorium, confiscat pel comitè, va quedar greument malmès a l'inici de la guerra civil. El doctor Bascompte tornà a Barcelona el 1946.

Durant els anys següents no es va crear cap entitat exclusivament teatral. Tret d'alguns casos, com les vetllades dels anys cinquanta a benefici de la cavalcada de reis, a Hostalric es feia poc teatre. Al final dels anys seixanta amb la secció dramàtica de la Penya del Pi retornaven les actuacions teatrals amb una certa regularitat. La consolidació, però es deu al Grup de Teatre de l'Ateneu Popular d'Hostalric

que des del 1978 assegura d'una a dues actuacions l'any. Aquest mateix grup va organitzar la Passió que, malgrat la creació d'un Patronat, deixà de fer-se el 1988 després de sis edicions. El Grup d'Esplai d'Hostalric

inclou, com una de les seves activitats, el teatre juvenil.

Els membres del Grup de teatre de l'Ateneu després de la representació de Una història qualsevol.

Ja sigui per la importància estratègica com a zona de pas, per les característiques físiques tan peculiars, o simplement per una circumstància atzarosa, Hostalric no queda exclòs del fet literari. De Guillem de Berguedà a la llegenda de Pere Porter, de Desclot a “Serafi Pitarra”, diversos autors -coneguts o no, més o menys qualificats- han reservat un espai de la seva obra a Hostalric.

Guillem de Berguedà

El 1175 el cèlebre trobador Guillem de Berguedà adreçava un duríssim sirventès (“Chanson ai Comensada”) contra el bisbe d’Urgell, Arnau de Preixens. En una brutal estrofa de contingut desmesurat, el trobador pondera el valor del castell d’Hostalric:

“Ja Dieus noca.m de Poilla,
ni.l fort castell d’Anoilla,
ni.l palaitz d’Ostalric,
s’anx que chant la granoilla
no.il trac vieich e la coilla
del bisbaz fals mendic”.

RIQUER, Martí de: *Guillem de Berguedà. II. Edición Crítica. Traducción, Notas y Glosario.* SCRIPTORIUM POPULETI 6. Abadía de Poblet, 1971.

Llegendes

La llegenda de Pere Porter i de la mort de Ramon Berenguer II guarden alguna relació, més o menys directa, amb el poble. En la primera, el protagonista de Tordera acudeix a la notaria d’Hostalric, mentre que a la segona el Comte és assassinat en terreny del vescomtat dels Cabrera. La llegenda del drac, en canvi, té com a protagonista, a part la fera, un valent cavaller del castell:

“Hom deia que en la cova del Drac, que es trobava a prop de la Tordera, cap a la banda sud-est de la muntanya del castell, hi habitava un temible drac que tenia a tothom esmaperdut. Tothom que gosava acostar-se-li era devorat pel monstre fins que un dia, un valent cavaller del castell decidí d’acabar amb la fera. El cavaller, armat amb una llança, es va acostar fins al cau del drac on es va establir una lluita ferotge entre el cavaller i el drac, que finalitzà amb la mort dels dos contendents. El drac morí traspassat pel ferro del cavaller, però aquest últim tingué tan mala fortuna que la sang emmetzinada del rèptil li tocà una ferida, morint enverinat poc més tard”.

“Lo fluvioier del Ter”

Andreu Pastells i Taberner, mestre d’Hostalric durant la segona meitat del segle XIX i avi de mossèn Dari, va dedicar algunes poesies satíriques a la festa major pel poble i al convent de Mínims. De la festa major va escriure el següent:

“En lo dos de juriol,
Cuán més bonic es lo sol,
En la vila de Hostalrich
Convidàm á tot amic;
Que celebrám la gran festa
Ab campanas y ab orquesta,
Y os podreu passar las ganas
Punteján bè las sardanas.

No vos parlo dels saraus
Que á la nit hi ha papaus,
Que las més lletjas y flacas
Las veureu grassas y macas,
Ab camisons y manguitos
Y altres mil flautas y pitos.

Ja la vigilia del dia
Tot se vessa d'alegria
Y fins las menos discretas
Van ab gust á las completas.

Fins las arrugadas vellas
Faldillas trauchen vermellas,
Y desde'l vell al bailet
Sol surtí ab lo sèu barret;
Y hasta aquellas mès vermosas
Vos semblarán son hermosas,
Que ab l'aigua de la riera
La mès lletja's fa pitera.

Y veuréu nostres fadrins
Que semblan uns arlequins,
Yls'veureu tan estirats
Que semblan d'un ast passats:
Y veuréu á sas amadas
Que sembla que están premsadas
Y las mares y las fillas
Se garrotan las cotillas.”

PASTELLS, Andreu, "Lo fluviolet del Ter": *Poesias orijinals jocosas, satíricas, sérias, morals y sagradas*. Cuart Replet. Impremta de Passià Torres. Girona, 1868

Les joies de la Roser i L'incendi d'Hostalric

Després de l'èxit que Frederic Soler va obtenir amb "Les joies de la Roser" -obra que transcorre a Hostalric i que manté un clar paral·lelisme amb la història d'una família del poble-, Bartomeu Carcassona i Ramon Mora van estrenar, sis mesos després, "L'incendi d'Hostalric". L'acció d'aquesta obra és anterior a la de Frederic Soler. Aquest embolic va motivar el següent epigrama de "Pitarra":

"Si soc pare del meu fill*
cap mena de raó abona
a que en Mora i Carcassona
hagin trobat tan sencill
el fer-se pares del pare
de quin pare soc fill jo;
resultant de tot això,
puix la raó és bastant clara,
que soc pare del meu avi,
i net l'avi em passa a ser,
i el renet, que és la Roser,
va neixe abans que'l besavi."

*Referint-se a Les joies

CARCASSONA, Bartomeu i MORA, *L'incendi de Hostalrich*, dins *La escena Catalana*, núm 16. Barcelona, agost de 1918.

Hostalric

Tanquem aquest recull literari amb el poema de Pere Riera i Riquer com a mostra de les nombroses composicions poètiques que ha inspirat Hostalric:

"Sembla el puig un pa d'or: el sol amb sa polsina
fa el miracle, baixant sa rossa cabellera
fins als basàltics troncs posats en restallera,
pilans ont deixa el temps l'esfalt de sa patina.

La vista un arreplec de cases endevina,
que un mural runós defensa a sa manera.
Al cim, un dur castell aguaita, estesa fera,
esfinx prompte a allargar la grapa lleonina.

El poble hi és, guarnit de torres marletades;
dels seus estrets carrers, qui sab quantes vegades
ferrenys conqueridors han trepitjat les lloses;
mes Hostalrich no ha mort. Caiguda sa grandesa,
per a oferir a la pau tresors de gentilesa
obra al vell mur balcon atapeïts de roses."

ASSOCIACIONS

28

Els socis de la Germandat sortint de l'ofici del dilluns de Pasqua al final dels anys cinquanta.

El proletariat d'Hostalric del darrer terç del segle passat feia massa temps que sentia l'ofec de la debilitada riquesa agrícola i de la continuada crisi comercial. Enmig d'unes condicions socio-econòmiques realment miserables, arribava a l'Ajuntament la proposta de la creació d'una entitat amb finalitats mutualistes. Això passava el mes de juny de 1867, moment en què naixia, doncs, la Germandat de la Mare de Déu dels Socors. El 14 de juny de 1894, una nova societat mutual i obrera, amb el nom de Germandat de Sant Roc, s'establí a Hostalric, el director de la qual era Salvador Sabater. La quota mensual del

soci ascendia a 1 pesseta i el subsidi per malaltia de 2 a 3 pessetes diàries durant 60 dies. Aquestes dues entitats van acabar fusionant-se. Actualment la Germandat Mare de Déu dels Socors té al voltant de 200 socis, que paguen 250 pessetes mensuals i en reben 4.500 en cas de malaltia. Cada dilluns de Pasqua, els associats de la Germandat desfilen pels carrers del poble amb el pendó de la patrona al capdavant fent honor al títol d'entitat més antiga d'Hostalric.

Al principi de segle, els serradors i boscaters podien associar-se a "La Protectora de la Industria Forestal", fundada el 15 de juny de 1900. A més

de les habituals subvencions per malaltia, el soci aturat tenia dret a cobrar 10 rals cada dia feiner. El 1920, també s'establí a Hostalric l'estès "Sindicato Agrícola" i la Caixa Rural de Crèdit.

La vitalitat cultural del poble es canalitzava a través de la societat "La Unión" del final del segle XIX i de l'agrupació sardanística Germanor del

principi de l'actual. Però l'entitat esportiva i cultural que realment va mobilitzar l'endormiscat poble d'Hostalric va ser el Grop Sport, fundat el 1914. Amb ell, l'associacionisme hostalriquenc assolí un paper d'extraordinària importància. El futbol i les cèlebres diades esportives, la meritòria revista "Praetorium" i la creació d'una coral, encoratjada des del grup, van ser fruit dels esforços d'uns joves moguts per l'alta estima cap al municipi. Després d'uns anys d'intensa activitat, el grup només va conservar la secció futbolística. Molts d'aquells joves van contribuir en la creació, el 19 de juny de 1929, de l'entitat cultural i recreativa Praetorium, amb seu social a la fàbrica Llensa. El seu president, l'incansable doctor Bascomte, va centrar les activitats de l'entitat principalment cap al teatre. Però això no impedia la celebració d'actuacions musicals, sessions de cinema, conferències pedagògiques i esportives socialment molt avançades, etc. El llibre d'actes que es conserva dels dos primers anys reflecteix l'àmplia i continuada oferta cultural servida als habitants d'Hostalric. Amb la guerra civil l'entitat deixava d'existir. També desapareixia l'esquerrana i festiva Penya del Vi Negre, fundada durant el període republicà.

Amb la creació, l'any 1967, de la Penya del Pi s'acabava l'escàs moviment cultural de l'Hostalric de la postguerra. Com la Penya del Pi, capítol a part mereixeria l'Ateneu Popular d'Hostalric, fundat el setembre de 1972. El doctor Codony en va ser el president de la junta gestora. Després d'uns anys de poca activitat, Miquel Barnola i Salvador Vives van convocar els socis amb la intenció d'escollir una junta emprenedora. Durant el mandat de S. Vives, autèntic revitalitzador de l'entitat, l'Ateneu va inaugurar el Parc Güell, el desembre de 1977, i la piscina, el juliol de l'any següent. L'Ateneu, a més, organitzava la cavalcada de Reis, la festa del Llibre, el foc de Sant Joan, la festa major i d'altres manifestacions populars. Actualment, amb uns 400 socis, l'actuació de l'Ateneu es redueix al manteniment i funcionament de les seves instal·lacions.

Amb la creació de l'Associació de Pares d'alumnes, de la Penya Benavenguts, de la Penya Sòcio-Cultural Andaluza, de la tercera edat i el Grup d'Esplai d'Hostalric, el nombre d'associacions ha crescut considerablement durant els darrers anys.

El pendó de la Germandat

La veu popular explica que l'origen del pendó es deu a un fet que succeí a Josep Casimir Pons i Vendrell durant la tercera guerra carlina de 1868. Elegit membre de la Junta Revolucionària per Santa Coloma de Farners, un grup de liberals es presentaren davant les portes de casa seva disposats a detenir-lo. El perseguit va fugir cames ajudeu-me cap a les teulades fins a arribar a can Llensa. Es va creure que la seva salvació es degué a l'acció miraculosa de la Mare de Déu dels Socors. Com a mostra d'agraïment es va confeccionar un pendó brodat amb fil d'or, que guarden els hereus de Josep Casimir Pons. El pendó exhibit durant la festa de la Germandat és una reproducció feta als anys cinquanta.

FEINES DEL PASSAT

29

L'ocupació dels habitants d'Hostalric al final del s. XIX i principi de l'actual es basava, principalment, en l'agricultura, el bosc i els oficis artesanals, de reconeguda importància. La principal ocupació de les noies era anar a cosir en algun dels múltiples tallers de sastres o modistes que hi havia. Els "recaders", que també n'hi havia bastants, servien el gènere a les cosidores i les assortien de revistes de modes i actualitat. D'aquí la creença que les noies d'Hostalric estaven més instruïdes que les dels pobles veïns.

Gràcies a la riquesa forestal, una quantitat important d'homes es dedicaven a anar a bosc a talar arbres: eren els serradors. Aquests, que solien estar uns dies fora -a la campanya-, estaven dirigits pel cap de colla.

Els que no eren pagesos ni serradors tenien algun ofici que els permetia treballar a casa seva mateix. A can Plans eren fideuers o semolers -feien pasta de blat-, a can Barber i a can Montsant, esclopers. Els immigrants, vinguts sobretot d'Andalusia, solien ésser carboners. Amb els anys, però, tots aquets oficis van anar desapareixent. A ca l'esparter feien cordes, cabassos, catifes i sarrions amb espart, ajudats normalment per un mosso. Els de l'estanc, que també eren

Grup de cosidores de can Fullà. Al darrera, dempeus Teresina Fullà, i, amb la màquina de cosir, la popular Maria Toneta.

espardenyers, plantaven el cànem a les hortes, i un cop assecat feien cordills i soles per a la confecció de les espardenyeres. A can Canaleta eren cistellers; feien cistells i coves amb vímets, verga i canya que collien algunes dones o ells mateixos pels voltants del riu.

Mentre al castell hi va haver el petit campanar amb rellotge, Fermí Framis "el Mut", que també era mosso de l'estanc, en va ser l'encarregat.

No tots aquests oficis eren exclusius dels homes. La Maria de can Castelos, per exemple, remuntava la reixeta de les cadires i altres mobles. La Maria Canaleta, de can Vadó-Plana, també remuntava cadires, però només les de boga.

Als petits pobles també era freqüent trobar algú que fes algun xarop o unguent per a les malalties. Aquest era el cas de Delfí Pla i l'àvia de mas Olenc, que seguint una fórmula secreta, feien un esperit de romaní que guaria, segons diuen, les pulmonies. De tots aquests oficis, avui ja només en queda el record. Els ferrers i el baster són els únics que han arribat fins als nostres dies, tot i que les tècniques i el procediment de la feina han canviat considerablement.

*Josep
Brugada,
l'últim carreter
del poble*

L'últim carreter

L'ofici de carreter és un altre dels molts que han desaparegut en passar els anys. L'aparició dels cotxes va suposar la desaparició dels carros, carretes i tartanes, i, per tant, també dels seus fabricants.

Si bé hi havia hagut altres carreters (com els Cubies, els Coromines i els Negra), a partir de mitjan s. XIX es va instal·lar a Hostalric Josep Nualart i

Sambeyat, fill de Grions. El va succeir el seu fill Jaume Nualart i Baille, i a partir de 1906, el fill d'aquest Josep Nualart i Xiberta -mort el 1963. El substituït de Josep Nualart va ser el seu nebot Josep Brugada i Nualart, que avui, als seus 82 anys, conserva el taller amb totes les eines d'abans. A can Coguàda, que van tenir la primera màquina de serrar elèctrica, fins fa ben poc temps encara feien algun mànec per a les eines del camp.

DE BOTIGUES, LES MÉS ANTIGUES

Nom	Fundadors	Any fundació	Emplaçament
BARS, TAVERNES I FONDES			
CA L'ESPARTER	JAUME BERTRAN ARENAS	1880	MAJOR, 72
CAL RAIO	TERESA BONI TOLÓ	Entre 1890 i 1891	RAVAL, 8
	FRANCESC MAÑA GUARDIOLA		
CA L'ESTEVENET	MARIA ALSINA CAMA	1892	RAVAL, 3
	ESTEVE CALLS PUIG		
BAR de la PLAÇA	MARIA MASCORDA CULLELL	Principi dels anys vint	RAVAL, 1
	ANTONI PLANS PUIGVEHÍ		
CAN VENTURA	CONSOL HUMET MAS	1947	MAJOR, 102
	BONAVENTURA CASELLAS COMAS		
BAR PUJOL	ÀNGELA OLLER OLIVÉ	1942	MAJOR, 84
	FRANCISCO MARTÍNEZ MÉNDEZ	1960	
	PERE PUJOL JUANHUIX		
CARNISSERIES			
CAN BARNOLA	ANTONI BARNOLA PEREPOCH	Final s. XIX	MAJOR, 19
CAN LLACH	MAGDALENA CAPDEVILA BES	1923 (aprox.)	MAJOR, 13
	JAUME LLACH BAGUÉ		
CAN MASOLLER	MAGDALENA MASSAGUER ARNAU	1930 (aprox.)	PL. de la VILA, 4
	JOSEP MASOLLER SOLER		
CAN MARTÍ	EMÍLIA MATAS TURON	1967	MAJOR, 82
	JOAN MARTÍ MASSAGUER		
ANGELA ROSSELL MASSAGUER			
CONFECCIÓ, GÈNERES DE PUNT, MERCERIES			
CAN DAUDER	ANTONI DAUDER ADRIÀ	Entre 1805 i 1815	MAJOR, 92
CA LA DELFINA	FRANCESCA RALLÓ PUIG	1916 (aprox.)	PL. de la VILA, 4
	DELFI PLA VALÈNCIA		
CA LA MARTA	TULA PERRAMON CORP	1922 (aprox.)	RAVAL, 12
	JÚLIA VANCELLS ARTAL		
CAN COLLS	JOAN NICOLAU SUNYER	1925	MAJOR, 58
	MIQUEL COLLS GRÈBOL		
CAN FÀBREGAS	EMÍLIA COMAS NEGRA	1932	MAJOR, 53
	JOAN FÀBREGAS SAU		
CA LES GREGÒRIES	TERESA VANCELL ARTAL	1937	MAJOR, 100
	ADELA BOU		
CREGÒRIA PAREDES			
FERRETERIES			
CAN VALERI	JOAN MAS FORNÉS	Mitjan s.XIX	MAJOR, 4
CAN PUJOLAR	GENOVA GONZÁLEZ	Final s.XIX	RAVAL, 60
	JACINT PUJOLAR NUALART		
	MARIA VALÈNCIA TARRÉS		
FORNS DE PA			
CAN CAÍS	DOLORS FERRER MASSAGUER	Entre 1897 i 1898	RAVAL, 27
CAN COTARROSSA	JOSEP SERRAS FERRER	1909	MAJOR, 92
	JOAQUIM SAURÍ PALLÍ		
CAN BASSAS	CLOTILDE ROBERT BASÍ	1929	RAVAL, 11
	PAU BASSAS MASFERRER		
	MERCÈ COMAJUAN PERRAMON		

Nom	Fundadors	Any fundació	Emplaçament
FUSTERIES			
CAN GURDÓ	JOAN GURDÓ FONT DOLORS MORÉ FUGAROLAS	Final s. XIX	RAVALET, 67
CAN SEMPERE	PERE SEMPERE VILAPLANA JOSEPA CASTELOS PLANS	1950	AV. C. ESTRADA
OBJECTES DE LA LLAR, LAMPISTERIES			
CAN FORNACA	MARTÍ FONTANET RIERA CONCEPCIÓ BORRELL PUIGFRAMIS	1902 (aprox.)	RAVALET, 7
CAN CATNARCÍS	CAT FELIU TUIETS LLACH BAGUÉ	1924 (aprox.)	MAJOR, 21
PERRUQUERIES			
CA LA DOLORS	DOLORS SILVESTRE COLL	1964	MAJOR, 38
QUEVIURES, PASTISSERIES			
CAN FRIGOLA	JOAN FRIGOLA GENEER DOLORS ARNAU ROBERT	1887	MAJOR, 42
CAN MULLERA	LLUÍS MULLERA CULLELL SISETA FRAMIS BARÓ	1894 (aprox.)	MAJOR, 118
CAN BOADA	SALVADOR MASSANELLA FREIXAS LEOCÀDIA SERRAS FERRER	1916 1977	MAJOR, 53
CAN RABASSA	JOSEP RABASSA GIFRE MAGDALENA PLANS HUMET	Principi dels anys 20	MAJOR, 54
CAN XÈ	JOAN CASELLAS GRÈBOL MARIA GARRÓS ESPINÓS	1950 (aprox.)	RAVALET, 29
CAN SERAFÍ	MARIA MARTÍ MAS FERMÍ PARAROL NAVARRO ELENA MERCADER	1976 1956	RAVALET, 29 RAVALET, 65
SABATERIES I ESPARDENYERIES			
CAL FRARE	ANTON VILABELLA AVELLANEDA FILOMENA FORNÈS CUNÍ	1909	RAVALET, 2
CAN ROQUET	AMADEU ROQUET CAMPS DOLORS DRAPER ARARÀ	Principi dels anys 30	RAVAL, 36 PL. de la VILA, 2
ALTRES			
LA FARMÀCIA	TALLEDA BRUNET BRUNET BRUNET PARÉS FALGUERAS TUSELL	s. XVIII s. XIX s. XIX 1903-1916 1918-1924 1924-1974 1974	MAJOR, 59
L'ESTANC	AGELL EMILIA ROS ROSSELL	1878	MAJOR, 47
CAL BASTER	JOAQUIM RIERA CARÓS SALVADORA CREUS	1941	MAJOR, 8
LA CAIXA	---	1953	RAVAL, 3
CAN CODINA	JAUME CODINA SAURÍ	1965	MAJOR, 3

LA SEGONA REPÚBLICA

30

78

El 15 d'abril de 1931 la corporació municipal d'Hostalric va acordar adherir-se a la instauració del nou règim, un dia després de la proclamació de la República per part de Francesc Macià. Dels nou consellers electes, Francesc Ferrer en va ser el primer batlle republicà. Tres mesos després el va substituir Martí Puigjermanal que, amb 160 vots, va ser el candidat més votat a les eleccions municipals del 12 d'abril. Fins al juliol de 1936 l'Ajuntament va estar sempre en mans de la dreta, llavors representada per la Lliga Regionalista. El 14 de gener de 1934, la llista de la Lliga, amb la denominació de Candidatura Administrativa, va guanyar les eleccions amb 377 vots enfront dels 178 d'E.R.C.

La majoria del govern municipal era formada per Benet Frigola, com a alcalde, Martí Rossell, Josep Nualart, Emili Humet i Espiridí Camps; la minoria, Joan Nicolau, membre de la comissió d'hisenda, i Martí Sau, que no volgué cap responsabilitat de govern. Aquests dos regidors d'E.R.C. van ser destituïts dels seus càrrecs arran dels fets d'octubre i substituïts per Frederic Tarré i Menció Catà que completaven la candidatura de la Lliga a les passades eleccions. Vint-i-dos dies després de l'anterior destitució, per ordre general de la 4ª Divisió Orgànica, quedava dissolt el govern municipal. Es va anomenar Antonio Ramos, governador del castell, com a alcalde gestor que va ser

Francesc Macià dins del cotxe presidencial, davant la seu de la Unió Republicana Federal.

substituït per Narcís Cat el 4 de novembre de 1934. Un decret del 26 d'abril de 1935, declarava alcalde Martí Rossell.

D'entre les obres més destacades portades a terme durant els primers anys del període republicà, cal fer esment de la construcció del nou cementiri municipal que va costar 7.213'15 pessetes. La decidida actuació d'un grup de veïns posava fi a una història que durava des de 1861. L'Ajuntament també es va preocupar d'oferir una millora en la qualitat de l'ensenyament. Nombroses són les actes que parlen de la necessitat de crear

una escola per tal d'acabar amb la massificació d'alumnes. Malgrat la fundació d'Escola Nostra els problemes no es van solucionar fins al 1937, any en què es van ocupar els locals de la fàbrica Llensa.

Amb motiu del tercer aniversari de la República, la Unió Republicana Federal volgué contribuir al foment i coneixement de la cultura catalana amb la inauguració d'una biblioteca " de caire social i netament republicà i catalanista", amb seu al carrer Prat de la Riba, avui Major, número 29. L'Ajuntament, però, el 17 d'abril de 1934, va ajornar la subvenció demanada.

Tot i la instal·lació d'una fàbrica de gèneres de punt l'any 1933, l'atur es deixava sentir a Hostalric. La crisi de la indústria surera hi contribuïa de forma directa. Els sous eren baixos; una dotzena d'ous costava 2,84 pessetes el 1934, pràcticament la meitat del jornal mitjà d'un bracer, establert en 6 pessetes. Una carta de la Unió Republicana, signada per 28 persones, expressava les dificultats per a trobar feina. L'Ajuntament va decidir, el setembre de 1935, efectuar importants reformes de clavegueram als carrers Prat de la Riba, Forn i fins al cementiri per tal de remeiar l'atur forçós i d'aquesta manera

El comportament electoral en les eleccions no municipals

	E.R.C. LA LLIGA	
Eleccions legislatives (28 de juny de 1931)	72,2%*	27,7%
Eleccions al Parlament de Catalunya (20 de novembre de 1932)	51,9%	37,0%
Eleccions legislatives (19 de novembre de 1933)	40,1%	58,3%

*Com a Coalició Catalana Republicana (E.R.C., P.C.R. i P.R.R.)

Font: Vilanova, Mercè: *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República*. Fundació Jaume Bofill. Edicions de la Magrana. Barcelona, 1986.

"proporcionar un alivi decorós a la classe obrera". L'Ajuntament, llavors encapçalat per Martí Rossell, emprengué les obres amb un pressupost de 16.000'15 pessetes, 8.000 de les quals van ser aportades per la Generalitat.

Amb un 39,1% dels vots, Hostalric no va poder participar de l'aclaparador triomf del Front d'Esquerres de Catalunya

aconseguit a les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936. Tres dies després es constituïa de nou el govern municipal designat per les urnes el gener de 1934; exactament cinc mesos més tard esclatava la guerra.

El carrer Major obert arran de les obres executades en la xarxa de clavegueres. Any 1935.

LA GUERRA CIVIL

31

80

Amb l'incendi de l'església, provocat per uns despietats individus de Granollers el 24 de juliol de 1936, s'iniciava de manera ben espectacular la guerra a Hostalric. Les flames feien desaparèixer l'excel·lent altar major de 1854. S'aconseguí salvar, però, la imatge de la Mare de Déu dels Socors, gràcies a la valenta acció de Joan Guitart -el futur alcalde conegut per en Sanxo- que, juntament amb la Sra. Socorro Ribas, l'amagaren dins d'un níxol del cementiri vell.

En compliment de l'ordre de la Generalitat, segons la qual els membres de l'Ajuntament havien de pertànyer al Front Popular, el 29 de juliol es constituïa el primer govern

Paper moneda municipal imprès per l'ajuntament

municipal d'esquerres d'Hostalric encapçalat pel batlle Sebastià Caralt i seguit per Josep Gurdó com a primer tinent d'alcalde. Les disposicions immediates del nou Ajuntament es van centrar en la municipalització de la casa parroquial, en la prohibició de l'augment dels preus alimentaris i del vestit i, en tercer lloc, en la disminució dels preus dels lloguers. El canvi de signe polític de l'Ajuntament va agreujar la conflictivitat política del poble, l'electorat del qual s'havia mostrat majoritàriament conservador a l'hora d'escollir els seus representants municipals.

El nou Ajuntament del 26 d'octubre de 1936 es

radicalitzava amb la incorporació de sis membres de la CNT i tres d'ERC, mentre que la sang ja s'havia vessat als voltants d'Hostalric amb la mort de mossèn Esteve Campasol i mossèn Bartomeu Solà, aquest darrer mort a Grions. L'alcalde Tomàs Pairet i la resta del consistori, amb el desacord d'en Sanxo, sempre més moderat, van donar llum verda a la municipalització de l'habitatge, consistent a recaptar els pagaments dels llogaters. Mentrestant, el comitè antifeixista, amb seu a can Coll, obligava els propietaris a satisfer en un breu termini els reiterats impostos de guerra i atur forçós que podien sobrepassar les 1000 pessetes. Set cases -la de Josep Mª Fortuny, les del baró de Quadras, les de Narcís Tusell i la del duc de Medinaceli- i el local de Praetorium van ser confiscats pel mateix Comitè. A partir del 16 de març de 1937, les dependències municipals es van traslladar a la casa número 23 del carrer Major, propietat de Narcís Tusell.

Joan Guitart i Roca, el recordat Sanxo, va ser alcalde a partir del mes d'abril de 1937 fins que l'1 de gener de 1939 va ser cridat a files. El juliol d'aquell any la repressió franquista l'afusellava a Girona. Durant el seu govern

es va crear el paper moneda municipal per un import total de 20.000 pessetes amb els valors d'1 pesseta i 50 cèntims. Aquests bitllets van ser retirats definitivament el 31 de març de 1938.

L'escassetat de queviures començava a notar-se i es va fer necessari el racionament individual, fixat en 250 grams de pa, 30 de sucre i 100 de carn. El mercat continuava essent el motor principal de la relativa vitalitat econòmica del poble.

Durant la guerra Hostalric no va patir bombardeigs, tot i les properes bombes caigudes a l'Empalme durant el mes de maig de 1938, el mateix mes en què onze bombes anaren a parar a la riera i dues sobre una casa de pagès a 1 km d'Hostalric.

La guerra no va acabar, a excepció de la festa major, amb les activitats d'esbarjo com balls i algun concert, òbviament menys sovintejats que en circumstàncies normals.

L'1 de febrer de 1939, els llençols blancs dels balcons anunciaven l'entrada de tropes franquistes. Alertades de l'agressió que se'ls preparava al seu pas per la carretera general, van esquivar el perill entrant pel mig del poble. La pau es restablí a Hostalric i la repressiva i llarga postguerra franquista començava.

Alguns hostalriquencs acomodats van ser condemnats pel comitè antifeixista a treballs forçats; a la fotografia, entre d'altres, Martí Puigjermanal,

El 24 de juliol de 1939, un grup de revolucionaris calaven foc a l'església, considerada com un símbol reaccionari.

Una troballa providencial

L'alegria va ser enorme al poble quan a l'estiu de 1938 es va trobar un bon nombre de parells d'espardenyes a can Comas Guitart. El proveïment descobert a l'estanc va ser encara més festejat: A part dels parells d'espardenyes, una caixa de pastilles de sabó, tres sacs de farina, arròs, sucre i d'altres productes. Una cooperativa, formada arran de la troballa, ho posà a disposició dels habitants del poble, pagant, però.

Font: Correspondència particular.

La lluita a les trinxeres

Tisner, en les seves memòries, relata com un jove d'Hostalric surt, impassible, a l'ajut dels companys ferits pels feixistes al front entre Osca i Saragossa: "Vaig tenir la temptació d'ofèrir-me, però un noi d'Hostalric ja havia començat a passar. Caminava amb el cos ben erecte, com si es passegés camí d'Arbúcies, absolutament indiferent als trets que encara esclataven. Ni tan sols no duia el fusell a les mans sinó penjat al muscle, amb aire de caçador matiner".

Font: Artis-Gener, Avel·lí, Tisner: *Vivir i Veure!*. Editorial Pòrtic, S.A. Barcelona, 1989; pàg.203.

POSTGUERRA

32

82

Els últims dies de la guerra es van caracteritzar pel trànsit de gent que fugia cap a la frontera, camí de l'exili. Mentrestant, els hostalriquencs, informats de la proximitat de les tropes franquistes, esperaven amb impaciència l'arribada de la pau. L'1 de febrer de 1939, finalment, els tancs italians aliats a l'exèrcit nacional van entrar a Hostalric, baixant pel carrer Major fins a arribar a la plaça dels Bous. Es posava així fi a tres anys de por, angoixa i violència.

L'endemà, dia de la candelera, van treure la Mare de Déu dels Socors, que estava força malmesa, i es va fer una missa a la plaça dels Bous. Entre febrer i març van arribar els

presoners Francesc Bascompte Lakanal, Narcís Cat Feliu, Ponç Falgueras Falgueras, Martí Puigjermanal Matas i Pere Silvestre Fornés, que des de mitjan 1938 estaven presos pel govern republicà, i que van ocupar, a partir de llavors, càrrecs de la Falange o de l'Ajuntament. Mossèn Dàrius Pastells i mossèn *Federico* van retornar com a rector i vicari, respectivament, essent ja presents en la processó de l'1 d'abril.

El local social de la Falange va quedar instal·lat a la plaça de la Vila, i al carrer Major 29 -antic centre de la Unió Republicana Federal- s'hi va instal·lar el menjador d'Auxili Social. L'Auxili Social, presidit per la

Aspecte de la plaça l'endemà de la "Liberació". Dos de febrer de 1939.

Srta. Nati, oferia menjar als nens de les famílies més necessitades. La "Juventud Femenina de Acció Catòlica" va ser una altra de les entitats típiques d'aquells anys.

Els dies 9 i 10 d'abril es va tornar a celebrar la Pasqua després de tres anys d'interrupció, presidida aquesta vegada per les "Jerarquías del Movimiento".

Després de l'eufòria dels primers dies tot va tornar a la normalitat. La falta de queviures continuava, i sense les cartilles de racionament no es podia anar a comprar. Les

Menjador de l'Auxili Social dirigit per la senyoreta Nati.

farinetes i el pa de blat de moro eren el menjar diari de moltes famílies, que a més a més havien de tenir soldats allotjats a casa seva.

Pel juny de 1939, l'Ajuntament va ordenar el canvi de tots els rètols escrits en català a l'hora que mostrava la seva preocupació per retirar els quantiosos xassís de cotxes i camions abandonats que hi havia en el poble.

A nivell recreatiu, els anys quaranta es van iniciar amb els espectacles de varietats del cafè del Centre, considerats "altamente morales y aptos para todas las edades".

Més endavant, l'obertura del cinema i l'orquestra Sibonei van assegurar la distracció del jovent en dies de festa. La celebració de la "Santa

Processó de la Santa Missió l'any 1948.

Executats pel franquisme

A més dels desapareguts en combat, tres persones, entre nats i veïns d'Hostalric, van ser afusellats a Girona. Entre ells el batlle Joan Guitart, en Sanxo:

28-7-1939: Pere Heredia Matas, pagès, de 34 anys.

28-7-1939: Joan Guitart Roca, baster, de 37 anys.

2-7-1940: Llorenç Taberner Massachs, pagès, de 27 anys.

Font: Solé, Josep M^a i Villarroja, Joan: *Catalunya sota les bombes (1936-1939)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986.

Els carrers i places canvien de nom segons les circumstàncies. Aquests canvis només es recorden si s'han viscut, i encara no pas sempre, i s'obliden fàcilment en passar d'una generació a l'altra. En una circular del 8 de gener de 1859 s'exigia a l'Ajuntament de procedir a la titulació dels carrers. Un any més tard, encara se'n parlava. Hostalric, segons Maruja Arnau, va ser el primer poble que posà els noms dels seus carrers en català, possiblement el 1969. Canvi que no va afectar la "Calle del Ferro-carril".

CARRER DEL RAVALET

Ortogràficament mal retolat, no presenta cap canvi de nom. Amb aquest topònim es designa la part extrema d'un dels dos carrers que queden fora del recinte emmurallat. Al final del segle XVIII, els frares mínims del convent de Sant Francesc de Paula, es vengueren les hortes situades on hi ha el Ravalet que s'enfila fins a l'actual Casa Consistorial. En la primera escriptura d'aquestes vendes, amb data de 2 d'octubre de 1787, ja apareix amb l'actual nom ("Arrevalet").

CARRER DEL RAVAL

No ha sofert cap modificació. L'origen d'aquest topònim queda explicat per ser el primer carrer que es troba després de la fortificació en la seva part final. Com el carrer Ravalet, la inscripció és errònia.

PLAÇA DELS BOUS

L'alternança entre plaça del Bestiar i plaça dels Bous és constant fins al 9 de setembre de 1928, dia en què l'Ajuntament va decidir, amb motiu de la celebració del cop d'estat de 1923, donar-li el nom de "Plaza del General Primo de Rivera". En sessió celebrada el 12 de maig de 1931, gairebé un mes després de la proclamació de la República, s'acordà canviar el nom pel de plaça Prat de la Riba. Un mes més tard, concretament el 16 de juny, l'Ajuntament deixa sense efecte l'acord

anterior, amb motiu de la petició formulada per una comissió de veïns que "dadas las actuales circunstancias" proposen donar a la referida plaça el nom de Pi i Margall, topònim que es mantindrà fins al 1939.

El 2 d'abril de 1940, en una acta del ple, llegim per primera vegada "Plaza llamada Miranda del Tordera", anomenada així perquè la seva situació enlairada ofereix una espaiosa panoràmica que permet veure el pas de la Tordera. Possiblement durant el 1969 es retornà a l'antic topònim, que és com popularment s'ha conegut aquesta plaça, en record de les fires del bestiar que s'hi celebraven.

CARRER MAJOR

Amb aquest nom es mantindrà fins al 16 de juny de 1931 i passarà a dir-se durant tota la República, carrer Prat de la Riba. A partir del setembre de l'any 1939, es retorna a l'actual nom, i fins avui no s'ha modificat, fora de la catalanització que es donà a tots els carrers.

CARRER DEL FORN

L'origen d'aquest topònim deu respondre a l'existència d'un forn, ara inutilitzat, que encara resta en una casa d'aquest carrer. No ha experimentat cap modificació.

"CALLE DEL FERRO-CARRIL"

El 12 de juliol de 1860, per primera vegada va passar el tren per Hostalric. El nom d'aquest corredor es degué posar entre els anys 1860-1865, al mateix temps de la realització del camí que conduïa a l'estació.

PLAÇA DE LA VILA

Amb aquest topònim s'ha anomenat sempre l'altra plaça de la part antiga del poble, però oficialment no va ser reconeguda amb aquest nom fins al 1977. Durant el segle XIX consta com a "Calle o Plaza de la Constitución". En sessió celebrada el 12 de maig de 1931, s'acordà donar

Anys 30. Gitanos fent ballar l'ós al mig del carrer Major.

el nom de Plaça de la República que no es va veure modificat fins a l'època franquista; ineludiblement la plaça va ser batejada amb el nom de Plaza del Caudillo o Plaza del Generalísimo.

CARRER VERGE DELS SOCORS

Aquest hagiotopònim, que porta el nom de la patrona d'Hostalric, condueix cap a l'església de Santa Maria. El 1862, ja se'n té notícia amb el nom de Carrer de les Ànimes, que no es veurà alterat fins al 1915, data a partir de la qual comença a aparèixer l'actual nom. Durant l'època franquista, aquest hagiotopònim es manté, encara que, en sessió del 24 d'octubre de 1939, òbviament s'acordà que continués "con el mismo nombre en castellano".

CARRER HIGINI NEGRA

El seu primer nom era el de Plaça de la Grana. Aquest nom respon a l'antic mercat del gra que s'hi celebrava. L'actual antropònim es deu a una mostra de gratitud de l'Ajuntament envers la persona d'Higini Negra. Per aquest acte de generositat, l'Ajuntament va decidir el 19 d'abril de 1932 canviar el nom. Aquest carrer no ha sofert oficialment cap més alteració, encara que el seu nom popular, gràcies a la seva amplada, és el de "la placeta".

CARRER DE L'ENSENYANÇA

No es té coneixement que s'hagi modificat. Sembla ser que el nom es deu a l'existència davant d'aquest carrer d'una escola pública de nenes.

CARRER RELLIGUER

Durant el segle passat, el trobem escrit de diferents maneres. No serà fins els anys quaranta que es començarà a escriure de forma regular. No ens sorprendria gens que l'actual retolació fos deguda a un error gràfic causat per una pronunciació relaxada de la velar (=Q).

AVINGUDA CORONEL ESTRADA

Com a mostra de gratitud al coronel Julià Estrada, heroi de la guerra de la Independència, així s'anomena el carrer més llarg d'Hostalric. L'Ajuntament, a petició d'uns veïns que sol·licitaven un nom per al seu carrer, així ho acordà en sessió del primer de desembre de 1948.

PLAÇA MOSSÈN PERE XIFRA

Malgrat l'acord plenari del 31 de març de 1964, aquesta plaça situada sobre el carrer Relliguer no apareix retolada i els veïns no recorden que hagi estat mai reconeguda oficialment.

BAIXADA ARARÀ

La presència de la torre d'Ararà en aquesta baixada dona aquest nom des del 31 de març de 1964.

VIA ROMANA

El 31 de març de 1964, es decidí donar-li el nom de "paseo del Castillo". Malgrat aquest acord, sempre s'ha conegut amb el nom de Via Romana.

PLAÇA DELS SOCORS

Rebria aquest nom l'espai on es produeix la cruïlla de la Via Romana, l'Av. Fortalesa i el camí que condueix al castell. L'acord és del 31 de març de 1964. En aquest lloc hi hagué l'ermita de la Mare de Déu dels Socors.

FUTBOL I ALTRES ESPORTS

33

Aquest és l'aspecte del camp de futbol de la riera durant els anys trenta. Aleshores, veure un partit i fer la berenada eren una mateixa cosa.

86

Moguts per l'afany de revitalitzar l'assossegada vida vilatana del començament de segle, "tan reclosa i propícia en els rutinarismes i tradicionalismes", un grup de joves fundava l'any 1914 el Grop Sport, amb seu al primer pis del carrer Major, 29. Amb la creació d'un equip de futbol, presidit per Martí Puigjermanal, es concretava l'esbarjo esportiu iniciat un temps abans. Més tard, les diverses manifestacions culturals completarien els seus propòsits d'educació física, moral i intel·lectual. El futbol va ser, doncs, la font originària que va permetre la difusió d'altres branques de l'esport en uns anys d'extraordinària efervescència esportiva a la vila.

La innovació de tenir un equip de futbol va topat inicialment amb l'oposició tradicional que "romania de temps en el llac reclòs de les aigües encantades". Malgrat les opinions adverses d'alguns, el diumenge de Rams de l'any 1914 l'equip va disputar el seu primer partit contra el Sant Celoni F.C. Atret per la curiositat i la novetat, un nombre considerable de públic es va congregat al camp d'esports, emplaçat en l'actual terreny on juga l'At. C. Hostalric. L'oposició inicial quedava reduïda a cercles cada cop més insignificants a mesura que es feia normal el costum d'anar a veure futbol. Els equips contrincants acostumaven a ser sempre els mateixos: el Montseny F.C. d'Arbúcies, el Constància F.C. de Sant Celoni i l'Ibèric Deportiu de Breda. L'any 1916,

es creava la Copa "El Día Gráfico" i, un any més tard la Copa Grop Sport, amb el desig de fomentar la pràctica del futbol arreu de la comarca.

El desconeixement inicial de les normes futbolístiques sovint era motiu de discòrdia. Així, per exemple, l'Hostalric, tot i guanyar el partit contra el Sant Celoni, no pogué endur-se la copa perquè uns penals que s'havien llançat fora van motivar l'anul·lació de l'encontre; això succeïa el 1918.

Durant la guerra l'equip oficial va ser substituït pel de veterans. Un cop acabada, es

va disputar un partit entre els soldats i l'equip local.

El 1940, essent president Anton Barnola, l'equip es va proclamar campió de la seva categoria. Durant els anys cinquanta, Joan Fàbregas va assumir la presidència de l'entitat. En l'excel·lent temporada de 1953-54 l'Hostalric va acabar la lliga en la primera posició; era l'època d'una sòlida plantilla formada per Serras, Mas, Mateu (porters), Gonzalez, Colls, Jubinyà, Bota, Martí, Codina, Gurdó, Tarrés, els germans Rabassa i Agell. Mentrestant la problemàtica del camp de futbol, comprat l'abril de 1948 per l'Ajuntament a Josep Morral, ja havia començat. El desacord de l'emplaçament exacte del terreny va motivar diversos plets entre l'Ajuntament i l'antic propietari. Entre setmana es llaurava el camp que, en un principi, havia de ser l'escenari del proper partit de diumenge. Aquesta irregular situació obligà a jugar els partits al costat de la Tordera, tal i com ja havia succeït abans de la guerra, tot i no ser exactament el mateix lloc. La proximitat del camp augmentà l'afluència de públic i, per tant, les recaptacions. Amb tres riuades n'hi va haver prou per a adonar-se que calia retornar, tot i la llunyania, a l'antic camp de futbol que, a

més, assegurava, i assegura avui, un excel·lent drenatge, ideal per a la pràctica del futbol.

La temporada 72-23, sota la presidència de Ramon Duran, l'equip va pujar a 2ª regional, llavors una categoria disputadíssima. Els propers ascensos s'han donat sempre que Joaquim Vila n'ha estat president: el 1980 a 1ª regional, recuperada de nou el 1984; l'any 1986 l'equip aconsegueix l'ascens a preferent. Des de la temporada 87-88 l'At.C. Hostalric, que compta amb uns 170 socis, juga a 1ª regional. L'any 1975 J.Vila es va fer càrrec d'un equip de noies que tingué una curta continuïtat. Actualment l'At.C. Hostalric està integrat també per les categories inferiors dels alevins, infantils i juvenils. Els colors groc i negre

constitueixen la seva vestimenta, si bé en diverses ocasions -al principi i algun cop durant els anys cinquanta-ho va ser el blanc. Amb música de Ll.Duran i lletra d'A.Massaguer, l'Hostalric disposa d'himne des de 1990.

El futbol ha estat, sense oblidar-se de la cacera, l'esport més seguit i arrelat a Hostalric. Això, però, no ha impedit la pràctica d'altres esports; al final dels anys cinquanta es va crear un equip infantil d'hoquei sobre patins. Darrerament, la creixent afecció a la petanca es deu en bona part a la Penya Benaviguts, creada el 1981. El 25 d'agost de 1982 es va fundar el Club de Bàsquet Hostalric. Actualment té uns 85 socis i es compon de tres categories: cadet masculí, sènior femení i sènior masculí; Josep Mateu n'és el president.

87

El primer equip de l'At. Club d'Hostalric, llavors Grop Sport. Drets, d'esquerra a dreta, Gaspar Serras, Enric Ribas, Martí Puigjermanal, Joan Mas i Enric Humet.

LA DÈCADA DELS SETANTA

34

88

Hostalric havia estat sempre un lloc bàsicament agrícola, però, a l'entrada dels anys setanta, es va convertir en una de les zones de descongestió del creixement barceloní.

Això va produir que més de la meitat de la població, junt amb els immigrants de la resta de l'Estat espanyol, es dedicués al sector industrial, més d'un 67% de la població, una de xifres més elevades de la comarca de la Selva.

Les bones comunicacions, amb sortida de l'autopista A-7, han determinat una indústria formada majoritàriament per empreses de fora, les més importants de les quals són de

El 26 de juny de 1970, amb motiu de la inauguració de l'autopista, el general Franco va visitar el castell d'Hostalric durant un quart d'hora.

la branca tèxtil. La reduïda dimensió del terme municipal ha limitat aquest procés i ha produït un fenomen curiós: les empreses s'han hagut s'instal·lar en termes municipals veïns, mentre una bona part dels treballadors resideix a Hostalric. L'empresa Tybor, ubicada a Massanes, és l'exemple més representatiu. El tèxtil concentra el sector més important amb les empreses més grans: Estampados Orient, S.A. amb 150 treballadors, o Sampere, S.A. amb 140. El plàstic, amb Poliesa, i el metall, amb iniciatives petites i mitjanes, són altres sectors importants.

La bona marxa de les empreses fa que la situació laboral de la

població sigui excel·lent i amb bones perspectives per al futur, si no al mateix terme municipal, als pobles veïns.

Aquest procés d'industrialització va portar també un augment de la població, gràcies a la immigració de fora de Catalunya. La població ha passat de 1.149 habitants el 1950 a 2.827 el 1986. El creixement més important s'enregistrà durant el període 1975-1986.

Un augment tan important de la població, va portar

necessàriament un fort increment urbanístic. Això es va produir a Hostalric en el sector sud-oest de la població, a l'altra banda del Castell. Allà, a la zona que ocupava una antiga finca rural, el mas Ruyra, i les zones agrícoles dels voltants, s'ha desenvolupat com un segon Hostalric fora de les muralles, integrat al nucli antic de la població, encara que amb més habitants.

Aquest desenvolupament urbanístic dels anys setanta es va produir amb tots els errors que hi ha en un creixement ràpid. La necessitat de solucionar la falta d'habitatge portà a uns greus defectes de planificació. Un exemple és la manca de zones verdes, solucionada en part pel passeig poeta Ruyra i els terrenys sense edificar que són aprofitats per la mainada per a jugar. El que sí hi ha és tota mena de botigues que cobreixen les necessitats de la població que hi habita. També hi ha el Grup Escolar d'Hostalric i pobles de la rodalia.

En aquesta mateixa època la parròquia va començar a desenvolupar les activitats per als infants iniciades amb l'arribada de mossèn Pere Teixidor. Primer foren unes quantes excursions i més tard el casal d'Estiu. Després, l'any

1970, s'organitzà la primera colònia a Pont de Molins i el primer casal amb 140 inscrits. En aquells anys, tant el casal com les colònies mobilitzaven tota la població per mitjà de la mainada. Aquestes activitats van ser l'única distracció dels nens durant l'estiu, i a les festes de clausura del Casal hi participava tot el poble.

L'any 1974, les colònies es van

traslladar a Albons i hi van participar unes vuitanta persones amb una duració de cinc a vuit dies. De la parròquia van sortir altres activitats, ara ja desaparegudes: grup de danses i sardanes, grup animador de cant,...

Casal i Colònies encara duren actualment i són moviments importants per a l'esplai dels nois i noies d'Hostalric.

Bona part de la població d'Hostalric es va concentrar en pocs anys a la zona de la Conna, fins llavors camps de conreu.

TRANSICIÓ I DEMOCRÀCIA

35

90

Com passava a la majoria de pobles, durant els anys seixanta els joves s'unien formant grups o penyes amb la intenció de promoure activitats de lleure que els permetessin sortir de l'ensopiment. A Hostalric, les reunions periòdiques d'uns quants joves cristal·litzaren en la creació, l'any 1967, de la Penya del Pi. Joan i Margarida Masseguer en van ser, durant un any, el president i la vicepresidenta. Instal·lats a ca les *Hermanes*, van començar a programar diferents tasques culturals i esportives, com ara la creació d'una biblioteca, d'un grup excursionista, d'un grup teatral, etc. Ben aviat van intentar d'animar la vida del municipi amb l'organització de

la Festa del Llibre, del Carnestoltes, de les festes de Nadal, de Pasqua i de la Festa Major. Immersos dins d'un ambient progressivament reivindicatiu, s'encarregaren de fer arribar la Nova Cançó a Hostalric; el pati de les antigues escoles va acollir diversos cantants catalans: Raimon, Serrat, Ovidi Montllor, Guillem d'Efach, etc.

Alguns membres de la Penya del Pi assistiren a les reunions polítiques celebrades a la rectoria i a les jornades de la Universitat d'Estiu de Prada de Conflent. Antoni Plans, nomenat alcalde el 1968, deixava fer. Malgrat tot, però, la guàrdia civil els clausurava el local el 1970. Durant els anys

següents el poble no va quedar al marge de les reivindicacions a favor de la recuperació de les llibertats gràcies a l'actuació, entre d'altres, de Joan Casellas, Quim Llibre, Segimon Armengol i Enric Nualart, que duïen a terme una tasca d'informació propagandística. El 1976, la Marxa de la Llibertat, concretament la columna Tramuntana, passava per Hostalric i se celebrava, aquell mateix any, l'Onze de Setembre enmig d'una confusa situació política i d'una creixent pressió reivindicativa.

Membres de la Penya del Pi, impulsors de nombroses activitats de lleure, culturals i reivindicatives durant la darrera dels anys seixanta i principi dels setanta.

A Hostalric es van celebrar set actes electorals durant la campanya de 1977; dos van correspondre als Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) i la resta repartits, un cada un, entre diverses agrupacions polítiques. Els Socialistes de Catalunya, amb 530 vots, van aconseguir el millor resultat de la comarca amb un 39,6%, mentre que a tota la Selva guanyava el Pacte Democràtic de Catalunya. Aquest resultat, però, no es va repetir en les eleccions municipals del 3 d'abril de 1979. La candidatura de CiU, encapçalada per Antoni Plans, va aconseguir 897 vots enfront dels 445 assolits per la llista del PSC, al capdavant de la qual figurava Josep Lluís Marcos. Des de llavors el govern municipal ha estat en mans de CiU.

El primer Ajuntament democràtic va editar el Butlletí d'Informació Municipal fins a l'any 1983. Es va dur a terme la pavimentació d'alguns carrers de la Conna i la restauració de les muralles el 1980.

El 1981, s'aprojava provisionalment la modificació del problemàtic Pla Parcial del sector de la Via Romana, Avinguda de la Fortalesa i Avinguda del Coronel Estrada i començaven les obres d'empedrat de la Plaça dels Bous i de la Vila, entre d'altres actuacions municipals.

El 1983, Rossend Mas aconseguia la majoria absoluta; el PSC obtenia dos regidors i un els independents. Durant aquests anys s'aprova definitivament el Pla General d'Ordenació Urbana, premi nacional d'urbanisme. A part d'altres obres, es comença la restauració del convent de Mínims, s'asfaltà l'Avinguda de la Fortalesa i es dugueren a terme les obres de l'antic hospital amb la inauguració de l'Esplai per a la gent gran i d'unes sales destinades al jovent. A les eleccions municipals de 1987, Rossend

Mas repetia victòria i Iniciativa per Catalunya obtenia quatre regidors. Poc temps després s'inaugurava el polisportiu. La creixent conflictivitat política i el desacord entre els mateixos membres de la candidatura convergent van provocar la presentació d'una sorprenent moció de censura el 9 de novembre de 1988. Assumpció Papell era nomenada nova alcaldessa d'Hostalric amb el suport dels regidors d'IC.

Govern i oposició de nou s'han distanciat de forma pràcticament irreconciliable.

Manifestació de l'Onze de Setembre de 1979.

Moltes de les activitats que al llarg dels anys s'han dut a terme a Hostalric no han arribat a consolidar-se. Aquest fet sovint s'ha atribuït a l'escassa col·laboració dels hostalriquencs. L'editorial de la revista Praetorium de l'agost del 1918 analitza durament aquesta circumstància:

“Raríssimes són les poblacions de Catalunya que en la llur ànima bategui un desig dignificador del Municipi, que sentin els impulsos de regeneració social i política i procurin fer-los cristallitzar en la vida corporativa de la Casa Comunal. El sentit ideal, tot ço que sigui divergir dels raquitismes, de les misèries i de les terroses materialitats que s'hi palpen, són flors que no logren esclatar en el viure municipal de la nostra terra.

En major o menor escala, en el fons de la majoria de les Corporacions municipals, hi tanyen els mateixos vicis i idèntiques pobreses hi planten permanència: Un abandó de les coses col·lectives a canvi de tenir els ulls fets a les mires particularistes, interessades, heu's aquí la seva divisa.

No tenim la més petita noció dels deures de ciutadania, desconeixem les beceroles del civisme, mes portem tan inculcats els afanys egoïstes de la individualitat, ens han entrenat tan bé en aquestes pràctiques que avui pot dir-se que l'ideal de la col·lectivitat, és l'individualisme en el sentit més material de la paraula. Procureu penetrar en el sí de les Corporacions Municipals de Catalunya i la resposta en el sentit que venim de manifestar, no es farà esperar gaire.

Més en mig de la viciosa ramificació, molts han sigut els ajuntaments que han deixat petjada del seu pas per la Casa Comunal. Ens referim al sentit material col·lectiu, en aquestes millores que s'han anat implantant de mica en mica i que surten a relluir ja en la mateixa Casa de la Vila, ja en l'escola, ja en qualsevolga altra edifici públic. Aquest esforç, aquest desig de millora-

Santiago Rusiñol en una de les freqüents estades a la vila.

ment, malgrat tot, en diverses poblacions poden mostrar-lo orgullosament. En canvi d'altres pobles resten enclavats en una absoluta inacció. Ni la més petita ansia renovadora els fa donar mai un sol pas, ni tan sols els remou el pensament, ni els desperta cap energia.

Hostalric es troba, desgraciadament, en la part extrema d'aquests pobles apàtics per excel·lència. El Municipi n'és un reflexe fidelíssim. El major dels abandonaments li dona caràcter. La orfanesa espiritual hi rellú amb una vistositat ostensible. I els afanys de dignificació material, aquells honrosos afanys d'aportar un raig de dignitat en els edificis comuns no sols no apareixen en lloc, sino que marxen en camí oposat. Anem a la Casa de la Vila i si la vergonya no us surt a la cara, és

que haureu perdut el sentit de l'ètica ciutadana. Si aneu als locals de les escoles públiques i no en sortiu apenats, ès que fareu mostra d'una meselleria incalificable. I no podem parlar de cap més cosa perquè no s'ha preocupat de crear-ne cap, ni d'establir un escorxador, ni de construir cementiri d'acord amb l'higiene, ni cap altre de les moltes coses que hi ha a fer en els pobles.

Aquest abandó no ès sols d'ara, ès cosa d'anys i anys. Es mal hereditari. No ès que pretenguem fer-ne una acusació directe a l'Ajuntament actual. Ço seria una cosa innoble i les innobleses les hem refusades sempre de la nostra companyia. Els mateixos vicis que componen l'actual Municipi són els vicis dels precedents. La present negació no ès res més que l'enfilall de les negacions anteriors. Lo màxima aspiració dels que vénen revestits del càrrec de conseller municipal es redueix a un sol punt; treure'n els millors resultats materials possibles, en el sentit de contribuir lo més infimament que càpiga als ingressos comuns. Lograt tot això, ja la pau ès assegurada, ja els perills s'han esvaït, ja pot Hostalric restar tranquil que la Casa de la Vila serà una bassa d'oli.

Cada poble té el govern que es mereix, s'ha dit molt encertadament. Hostalric el poseix de ple a ple. La Casa Comunal ès el símbol del poble. En el pecat d'abandonament troba la penitència. Tots els que per llurs aptituds haurien de regenerar-la, es desen reclusos en el marc esquifit de la llar; ho deixen al primer que ho vulgui acceptar. D'aquí en prové el trist concepte que s'ha vingut formant del Municipi.

No volem pas dir que hagin d'anar als setials, preferentment, els que ocupin millor posició social. Ben lluny d'això. Ben obertament tenim exposada la nostra opinió en aquest sentit. No ens enlluerna gens la riquesa i molt menys li retem vassallatge. Nosaltres no més exigiríem rectitud

de criteri, honradesa en les conviccions, noblesa d'intenció, concepte altíssim del Municipi.

Serà possible, mai per mai, que una onada regeneradora esbandeixi aquest estat d'abandó, de deixadesa, que pesa damunt de la Casa Consistorial hostalriquenca ? Per ara som pessimistes. Un altre dia, qui sab!

Si bé hi ha remeis que són difícils d'aplicació, també hi ha mals que a la llarga exigeixen una cura radical."

Font: "L'apatia del Municipi hostalriquenc", a Praetorium núm. 23, pàgs. 1-2. Agost de 1918.

Ballant una sardana a la plaça de la Vila, al principi de segle.

Bibliografia

ALBERCH, Ramon; CLARA, Josep; ROURA, Gabriel: *Gran Geografia Comarcal de Catalunya.3 El Gironès, La Selva i La Garrotxa*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1981.

BARRIS, J; LLORENS, JM; RUEDA, JM: *Demografia i immigració a Arbúcies i Hostalric*. Treball de curs de la Universitat Autònoma de Barcelona. 1979.

CASAS GENOVER, J; NOLLA BRUFAU, JM: *Carta Arqueològica de les Comarques de Girona. El Poblament d'època romana al N.E. de Catalunya*. Edicions del Centre d'Invenstigacions Arqueològiques de Girona.

GARRIGA-MARQUÈS, Ramon: *Francesc Arnau i Cortina, l'Alcalde de Malgrat*. Ajuntament de Malgrat de Mar, 1990.

GINESTA, Salvador: *La Comarca de La Selva*. Editorial Selecta. Barcelona, 1972.

ISERN, J: *El Padre Antonio Falgueras, de la Compañía de Jesús*. Any 1937.

LLENSA de GELCEN, Santiago: *Recuerdo de la Gran Catástrofe ferroviaria ocurrida entre Hostalric y Breda (7 de octubre de 1863)*. Instituto de Estudios Gerundenses. 1964-1965.

MONTREAL, Lluís; RIQUER, M. de: *Els Castells Medievals de*

Catalunya. Editorial Falcó. Barcelona, 1955.

MONSALVATJE FOSSA, F: *Nomenclátor de las Iglesias Parroquiales y rurales, santuarios y capillas de la provincia y diócesis de Gerona*. Olot, 1909.

PLA CARGOL, Joaquim: *Biografías de Gerundenses*. Dalmau Carles Pla. Gerona, 1948.

SAMPERE MIQUEL, Salvador: *El Castillo de Hostalrich*. Certámenes de la Asociación Literaria de Gerona. Vol XXVII. Gerona, 1889.

URGELLÉS, Manuel: *Hostalric: Memorias de la Guerra de la Independencia*. Impremta de Jaume Jepús. Barcelona, 1888.

VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Volum III. Edicions 62. Barcelona, 1975.

VILAR, Pierre: *Història de Catalunya*. Edicions 62.

Procedència de les fotografies i il·lustracions

Lluís Serrat és l'autor de les fotografies de les planes 14, 15, 22, 25 (esquerra), 37 i la de la portada.

L'arxiu fotogràfic Frigola ha cedit les de les planes 5, 17, 19, 21, 23, 27, 30, 35 (esquerra), 36, 41, 43, 44, 47 (mig), 47 (dreta), 48, 49, 51, 53, 64, 65 (dalt), 67, 68, 69 (dalt), 74, 75, 78, 79, 80, 81 (dalt), 81 (baix), 82, 83 (dalt), 87 i 88.

Les fotografies de les planes 8 i 32 han estat reproduïdes per l'arxiu fotogràfic Frigola del llibre de Manuel Urgellés *Hostalrich, Memorias de la Guerra de la Independencia* i de la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya (vol. III)*, respectivament.

Maria Rosa Humet ha cedit la de la plana 10. FITER en exclusiva Agell ha cedit les de les planes 13, 25 (dreta) i 83 (baix). Ramon Reyero ha cedit la de la plana 16. Dolors Silvestre ha cedit les de les planes 20 i 61. Joan Casellas ha cedit les de les planes 24, 38 i 86. Josep Maria Ferrer Moysset ha cedit les de les planes 32, 33 i 56. Mercè Puigjermanal ha cedit la de la plana 35 (dreta). Josep Colls ha cedit la de la plana 40 (dalt). La família Gelpí Serras ha cedit la de la plana 42. La parròquia d'Hostalric ha cedit la de la plana 45 (esquerra). L'Institut Municipal d'Història de Barcelona ha cedit les de les planes 45, 47 (esquerra), 55 i 60. Ponç Falgueras ha cedit la de la plana 52. Santiago Llena ha cedit les de les planes 59 i 92.

Joan Agell ha cedit la de la plana 63. Josep Camps ha cedit la de la plana 66. Jordi Aparicio ha cedit la de la plana 72. La família Falgueras ha cedit la de la plana 89. Maria Dolors Codina ha cedit la de la plana 90.

Les fotografies dels alcaldes han estat recopilades per Dolors Silvestre amb la col·laboració de l'arxiu fotogràfic Frigola i de les famílies dels edils.

La resta d'imatges procedeixen dels arxius particulars dels autors d'aquest llibre.

El plànol de situació de la plana 4 és de Marta Ministral.

Agraïments

Agraïm la desinteressada col·laboració de Carme Puig, Josep Bota i Dolors Illa, autors dels capítols dedicats al marc natural i als motius respectivament; d'Elena Frigola per la seva tasca de recerca de fotografies de l'Arxiu Frigola i de Dolors Silvestre per la informació que ha facilitat i les nombroses fotografies de la seva col·lecció que ens ha deixat. També hem d'esmentar Josep Camps, Angela Mª Carbonell, Isabel Cros, Anna Mas, Raül Massanella, Mossèn Josep Mª Mir, Anna Reyero, Isabel Rojas, J.M. Rueda, Montse Sendra, Estefania Torres, l'Ajuntament d'Hostalric i l'Ateneu Popular. No podem oblidar tampoc cap d'aquelles persones que ens han facilitat informació, tant oral com escrita, i, per suposat, cap dels bibliotecaris i arxivers que ens han atès, i, sobretot, ningú de les nostres famílies.

Quaderns de la Revista de Girona

és una publicació de periodicitat bimestral dedicada exclusivament a temes de les comarques gironines. S'estructura en dues sèries, que es distingeixen pel color de la portada i per les planes interiors: Guies, en vermell, i Monografies locals, en verd. La primera és dedicada al tractament de qüestions d'abast general relatives a la història, l'economia, la cultura i les tradicions. La segona vol anar oferint una panoràmica sobre el passat i el present de les ciutats i dels pobles gironins, amb especial atenció a l'època contemporània.

Monografies locals

Títols publicats

Cornellà de Terri
per *Jaume Portella*

La processó de Verges
per *Jordi Roca*

Anglès
per *Pau Lanao*

Sant Feliu de Guixols
per *Àngel Jimènez*

Llagostera
per *Dolors Grau*

Castelló d'Empúries
per *Miquel Planas*

Tossa
per *Jaume Lleonart i
Maria del Pilar Mundet*

Palamós
per *Rosa Maria Medir i
Carles Sapena*

Besalú
per *Joan López*

Les Planes d'Hostoles
per *J. Campistol, J. Canal i
M. Soler*

Propers títols

Santa Coloma de Farners
per *J. Mestre i J. Cases*

Figueres
per *A. Romero i J. Ruiz*

Puigcerdà
per *S. Bosom*

Agullana
per *Enric Tubert*

Olot
per *Jordi Canal i Morell*

**Llegendes i misteris de
Girona**
per *Carles Vivó*

Palafrugell
per *Xavier Febrés*

La Jonquera
per *Albert Compte*

La Cellera de Ter
per *D. Pujol i Ll. Llagostera*

Cassà de la Selva
per *E. Bagué, O. Gutiérrez,
J. Carreras*

Hostalric
per *M. Duran, J. Juanhuix i
R. Reyero*

Guies

Títols publicats

**Els jueus a les terres
gironines**
per *Ramon Alberch i
Narcís-Jordi Aragó*

**Rutes d'art sacre
(1939-1985)**
per *Josep Maria Marquès*

**Les havaneres,
el cant d'un mar**
per *Xavier Febrés*

Els estanys eixuts
per *Josep Matas*

El món del suro
per *S. Hernández i Bagué*

El Ter
per *J. Boadas,
J. M. Oliveras i X. Sunyer*

Trens i carrilets
per *Josep Clara*

Canvistes i banquers
per *Narcís Castells*

**Màgiques, pors i
supersticions**
per *Carme Vinyoles*

Els volcans
per *Josep M. Mallarach*

Els indians
per *Rosa Maria Gil*

**Els Pirineus,
del Puigpedrós al
Puigneulós**
per *Josep Clara*

Cristians de Girona
per *Josep M. Marquès*

Propers títols

**L'estany de Banyoles:
natura i home**
per *M. Coma i J. Gratacós*

La farga
per *Jordi Mascarella*

Els rellotges de sol
per *M. Gil*

Aquest breu recull històric neix amb la voluntat d'agrupar i sintetitzar la dispersa informació que sobre Hostalric s'ha publicat. La història de les muralles, però, no és tota la història d'Hostalric. Només n'és una part; darrere d'elles s'hi amaguen uns homes i uns carrers la vida dels quals mereixia ser explicada.

Montserrat Duran i Xamaní, nascuda a Hostalric l'any 1962, és llicenciada en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona. Està estudiant teologia a l'Institut de Teologia de Girona i es dedica a l'ensenyament.

Josep Juanhuix i Vilabella, nascut a Hostalric l'any 1967. És llicenciat en Filologia Catalana per l'Estudi General de Girona (U.A.B.) i actualment es dedica a l'ensenyament.

Ramon Reyero i Pla, nascut a Hostalric l'any 1967, va estudiar per a professor d'E. G. B. a Girona. Actualment es dedica a l'ensenyament, feina que compagina amb els estudis d'Història.

-Tots tres autors han estat i estan vinculats a diverses activitats culturals del poble.

MONOGRAFIES LOCALS

DIPUTACIÓ
de
GIRONA

Caixa de Girona